

Nástin d jin svobodných církví k es anských, zvlášt pak
Svobodné reformované církve eské

V Praze Nákladem Keresanského spolku mladík v letech.
Tiskem A. Malíře na Královských Vinohradech, 1905.
Kvůty XIV.

Knížka tato má především sloužit k poučení o záležitostech církve
len u nás. Cítila se potěšena už dávno mít něco takového,
poněvadž pamětník čím dále tím více ubývalo. I podvolil jsem se
sepsat tento nástin dle jiných, buď z vlastní paměti, buď z paměti jiných
vyptávaných na vše, čeho sám jsem svědkem nebyl. Zdálo se mi, že
nemám práci svou odkládat, poněvadž ještě někde i pamětníci
začínají jak u nás, tak jmenovitě v církvi reformované jsou na živu, a
tak potvrdit mohou dle jiných anebo ještě jejich doplnit aneb, třeba-li, i
opravit v některých podrobnostech. Některé ovšem stránky vypadly
obrány proti obžalobám a výtkám se strany jiných. Nemohl jsem a
nemám v úmyslu nikomu ublížit. Vypsal jsem vše tak, jak jsem
nejlépe viděl.

Dvacet let pak od doby krize až po dnes jsem kvapně přecházel. Nelze
psát dle jiných podrobně z tak blízka. Ostatně by to nepřesahovalo rozměr
knížky, která během psaní nad přívodní úmysl vzrostla. Knížka byla
už před rokem napsána, a v komitétu, který připravoval návrh na
nynější naše církevní zřízení, předložena, a to se souhlasem. Během
roku znovu přehlédl jsem rukopis a připojil jsem četné poznámky
podle oprav, upraviv též poněkud a rozšířiv poslední dvě kapitoly.
Druhé vydání má být bohatší a úplnější.

Jsem přesvědčen, že přívod práce naší je od Boha, On také milostiv
bude nad námi až dosavad. Bude mu vděční. Nedospěli jsme tam, kde
jsme toužili být. Prosíme za novou sílu, za zmocnění shůry a za obecné
rozvážení od tváře Pána u nás i v církvích ostatních.

V Praze, 7. března 1905.

Alois Adlof

Kapitola I.

Spasení, které Pán Ježíš svou smrtí nám vydobyl, musí každý osobně si v roupu vlastnit. Každý osobně je k němu pozván, a každý osobně se musí pro něho rozhodnout, jakmile přijde na rozcestí života. A proto i dříve od rodičů zasvěcené Bohu a vychované na cestách Božích, když k rozumu přijdou, aby volily mezi dobrým a zlým, rozhodnout se musejí, chtějí-li zůstat zasvěcení Bohu, ať se sejdou s cestou, na niž v roupu rodičů a církve byly uvedeny. Každý osobně musí si být jist povoláním svým a vyvoláním, každý osobně musí být si v domě, je-li ovcí dosud ztracenou neboli nalezenou, zasvětil-li se Bohu ať se nezasvětil, ať se zasvětil ať se nezasvětil, ať se zasvětil ať se nezasvětil, ať se zasvětil ať se nezasvětil, Amen, anebo chce-li životem jít neohlížeje se na víru rodičů a církve. Tento osobní moment je v Písmu svatém vyznačený. "Zůstaňte ve mně a já ve vás. Jakož ratolest nemůže nést ovoce sama údy sebe, než stala-li by přikmenem, takž ani vy, ležte a stanete ve mně. Já jsem vinný kmen a vy ratolesti. Kdo zůstává ve mně, a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nic nemůžete uiniti." (Jan 15. kap.) Každý osobně povolán, každý osobně přijat bezprostředně. Nezprostředkuje toto přijetí žádný člověk a nezprostředkuje ho ani církev. Tu je Syn Boží sám: který říká: "Pojďte ke mně všichni; žijte-li kdo, přijďte ke mně; kdož by se napil vody té, kterou já dám jemu, nežijí by na věky; kdož Slovo mé slyší a věří tomu, kterýž mne poslal, má život věčný; kdož věří ve mne, má život věčný. Ježíš je prostředníkem mezi námi a Bohem jediným.

Modlitba apoštolova byla: "Aby vám dal podle bohatství slávy své moc posilnou bytí skrze Ducha svého na vnitřní člověka, aby Kristus skrze víru přebýval v srdcích vašich" (Ef. 3,16.n.), kteréhož my využíváme, napomínající všelikého člověka a u všech všelikého člověka ve vším moudrosti, abychom postavili každého člověka dokonalého v Kristu Ježíši" (Kol. 1, 28).

Tu vidíme, že Bohu jedná se o jednotlivce, a aby svít získán byl svými jednotlivci, svými rodinami a svými národy (Mat. 28, 19n). Každá duše je osobně pozvána a každá je povolána k osobní samostatnosti v Kristu.

Ale jako každý osobně má spojit se s Pánem projev jeho spasení, tak ti, kteří na stejném místě bydlí, mají spojovat se k ve stejném uctívání Boha, k rozjímání jeho slova, k modlitbám a k poradám i k práci jakéhokoli druhu k tomu účelu, aby království Kristovo duchovní ještě i jiným duším zvěstováno bylo a zjevena byla sv. tu milost, již B. h. lidu svému udělil. Kdekoli v. ící v Pána se sešli takto, tvoří shromáždění vyvolených, svobodných občanů království Božího (ekklésia). Ovšem všichni vyvolení v. ící, tvoří "ve stejné shromáždění a církvi prvorozených, kteří zapsáni jsou v nebesích", které B. h. zná, a kteří zjevení budou ve dni Pána Ježíše Krista jako jednota dítek Božích ze všech národů a jazyků a v tomto smyslu tvoří jednu církev, onu "církev svatou obecnou, onu církev, kteráž jest sloup a utvrzení pravdy, ale tato jedna (neviditelná) církev jeví se viditelně v zjevně sobě nezávislých, samo statných, vnitřně však Duchem svatým spojených církvích, z nichž každá za svou jedinou hlavu má Pána Ježíše a řídí si záležitosti své sama podle slova Božího, nepodléhající žádné jiné autoritě ani duchovní, ani světské. Takové církve závislé na Pánu a jeho slovu, nezávislé však naproti jiným církvím a naproti duchovním korporacím (jako presbyterium) nebo lidem (biskupům v nynějším slova smyslu) nebo synodám a konventům, nebo státním úřadům vidíme v dobách apoštolských. Církve od nich založené byly církve svobodné, svobodné uvnitř, svobodné naproti sv. tu a svobodné naproti sobě. Žádná lidská autorita jim nevládla. Scházely se k modlitbám a společným pobožnostem a rozjímání Slova Božího, a k posluhování "svátostmi" a ke konání kázání. Sestávaly se z lidí v. ících, kteří se svými rodinami spojovali se k vzývání Boha, osobně se zasvětili Kristu. Každá jednotlivá církev byla v sobě uzavřeným, dokonalým

celkem, který si volil své dozorce, správce apod. podle darů, které jim Duch sv. udělil, dal si sv. j. bohoslužebný řád a spořádal si své vlastní záležitosti podle svého nejlepšího v domě, vždy patřící k své hlavě, Ježíši Kristu o vedení. Tak vidíme spořádanou církev Jeruzalémskou. Nevidíme tu onu výlučnost správy. Církev je demokratická co se poměru k Bohu týče, monarchická, co se poměru k Bohu týče. Nerozhoduje jeden, ale rozhodují všichni. Má-li jaké prvenství Petr, týče se daru, ale nikoli úřadu. Už písař Matěj je to patrné. Petrův iní upozornění, že by měl být tu někdo na místo Jidáše povolán, a ne on, nýbrž množství učedníků postavuje dva, z nichž na jednoho po modlitbě los padl, a tak Matěj "ze společného snešení" připomen je k jedenácti apoštolům (1, 26). A tuto zásadu společného usnešení vidíme prováděnou všude v církvích apoštolských. Není papeže a není korporace, která by za církev bez církve se usnášela, nebo Duch sv. byl dán všem, a naplněni jsou všichni Duchem svatým. Všecko množství učedníků scházelo se a řídilo své vlastní záležitosti, a tak také když potřebovali bylo přihlídnout k almužnictví v církvi, církev na návrh apoštolů vyvolala ze sebe sedm mužů. "Ty postavili před obličejem apoštolů, kteří pomodlivše se, vzkládali na ně ruce." (6,7.) V církvi apoštolské měl právo kázat každý, koho Duch svatý k tomu ponoukal. Nebylo to právo omezeno jen na apoštoly. A proto když přišlo veliké protivěství na církev v Jeruzalémě, vědě, že se všichni rozprchli po krajinách judských i samarijských kromě apoštolů. "Ti pak, kteří se byli rozprchli, chodili kázat Slovo Boží." (8,4) Ba přišli až do Fénicie a Cypru a Antiochie "mluvíce slovo. A výsledek byl ten, že bylo založeno mnoho církví, o nichž vědě: "A tak sborové (tj. církve ekklesiái) po všem Judstvu a Galilei i Samárii pokoj, vzdávající se a chodící v báni Pána a rozhojovávají se potěšením Ducha sv." (9, 31) A tak již nebyla církev Jeruzalémská jediná. I jinde byly církve (13,1; 15,4; 18,22; 20,17; 15,41; 16,5). Každá církev koná, co má, aby se dostalo evangelium sv. tu. Tak církev antiochenská

vyslala Barnabáše a Saule, a když se ze své misijní cesty vrátili, shromáždili církev, aby jí p řimo zprávu podali. A tak veskrz ve Skutcích apoštolských vidíme, že apoštolé zakládali cirkve svobodné, nezávislé, V t chto pak církvích vyvíjel se duchovní život podle dar Ducha. Darové Ducha byli hledáni a cen ěni a uznávání. A aby ve všech shromážd ěních byl po řádek, apoštolé všude z ěizovali starší. Bylo jich v každé církvi n ěkolik, jejich práce bylo pást (pastý ěi) a dohlížet na sbor (biskupové). "Bu ěte sebe pilni ěi svého stáda, v n ěmž Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste pásli církev Boží, kteréž sob ědobył svou vlastní krví" (20, 28). I církevní sch ěze v Jeruzalém ě (Sk. 15) svolaná o otázku ob ěízky nesmí býti pokládána za n ějaký koncil ve smyslu pozd ějších koncil ě a synod. Je tu hledána rada od církve Antiochenské u církve Jeruzalémské, kde dosud n ěkte ěí apoštolé u ěili. Otázka závaznosti zákona byla v Antiochii už dávno roz ěšena. Pavel a Barnabáš také založili už celou ěadu církví z pohan ě. Ale v Jeruzalém ě byla silná strana, která lp ěla na zákon ě a žádala tudíž na všech, aby šli ku k ěs anství skrze židovství. A z t ěch n ěkte ěp ěšli do Antiochie a vidouce tu volnost neschválili jí, a zkormoutili mnohé. Církev Antiochenská usnesla se požádat církev Jeruzalémskou o to, aby soudili, zdali ti jeruzalémští správ ění kormoutice je zákonem a ob ěízkou. A tak vyslali posly, Pavla a Barnabáše a jiné, k apoštol ěm a starším o tu otázku. A ti se s ní zabývali spolu s církvi (ne sami), a spolu s ní u ěinili usnesení (15,22.23.25.28), které zabránilo rozkolu a uml ělo ony úzkoprse v ěící z farize ě. A tak zároveň tu dán ěp ěklad sou ěinnosti církví. Církev hledají rady a pomoci navzájem. Církev jeruzalémská p ěijímala p ěisp ěvky od církví mezi pohany, ale nikde nevidíme, že by církev jedna zasahovala do pravomoci druhé V každé církvi nejvyšším zákonem je láska. Není žádného násilí. Odd ělujte se od každého bratra, který by se choval ne řádn ě. To je nejvyšší trest. Jinak napomínejte se ve spolek v lásce, jmenovit ě duchovní, tj. ti, kte ěí máte zvláštní dary ducha, napravujte v duchu tichosti Epištoly nám

potvrzují nezávislost církví. Apoštolská církev zná mnoho darů, ale úřad v církvi je jen dvojitý: 1. je úřad jeden a týž, kterýž se vyjadřuje slovy: pastýř (v Zjevení: anděl) a biskup; 2. úřad diakon, jáhň, služebník, pomocník. Oni mají vést církev, ji spravovat (1. Tim. 5, 17; Sk. 20, 28) a využívat, vzdělávat (Tit. 1, 9; 1. Tim. 3, 5), tito napomáhat starším a jmenovitě jako v Jeruzalémě spravovat o chudé.

Církev je povahy duchovní, ona se nesjednocuje k žádným tělesným cílům, a proto ona nemůže jako církev býti zadržována v organizaci světa a státu. Proto je nemyslitelné, aby církev jakkoli byla spravována státem, anebo ovládána jeho vlivem, závislá na něm, na jeho uznání a potvrzení. Ona tu je k požehnání duchovnímu. Církev místní se pak ovšem nejen mohou ale i mají sjednocovat, jsouce jedno v Pánu, také k práci, sobě radit, pomáhat, potěšovat se a upozorňovat se na závady života se vyskytující.

Tak to bylo v církvích v dobách apoštolských. Byly tu místní církve, které závodily, aby naplnily ideál té církve bez poskvrny a vrásky. Ty místní církve neboli sbory mnohé boje o tuto čistotu jak uvnitř tak života, který se jevil v různých církvích různě (viz sedm církví v Zjevení), podle toho, jak kde chodili v Pánu. Také už bylo mnoho věřících, kteří nebyli dost samostatní v Kristu, a tím váha starších vzrostla a mezi nimi se cítila potřeba, aby jeden z nich byl pověřen dozorem nad církví a předsednictvím u stolu Pána. Ten jeden byl zván biskupem na rozdíl od ostatních, a tak brzo na místě dvou církevních úřadů zřízeny byly tři: biskupa, starších, a jáhň, neboli diakon. Toto rozdělení spadá do posledních dob ještě apoštolských na rozhraní prvního a druhého století. Tak bylo pak v každém sboru. Tuto dalekosáhlou proměnu zavedl Klemens svým listem k církvi Korintské.¹ V druhém století byl už všude jediný biskup v každé

¹ V církvi Korintské nastal rozkol. Starší byli sesazeni. Těchto sesazených zastal se Klemens upíraje církvi právo sesazovat starší a dokazuje nesedaditelnost jejich a zároveň u ně, že jen od zvoleného biskupa může býti spravována a řízena slavnost eucharistie (Večeře Pána). Dovolává se citát 1. St. Z. Tímto uvnitř jediným biskupem

církvi, který čím dále tím víc si osoboval právo ve smyslu kněžském. Církev se měla stát svobodnou uvnitř. Později osobovali si někteří biskupové právo zasahovat do církví jiných (jako Klemens (v letech 93-97) a někteří, které církve nabývaly váhy takové, že okolní církve uznaly jejich pravomoc, a tak se tvořila biskupství metropolí a později patriarcháty, až z nich čím dále tím více a církev měla být svobodnější. Pomalu tak církve se měly stát svobodnými naproti sobě a dostaly se tak do závislosti na lidech vynikajících svým postavením. Koncily sloužily v té době jen k utvrzení této závislosti. Vítám však Konstantinovým církve i biskupové stali se součástí organizace státní. Stát se mohl církev, kterou asimiloval vnitřně, co ona jemu přinesla k cesarské říši. Koncil nicejský r. 324, na němž se sešel Konstantin císař, ještě ani zcela církve nepřijal, plně ještě pohanských názorů a srdce barbarského, zpečetil ztrátu svobody církve i navenek. Tak pomalu stala se církev něčím zcela jiným, než byla v dobách apoštolských. Už nesestávala z lidí, kteří osobně uvěřili v Krista, svobodných a samostatných v něm, už nebyla ta jednota církve vnitřní, nýbrž mechanická a násilná, nebyly to církve svobodné samostatné navzájem, rovnocenné a sobě rovné, nýbrž byla to organizace, která už zřejmě směřovala k osobě jednoho člověka, který se také brzo v dějinách vyskytl jako biskup biskup, pán, jemuž lesk a slávu přinesl stát, aby pak během století sám stal se jeho doménou, již by v léno přinesl, komu by chtěl.²

nesesaditelném staré úřadu církevní bylo pohřbeno a položeny základy k církvi katolické. Ignatiové epistolou ze začátku století 2. už mají jen ten jeden obsah: "Ctíte biskupa jako Krista a starší jako apoštoly."

² Nestalo se to ovšem bez odporu a protestu. Ale svatý Aérius (uplatňoval už tenkrát svou od církve hledanou a žádanou pomoc. Tak Aérius kolem r. 360) učil, že biskup a presbyter je stejný stupeň, zamítal nařizování povrchního postu a zamítal židovské prvky, kterými bylo učení církve už hodně promíseno. Ti, kteří s ním šli, shromáždění se v lesích a v horách a byli pronásledováni. A tak všichni, kdož se odměnili biskupem, uchylovali, koncily za kacíře vyhlásily. R. 385 Priscillianus byl pro kacířství v Trevíru zatčen. Ambrož a Martin Turecký byli proti pronásledování kacířů, ale

V středověku už jen vidíme, jak ten jeden člověk, papež, domáhá se nadvlády nad vším křesťanstvem a máje k dispozici své dva meče, jeden duchovní a druhý světský, kteréhožto za svého času, pro něj, a na jeho rozkaz užívá císař, který se takovému podružnému postavení vzdává, ale podléhá, až na konec oba jakési narovnání mezi sebou učiní, aby v teorii zůstal papež námstkem Božím na zemi, ale aby císař zachoval lesk suverenity vedle papeže, třeba o stupeň níže.

V tomto věku, kdy království Kristovo bylo tak nepochopeno, že už vláda církve (tj. hierarchie) pokládána byla za tisícileté království, Pánem byl také svobodný lid, který vracel se k prvotnímu křesťanství. Bylo mnoho kroužků a kruhů zorganizovaných v církve svobodné, od panující církve se v učeních i v praxi lišící, Pána Ježíše za svou jedinou hlavu uznávající, na sobě nezávislé, a přece navzájem spojené bratrskou láskou, vroucností života, Inutím k Slovu Božím jako jedinému pravidlu víry a života. Byly krutě pronásledovány, ale připravovaly světlo reformace, jehož už se nepodařilo úplně uhasit, přesto, že krve vyliště nešetřil.³ Nemáme podrobných zpráv o zřízení valdenských a jiných, ale tolik víme, že například Valdenští vrátili se k starému učení bible o všeobecném kněžství věřících a k povinnosti od Pána lidu jeho uložené. Každé evangelium všemu stvoření. Mnoho bylo církví malých sice ale živých rozseto po Evropě, a my máme zprávy, že i v děchách byly. Pojátkem jejich bylo slovo Boží.

Augustin smutně proslul první: z místa "Přinuťte vejít, a se naplní dým mým" dokazuje, že stát má kácet násilím nutit i na hrdle je trestat, což se také v Africe dolo proti Donatistům, kteří horlili pro čistotu církve a zamítali státní uznání církve.

³ Počítá se, že má na 40,000.000 životů zmařených na světě.

Od r. 1350 prohlašoval Jan Viklef⁴ v Anglii znova u ení apoštol , že Kristus je jedinou hlavou církve a že Nový Zákon je dostate ným v dcem v u ení i v z ízení. Písmo Sv. Nového zákona p eložil do lidového jazyka, jako p ed tím i jinde opravdovými lidmi dostalo se Písma lidu v jazyku srozumitelném. Ve svém spise De veritate sacrae scripturae (VI. díl Summy) postavil zase bibli na svícen. Odtud jeho titul Doctor evangelicus. Spasení je toliko v Kristu. S Augustinem u il, že církev je sbor vyvolených a Kristus její jedinou hlavou.⁵ Od r. 1381 po ínaje etly se jeho spisy i v Praze. Sám Hus již r. 1390 n které etl. V u ení pak o církvi cele se k Wiklifovi p iklonil. Wiklif zem el 29.12. 1384.

A tak jiskry v echách doutnající pomáhal Wiklif roznítit svým požehnaným vlivem v ohe , který mocn plál v apoštolské p sobnosti mistra Jana Husa. B h vzbudil v n m svého sv dka, který káral nevázanost a zkázu církve a vybízel k návratu ke Kristu, jako jediné hlav církve. P sobením jeho nastala ona velkolepá doba

⁴ U ení Wicliffovo jako Táborských a Chel íckého upomíná na reformaci jmenovit Kalvínovu. Jeho zásady jsou: "V ít v sílu lov ka p i díle znovuzrození je velikým ímským kací stvím. Tento blud církev rozvrátil. Obrácení p íchází toliko od Boha, soustava pak, která obrácení dílem lov ku, dílem Bohu p í ítá, je horší nežli pelagianství. Kristus je v k es anství vším; kdo tento pramen hotový vždy ud lit život opouští a utíká se k bahnivým stojatým vodám, je bloud. Víra je dar Boží. Ta vylu uje každou zásluhu a m la by vypudit báze z srdcí všelkou. K es ané nech pod ídí se slovu Božímu a ne slov m kn í. V staré církvi byly jen dva ú ady: biskupové a diakoni. Starší a biskup neboli dozorce je jedno a též. Nejjvznešen jší povolání, jež m že mít zde lov k, je zv stovat slovo Boží. Pravá církev je shromážd ní spravedlivých, za n ž Kristus prolil krev svou."

⁵ Církev Kristova nem la ovšem všude a vždy spo ádanou zevní formu svatých obcování, ale proto p ec nep estala nikdy a nikdy by nep estala, kdyby i rozmetána byla všechna její organizace, pon vadž hlava její - Ježíš - je živ a tr n jeho shromáždíšt m všech v ících z stává. Vždycky i v dobách nejtemn jších zachoval si lid, který se nesklán l Bálovi, a v té nebo oné form vládoucímú. M l vždy služebníky své, v p er zných pom rech a okolnostech ubitých a jatých vládoucímí systémy, kte í pravdu jeho p íjali a také vyznávali.

eské reformace. Po echách mimo oficielní utrakvismus, který se bál napov d né pravdy dopov d t, veliké myšlénky Husovy domyslit, vznikly sbory, které se cht ly dát vést toliko Pánem samým a jeho slovem, r zné ty jednoty na sob nezávislé, svobodné uvnit i zevn . V tšina jich splynula v Jednotu bratrskou, která si pak ovšem dala z ízení episkopální, biskupské, tak že v 16. století správu její vedli starší ili seniorové, z nichž jeden nebo dva, pozd ji, m li hodnost biskupskou, jim pak k ruce byla "užší rada" nejmíc dvacíti - nejmén dvanácti lenná. Ob as scházela se na synodách "rada široká všeho kn žstva. Tedy jen inovníci církve rozhodovali. P es tuto závalu zachovali si dlouho nezávislost navenek, naproti státu, který je pronásledoval, až r. 1609 9. ervence vynuceným majestátem Rudolfa II. se svobodou náboženství dostali s ostatními ku správ spole nou konsisto , jejímžto p ednostou býval administrátor se strany lutherské, k níž vlivem reformace Lutherovy tém všichni kalíšníci p ešli, a senior se strany bratrské. Pro svobodu od útisk a pro jednotu s lutherány vzdala se bratrská Jednota své nezávislosti naproti státu. Ale netrvalo to dlouho. R. 1620 p inesl s sebou ztrátu svobod všech. eský národ a stát podman n, svoboda víry ušlapána, evangelia vyznava i vyhnáni, a zbývající národ pon m en nebo ohlupen. Jen zbytky bratrské a evangelické v bec z staly v rny svému p esv d ení a scházely se tvo íce takto sbore ky nezávislé, svobodné, jako v dobách st edov kých Valdenští, až r. 1781 patentem císa e Josefa II. toleran ním dovoleno bylo tajným evangelík m na sv tlo a z ídit si sbory pod dozorem ú ad a organizovat se na církve dle Augsburského nebo Helvetského vyznání pod správou fará , senior , superintendent od poplatník v církvích a církevních konvent volených ale od zem panských ú ad potvrzovaných, zrovna tak jako presbyte i, a pod správou c. k. vrchní církevní rady jako státního odd lení ministerstva kultu a vyu ování, již jmenuje na jeho návrh císa pán. Z ízení obou církví je státním zákonem. O

změnách, které synody usnesou, poslední slovo má vláda. Členem církve je každý v církvi té narozený nebo do ní přistouplivší, a v té věci dají se chvályhodné pokusy o nápravu. Volením v církvi je plnoletý muž s plnou platností. Farářem může být jen člověk studovaný od sborového zastupitelstva širšího (platících mužů) volený, vládou potvrzený. Sborem mohou se stát teritoriálně bydlící vyznávající, mající budovy a dostatečné fondy. Zřízení je nedokonale a kuse presbyterní (presbyteři však nejsou doživotní ani ordinováni), presbyteř však netvoří sborové nebo užší pole sboru, nýbrž její místo zastupuje seniorát. Konventy a synody nejsou svobodny, poněvadž vláda církevní radou potvrzuje nebo nepotvrzuje. Proto také se daly v církvi reformované pokusy o to, aby zřízení presbyterní skutečně proniklo, a církev stala se svobodnou alespoň naproti státu. Dosud pokusy se nezdařily.

Kapitola II.

Reformace nemecká i švýcarská ne šla pomru církve a státu ve smyslu novozákonním, ve smyslu církví k esanského starovku, nýbrž postavila se pod ochranu Svetských knížat, jako církev v dobách Konstantinových. V Nmecku se vyvíjely vci tak, že svtší páni stávali se vrchními biskupy rozhod ími v poslední instanci nad církevními záležitostmi, oni ustanovovali dozor í orgány a oni potvrzovali nebo nepotvrzovali usnesení konvent od nich svolaných. Ve Švýcarsku církev ovládala stát (v Ženev). Minority se všude znásilovaly, jakož i smry, s kterými panující hlavy nesouhlasily.

Ale i v dobách reforma ních poznávali nkte í více mén ídeu církve apoštolské. Tak jmenovitě František Lambert (nar. 1486 v Avignon). Když r. 1526 v Hessensku sestavovali z ízení církevní, sestavil on ád pozoruhodný, který z stane vzorem svobodomyšlné a zároveň na základ apoštolském sestrojené úpravy církevní. Dá se shrnout ve v ty následující: "U ení i správa církve stojí výlu n pod správou božského slova. Všichni, kte í jinak u í, než je v slov Božím, bu teř sesazení a vylou ení. Kanonické právo budiž odstráno. V ící mají právo provád íti káze , volit své duchovní, sesazovat, o u ení rozhodovat, srovnávalo-li by se se Slovem Božím. K tomu cíli sejdou se v každém sboru v ící každou ned í, aby spolu se svým biskupem (t. fará em) se radili a usnášeli. Všichni, kte íž svou nepravostí nebo falešným u ením pohoršení dávají, bu teř vybídnutí, aby se b hem 15 dní polepšili, nep íjdou-li pak k sob , mají býti vylou ení. Prvé však než takto církev navenek se projeví, musí být na základ víry zbudována. Proto musí rozt íd ní onomu na svaté a nesvaté p edcházeti kázání evangelia; po tom teprve ti, kte í k svatým zapo tení býti žádají, od biskupa bu teř vyzkoušení a

zapsáni. Pro správu sboru, uení a pé i o chudé jsou t i apoštolské ú ady: biskupství, presbyterství a diakonství, toto pak ve dvojm významu: jako ú ad pomocný duchovní a jako ú ad pé e vezdejší. Kázat m že každý, kdo vnit n od Boha je povolán a v slov Božím pocvi en. Sborové obesílají na synody biskupa a jednoho lena. Synoda usnází se pro dobro celé církve. ízení její spo ívá v rukou t inácti lenného výboru. Tento ídí záležitosti církve, i když synoda nezasedá. Vedle toho jsou t i visitáto i, jich povinností je navšt vovat sbory, volené biskupy zkoušet, hodných potvrzovat, nehodné odmítat. Ty volí synoda.“ Toto pozoruhodné hessenské z ízení z stalo jen návrhem. Luther panovník ma vlád cht l mít vyhrazeno v tší moc.⁶ Mimo to namítal, že k zavedení tak svobodného z ízení lidí vhodných se nedostává. Lambert pak jako profesor marburský (jako p ívrženec reformace Zwingliho) zem el 18. 4. 1531.⁷

Lambert v pokus z stal v ref. dob na pevnin ojedin lý.⁸ V Anglii však v ci vyvíjely se tak, že mnozí vedeni byli k poznání, že reformace nem že být v pravd provedena, jestliže ti, kte í ji provád jí, nejsou sami obnoveni Duchem svatým. Vlna zavlažení zp sobená skrze Luthera našla úrodnou p du tam. Bylo tam mnoho tajných vyznava už z dob Wiklifových, “lollard ” ídících se zásadami: 1. že nic jiného neplatí za rozkaz Boží, než co na Písmu Sv. se zakládá. Tázali se vždy: “Na em to zakládáš v Novém Zákon .” 2. Každý k es an pokorného ducha, ost íhající v rn v li Boží, který poctiv chce poznat pravý smysl Písma, pravý smysl bible také naléztí m že; 3. Kdo smyslu

⁶ Luther napsal v prvních dobách svého p sobení spis “P íiny a d vody erpané z Písem, pro k es anský sbor má právo a moc, soudit a povolávat, dosazovat a sesazovat své u ítele”.

⁷ Wagenmann, u Herzoga VIII., 374.

⁸ Ješt zasluhuje zmínky snaha Jeana Moreliho ve Francii, jenž ve své knize *Traité de la discipline et police chrétienne*, vydané 1562, všeobecné právo hlasovací v církvi požadoval a d raz položil na práva sboru. Jeho názory byly však v týž rok 1562 na synod orleanské odsouzeny (vlivem Chandieu de la Roche). Kalvín zakázal mu Ženevu spohr žkou smrti.

Písma sv. porozumí, nemá dbáti, tím méně poslouchat protivných d'vodů a d'kazů. Biskup Reginald Pecock, který jim tyto zásady odporoval, nazývá je dokonce "lidmi bible" (bible men).⁹

Tito lidé bible nemohli dovolovat Jindřichu VIII., který se s tím nemerouzešel jen proto, že papež nesvolil k lehkovážným rozvodům. Bylo to více než podezřelé, že "Defensor fidei" ¹⁰ najednou zavádět dovoluje zásady reformace, proti nimž bojoval. Jindřich VIII. zůstal i po své rozluce s tím nemerouzešem neobráceným, římským. Zatoužil stát se jakýmsi anglickým papežem, v čemž ho parlament utvrdil. Jen to bylo dobrého na něm, že dal volnost kázat evangelium a šířit ideje Lutherovy. Co dobrého vykonáno, vykonali muži, kteří buď do Anglie zavítali (Ochius, Bucer, Fagius Tremelius i Erasmus Rotterdamský) anebo z domácích probuzeni byli (Colet, Cranmer, Latimer, Ridley aj.). Jejich návrhy s radostí přijímali lollardi. V tom velikém hnutí a kvašení nemohli v čemž nepoznat, že mocní tohoto světa ubližují pravdu a duchu Kristovu i když uení jeho pronásledují i když je násilím ze svých vlastních a panovníků choutek lidu vnucují. Mimo to t'žce nesli, že se stírá rozdíl mezi opravdovými a povrchními, mezi obrácenými a neobrácenými. Hlavou církve nemerouze být ani král Jindřich VIII, ani královna Alžběta.¹¹ Tou je

⁹ U Herzoga, Lechler, VIII, 742.

¹⁰ "Obhájce víry", dosud titul anglických králů, daný Jindřichu od papeže r. 1523 proto, že psal proti Lutherovi dost hloupě.

¹¹ Po Jindřichu VIII. nastoupil vládu Edvard VI. (1547 až 1553), za něhož reformaci zavedl pobožný Cranmer, kterého fanatická krvavá Maria (1553 až 1558) upálit dala. Její nástupkyní byla Alžběta (1558 až 1603), která reformaci zaváděla polovíčkou. Za dob Edvarda VI. přibyl do Anglie polský reformátor Jan Laski, který franc., vládkým, nizozemským a dolnoněmeckým exulantům hledajícím volnosti náboženské tam sloužil, a je v sbor organizoval a církevní zřízení sestavil pro "sbor dobrovolných křesťanů." Církev po mnohých utrpeních spolu s Laskim hledala odpočinutí ve Frankfurtě n. M. 1555, kde zůstal nizozemskou církev vedle už stávající tam wallonské a anglické (zal. 29.7. 1554 od Whittinghama). Ve zřízení Laskiho, který má na zřeteli sbor vyvolených (dle otázky 54. heid., kterou vzal Ursinusz kat. Laskiho), za tím i stupněm správců a služebníků sboru: Starší (učitelé a spravující) diakoni a doktoři neboli proroci,

toliko Ježíš Kristus, a jelikož on řekl, že království jeho není z tohoto světa, neměly církve státi se závislou na státu anebo jedním z jeho větví. Mimo to bylo jim patrné, že oba ti panovníci nerozešli se od sledného církve, podrževše biskupy, obě církve, i tu nevážnost ke dni Páně. Proto toužili zavést si zákon, jaký viděli v Ženevě. Ale tomu nepodařilo se vláda. Alžběta nechťela ani už s církve jít ani s radikály, kteří chtěli návrat k církvi apoštolské. Prohlásila se za vrchní správkyni církve (supreme governor) a žádala na tuto svou svrchovanost (suprematii) přísahu. Ti, kteří měli jiné mínění než ona, sluli "separatisté", jichž počet zvláště vzrostl, když 1563 prošel zákon, že bohoslužba má všude být stejná, a to obě církev. 2000 duchovních složilo raději své úřady, než aby se podvolili jhu ceremonií a obě církev zavánějí církve a dalo se spoutat v sv domích svých státem. Toužili po očištění náboženství ode všech nálezk lidských (odtud Puritáni¹² zvaní).

Pronásledování se také brzo dostavilo. Už r. 1567 rozehnáno bylo shromáždění puritánské, a mnozí uvězněni. Ale hnutí nedalo se zastavit. Robert Browne založil r. 1580. v Norwichu svobodný sbor, s nímž ucházeje před útisky přesídliil do Middleburku na Zeeland. Tu vydal spis, v němž vylíčil zásady svobodné církve: "Samostatnost (nezávislost) každého jednotlivého sboru jakožto církve svatých a bezpodmínečné oddělení církve od státu." Jeho následovníci stáli od sledně jak proti římské tak proti anglikánské církvi, jejíž duchovenstvo pronásledovalo je. Browne sám byl ve vězení dvaatřicetkrát. Jiná svobodná církev utvořila se r. 1589 v Londýně, která v tšinou na rozsudek nejvyššího soudu octla se ve vyhnanství. Sešla se v Amsterdamu a organizovala se r. 1597 znovu. Kazatelem jejím stal se Francis Johnson. I na severu Anglie mnozí nemohli vstoupit, že církev anglikánská je církvi v novozákonním smyslu. Taková volení od sboru písemně po vyhlášeném postu. Způsob ve dne Páně, jak se u nás slaví (sedmý) zavedl on po způsobu apoštolském.

¹² Puritas - čistota.

utvořili církve v Scrooby 1603. členové scházeli se k pobožnosti v domě staršího W. Brewstera. Až když pronásledování bylo kruté, scházeli se k modlitbám ve sklepech W. Bradforda, až r. 1608 odstoupili se do Holandska se svým kazatelem Johnem Robinsonem. Tu v Leyden založili si církev kvetoucí až 300 členy tající. Robinson ve svém spise rozvinul dle kladných zásady biblické, které už Browne rozpoznal. "Každé jednotlivé shromáždění je celá, neporušená a dokonalá církev (totam integram et perfectum ecclesiam) bezprostředně skládající se ze svých částí a na druhých církvích nezávislá (independentem odtud název Independent) pod samým Kristem." Robinsonovi tanula na mysli jednota křesťanů (znovuzrozených lidí), kteří shromáždění se na místě i učitelských služeb, k modlitbám, rozjímání slova, k poradám, jedno v učení, v bohoslužbě a správě. Jsou si rovni a volí si své služebníky, přijímají členy, vyloučí nekající. Jejich služebníci povolání jsou k učení, kázání a posluhování svátostmi, netvoří však stavu kněžského. Mohou i usnesením církve vrácení býti do ad ministrů obyčejných. Je-li církev příliš veliká, tak že nemůže se scházeti na místě jednom, rozdělí se, volí své služebníky znovu, obě pak podají si ruce na tovaryšství. Nemají nad sebou pravomoci. Jen v tom pádu, když trpí jedna církev porušením kázně a falešného učení, má právo každá jiná napomínat pobožné. Neposlechla-li by rady a napomenutí, má taková nepoddajná církev býti zamítnuta a za křesťanskou neuznána. Každý člen má právo, v bohoslužebném shromáždění mluvit i napomínat a bývalo zvykem, že po kázání některých členové kladli otázky, které vedly k rozhovoru o předneseném učení. Rozumí se samo sebou, že vliv státu na církve byl dle sledu odmítán.¹³

Vroucí přání církve leydenské bylo zachovat si svůj mateřský jazyk a sloužit Bohu podle požadavků bible a sv. domů. Touha pracovat také

¹³ Wingarten u Herzoga II. 645 a 646.

pro Indiány p im la je, že na lodi "Konvalinka" (Mayflower) ást církve s Brewsterem a Bradfordem p eplavila se do Ameriky na b eh státu Massachusetts. 65 dní zmitána byla církev ta na vlnách, až v listopadu 1620 spat ili b eh y zem , na jejížto budoucnost a ráz m li ti "Poutni tí otcové" tak rozhodující vliv. Jestliže listopad r. 1620 p inesl zármutek a ztrátu svobody echám bitvou na Bílé Ho e, p i nesl týž m síc požehnání b eh m americkým. Na lodi ješt sepsali a podepsali lenové té poutnické svobodné církve, pam tihodnou listinu, ve které prohlásili a potvrdili, že jejich ú el je "založit osadu v Americe k sláv Boží a k rozší ení k es anské víry a ke cti krále a vlasti." (11. listopadu).

Tito poutni tí otcové založili "Svobodné obce americké." Jako naši otcové rekové víry se slzami líbající zemi a s modlitbami opoušt li vlast, tak tito rekové víry posv tili b eh amerických Bohu a založili vlast svobody. Jako v Evrop žádný tyran nedovedl uhníst jejich sv domí, tak zde v nové zemi žádné trápení a žádná nouze nedokázala jich odvrátit od v rnosti k Bohu. A je-li Amerika posv cena modlitbami muž , je posv cena i naše vlast modlitbami a slzami t ch, kte í pro víru v Pána museli hledat domova jinde. Víra dokáže velikých v cí. "Národ americký" založen byl od muž víry. Robinson z stal v Leydenu ekaje, brzo-li bude moci vyst hovat se za svými, jež modlitbami svými provázel, ale nedo kal se. Zesnul 1.3. 1626. Jeho místo u nich zastupoval spravující starší (ruling elder) W. Brewster. Jejich kolonie slula Plymouth.

Jiná kolonie byla založena v Sálem od Puritán , kte í z angl. církve vystoupit nemínili. Ale po ádky a celý duch v Plymouthu se jim tak zalíbil, že se zkonstituovali v církev svobodnou 1630. Plymouth podal Sálemu ruky na tovaryšství.

Ve století 18. bylo už mnoho svobodných církví v Americe, kde "sborové" z ízení platilo - odtud název kongregacionalisté (od kongregatio - sbor). Je pravda v z ízení samém není záruky života.

Nebude-li Duch sv. vát, to nejlepší z ízení nepom že. Stroj tebe dokonaleji vyrobený z stane stát mrtv na kolejích a nehne sebou ani na krok, nebude-li tu ohn a páry. Tak ani svobodné církve pro to své z ízení nebudou živými. Musí tu být Duch Boží, a pak z ízení osv d í se býti úsp šnou pom ckou obcování svatých. V t etí a tvrté generaci p ist hovalc nevidíme už onu pevnost víry. Sbory stávaly se vlažn jšími. Tenice, r zné sm ry i pom ry politické vst ebaly mízu jejich bývalé horlivosti a lásky. Mnoho formálního k es anství se vloudilo a neživotní ortodoxie poutala síly. Ale B h dal rozvlažení. Jmenovit použil k tomu Jonatana Edwardse, který jako všichni proroci mnoho p íko í zkusil, ale vliv jeho trvá dosud. Také p t návštev Jiřího Whitefielda (†30.9. 1770 v New-buryfortu) probudil církve k novému životu, který se jevil v práci usilovné na spasení Indián a p ist hovalc jakož i v založení misijní spole nosti American Boardu a amerických spole ností biblické a traktátní. Vlna milosti uzp sobila také Ameriku, aby svými mohutnými charaktery vydobyla si nezávislost na Anglii a zorganizovala se ve Spojené obce Americké. To nejlépe vidíme ze statistiky státu Massachusetts, kde bašta svobodných církví Boston první hájil své právo, když Anglie rozhodla, že kolonie mají platit clo na aj. R. 1770 bylo v tom stát 339 organizací církevních: 11 episk., 16 bapt., 18 kvak., 294 kongr. Na konec války: 1 ímská, 3 universalistické, 6 kvak., 11 episk., 68 bapt., 330 kongr.

I století 19. bylo korunováno požeňnáním. Po et svobodných církví dostoupil r. 1889 4568, nyní tém 6000 s 647.000 údy a 658.000 dítkami v ned lních školách.¹⁴ Mnoho práce konáno mezi

¹⁴ Zajímavou statistiku etli jsme v Dunningov knize Congregationalists in America: R. 1880 ítalí 850 sbor ; 1810:975; 1820: 1100; 1830: 1303; 1840: 1575 s 183.244 leny; 1850: 1988 s 205.872 l.; 860:2583 s 253.765; 1873:3325 s 323.67 1883:4010 s 396.209; 1893:5236 s 56.641 l. Z amerických denominací jsou na 8. míst co do po tu len (1. ímští, r. 1890 m lí 6,250.045 duší; Metodisté 51.500 sbor s 4,600.000 len ; 3. Baptisté s 40.000 sb a 3,600.000 i. 4. Presbyteriáni s 13.500 sb., s 1,300.000 i.; 5. Luteráni s 8100 sb. s 1,200.000 l.; 6. U edlnici 8670

přistěhovalci. I v tom století Bůh vylil rozvrazení své na Ameriku, jehož hlavními nástroji byli Ch. Finney a D. Moody.¹⁵ Na tisíce duší bylo nalezeno ode Pána a církve všechny zavraženy, a Amerika posílá na pro velký boj za lidskost a za zrušení otroctví.

Ale i v té zemi, odkud Poutníci otcové vyšli, vybojována byla svoboda. Robinson v pomocník Henry Jakob vrátiv se do Londýna založil tu r. 1616 církev podle vzoru anglického sboru v Nizozemí. 20 let ušla církev oku úřadu, až 1640 byla obeslána k výslechu. Svobodně vyznali, že jen Krista uznávají hlavou církve. Vyšetřování ukázalo, že podstatně neuchylují se od učení druhých církví reformovaných. Měli pastýře (pastor) k péči o duše, učitele (teacher) ke kázání, (ruling elder) k provádění kázně a diakony (jehny) k péči o chudé. Veřejné mínění už tak bylo proměněno, že se jim nic nestalo. Váha independent rychle rostla. Ukázalo se, že jsou všude. Sám Oliver Cromwell i John Milton hlásili se k nim. V bojích, které tenkrát zmítaly Anglií, svobodné církve londýnské a z okolí vydaly r. 1647 slavné prohlášení, že žádným státním útvarem nepohrdají, poněvadž každá vrchnost je od Boha, a že tudíž vládu královskou omezenou ovšem spravedlivými a užitečnými zákony uznávají za Bohu libé a lidem užitečné za řízení. Za protektorátu Cromwellova (1640 - 1658) independenti zmohli se množinou velikou. Znamenití muži hlásili se k nim. sb. 750.000; 7. Biskupští s 5000 sb. s 532.000 l.) Největší svobodné sbory byly tady i v Brooklynu, každý přes 1800 členů. Nejvíce sborů bylo v Chicagu (57), Boston (31), Brooklyn a St. Louis (po 20).

¹⁵ Byly však také bolestné veliké spory a veliké bouře a třebení ku konci 18. stol. a zač. 19. stol. Jmenovitě vznikl a přibyl falešného učení popírajícího božství Spasitelovo, známého pod jménem unitaristů. Jmenovitě ve státě Massachusetts v oněch baštích kongregacionalismu došlo k velkému rozkolu a mnohosbor bylo zmítáno a roztrženo. Spolu s tímto učem přibývaly i, jako bychť libyťi ve všem jiném učení, krom učení obožské podstaty Spasitelovy, jeho smíření s Bohem a zkáze člověka pádem Adamovým a prohlašovali to, ale pomalu a jistě klesali ještě hloub, až r. 1886 jejich mluvčí (Savage z Bostonu) prohlásil: "My postupně odchylujeme se od myšlenky, jako by bible měla jaký zvláštní význam nebo autoritu. Nemáme žádné důvěry v jakoukoli osobu historickou podobnou Kristu," r. 1886. "Západní unitaristická konference" odmítla už i název "křesťanský" pro své korporace. Tak to pokračuje s každým, kdo zamítne Božství Spasitelovo, jeho smíření s Bohem Písmo svaté.

Tu cítily církve potřebu sejít se a také pohovořit si o tom, co je spojuje. Sešli se zástupci asi 100 církví svobodných v paláci savojském, kde sestavil a přijal 12.10. 1658 vyznání víry a církevní řád, avšak bez symbolické závaznosti doporučenějšího církvím toliko. Savojské vyznání je v podstatě totéž, na jakém se usnesli spolu s presbyteriány zástupcové církví svobodných ve westminsterském opatství na synodu svolané parlamentem. Roznění se toliko vynecháním kapitol jednajících o kázni církevní a nepodstatnými změnami některými. Cromwell povolal zástupce všech odstínů, episkopálního,¹⁶ presbyterního a independentního. Tvořilo pak synodu 121 duchovních z různých hrabství, a 30 laiků,¹⁷ k čemuž pak přibylo 8 Skotů.¹⁸ Lidé smýšlení episkopálního první vystoupili.¹⁹ Zbyli presbyteriáni a asi 5 independentů a 5 Erastiniánů.²⁰ Zahájena byla 1.7. 1643. Vyznání víry i oba katechismy, jakož i řád bohoslužebný přijali všichni jednomyslně. Co do zřízení nemohli se shodnout. Presbyteriáni chtěli pevnou organizaci a podřízenost církví presbyteriánům a synodám, independenti byli pro svobodu, "Každý sbor v obcích má božské právo, aby sám se řídil dle slova Božího a je nezávislý na jurisdikci synodu. Toliko obrácení směřují do církve, k veškerému Pánovi býtí a ipouštění. I laikové smějí ve věcech se modlit i napomínat, mají-li k tomu jen zpodoblost Ducha. Byli pro úplnou svobodu všech společností křesťanských, pokud neohrožují veřejnou mravnost a pořádek. V tomto svém odchylném názoru jistotně biblickém byli od presbyteriánů přesvědčeni (po 30denní debatě). Vedení Dr. T.

¹⁶ Kromě odstínů arcibiskupa Lauda, který v dorozumění s Karlem I. (1625-1649) zaváděl papežské novoty, a znesvářování dne Páně. (Book of Sports, kniha o sportu a hrách, která byla s kazateli, a který kazatel odepřel, byl sesazen a uvězněn.)

¹⁷ 10 peerů (lordů) a 20 poslanců z dolní sněmovny.

¹⁸ Synoda skotská je vyslala 5 duchovních a 3 laiky.

¹⁹ Episkopálové (biskupských) bylo 20. Biskupové však nikdy neuznali autority synody. Král také nejvýš třemi tresty zakazoval se synodou scházet, leč marně. Jeho mocbledla, až usvědčen ze zraždy na popravišti skončil.

²⁰ Erastus učil, že stát je nejvyšším rozhodnutím v církvi, a že církev nemá práva upírat svatosti nehodným. († 1579)

Goodwinem (1600-1670) ze synody potom vystoupili.²¹ Presbyteriáni pak dosáhli, že 6.6. 1646 parlament presbyterní z ízení pro celou zemi na ídil. Ale nemohlo být provedeno než toliko v Londýn . Zem byla pro svobodu. Krom z ízení ostatní vše, co vykonala westminsterská synoda, je projev nejdokonalejší reformovaného p esv d ení. A to z stává velikou d jinnou pravdou požehnaných následk .²² A k tomu p esv d ení hlásily se svobodné církve. Tak savojské vyznání víry bylo vlastn v podstat westminsterské. V Americe synoda svobodných církvi, sešedší se v Cambridge r. 1648 jednohlasn prohlásila vyznání víry westminsterské "za velmi svaté, pravov rné a rozumné ve všech v cech víry" a dala mu sv j plný a ochotný souhlas v podstat . V Bostonu se sešly r. 1680 novoanglické církve, které p ijaly savojské vyznání. Podobn synod saybrookský r. 1708 a deklarace bostonská z r. 1865 odkazují na tyto staré projevy souhlasu. Každá církev má právo a povinnost usjednotit se na vyznání své víry, které m že být r zn formulováno, ale vždy musí obsahovat smysl Písma. Písmo a jen písmo je veliký reforma ní princip. A pokud toto bude základem víry i života v církvích našich, máme právo jmenovat se reformovanými, pon vadž sotva lépe dovedeme d kladn ji vyjád it své p esv d ení, než vyjád ily staré projevy otc doby reforma ní.

To spole né mají svobodné církve s církvemi presbyterními. Independenti cítili se býti jejich brat ími, mohouce s nimi ob as stolit u ve e e Pán , aniž namítali co proti vým n kazatelny, ale nemohli zadat svobody církve, ehož žádali presbyteriáni. Cromwell sám prohlásil: "Presbyteriáni i independenti mají téhož ducha víry a modlitby, jsou duchovn jedno jakožto údové t la Kristova, co se však uniformity (jednotvárností) tý e, a každý k v li pokoji jde tak daleko, jak mu sv domí dovoluje. V duchovních v cech nesmí rozhodovat násilí, nýbrž

²¹ Mimo Goodwina byli to Vilém Bridge, Jeremiáš Burroughs Filip Nye, Sidrach Simpson. Vynikali u eností, bystrostí, výmluvností a jemnocitem.

²² Trvala od 1.7. 1646 - 22.2. 1648; scházela se denn krom soboty a ned le; jednou za m síc m la s parlamentem modl. a kající den. Sch zí m la 1163.

sv tlo rozumu." Krom z ízení není také oby ejn mezi nimi rozdílu. Independenti také snášelivost provád li v praxi, p ejíce svobody jiným, již sami pro sebe žádali. Za Cromwella byli v p evaze. Jeho voje sestávaly v tšinou z muž opravdových modliteb. Krom vojsk Žižkových nebylo tak umravn ných vojsk na sv t . Jestliže se právem mohou chlubit, že d sledn provád jíce zásadu svobody a svézákonnosti na vysoký stupe samosprávu a život sborový p ivedli, pat í jim i ta est, že v dobách, když byli p i moci, nezap eli zásady snášelivosti a že se slavn hlásili k p esv d ení, že se všemi k es anskými r znostmi, jen jestliže na základních naukách evangelické víry a na zákon posv cení trvají, sluší jednat v k es anské lásce a snášelivosti." ²³

Po smrti Cromwellov op tt žké doby p išly na církve svobodné i presbyterní, jejichž netolerantnost zle se vymstila. R. 1662 všechny sbory musely se stát biskupskými.²⁴ Všichni kazatelé, kte í se nep izp sobili na ízení, nekonformovali se (odtud nonkonformisté), byli sesazeni, ba i sch ze privátní (conventicles) byly zakázány.²⁵ Trp li všichni.

Známe v zn ní Bunyanovo a sesazení presbyteriána R. Baxtera a útrapy kvaker . Po ítá se, že alespo 8000 v rných zhynulo ve v zeních. Na tisíce v rných lidí opustilo Anglii a posílili znamenit state né obyvatelstvo "Nové Anglie" (Ameriky). Na št stí netrvalo to dlouho. R. 1689, 25.5. Vilém Oranžský vydal od sn moven p ijatý toleran ní patent (Act of Toleration), kterým všem disident m (rozkolník m, tj. kte í se státní církví byli v rozkolu) zaru ena svoboda,

²³ Weingarten u Herzoga VL, 715.

²⁴ Zákonem o stejnotvárnosti (Act of Uniformity), ze dne 24. 8. Všichni kazatelé m li zachovávat stejný bohoslužebný ád, podepsat 29 lánk víry a souhlas dát k novému vydání Modlicí knížky (Common Prayer-book), již mnozí ani v život svém nevid li.

²⁵ Zákonem Conventicle-Act (ten zakazoval kazatel m dát se vid t v obvodu 5 mil od sboru).

by ještě omezená, ale později jí čím dále tím rozšířenější.²⁶ Jméno independentní ustoupilo jménu "kongregace".

Aby vedle neodvislosti církví zdrazněna byla také souinnost a sounáležitost, daly se pokusy na schůzích a synodách a zřízovány organizace různé, tak v jednotlivých hrabstvích tvořily církev sdružení, asociace. Nejdůležitější takové sdružení je Congregational Union of England and Wales (zal. 1831).²⁷ Je to jednota zřízená pro udržování a rozšíření ev. náboženství, křesťování života dle Písma a bratrského styku mezi církvemi. Mimo to sdružují se k velikým dílům misijním. Tak zřízena hlavně od nich a vydržovaná londýnská misijní společnost, domácí misijní společnost (1819) irská misie (1819) aj.

Kongregacionalismus je onen tvar zřízení, při němž se uplatňují zásady: 1. Církev je sbor v ústředích, sobě rovných, 2. Každá církev je samostatná naproti druhé. 3. Je svobodná od státu. 4. Každá taková církev je povinna žít v shodě, v ústředí víry, ducha a práce s druhou církví; jí pomáhat skutkem i radou, když je potřeba, hledat její bratrské pomoci a rady, když dležítou v cizině podniká, aneb v ní rozšíření úsudku a cítí se jím, a spojovat se s ní k podnikání království Božího. Zřízení sborů svobodných přijali i baptisté a celá řada menších církevních společností, a je jen otázkou nejbližších časů, že se uskuteční splnutí svobodných církví s prot. metodisty a Spojenými bratry.²⁸ I forma správy sborové (assembly) u Darbystů a pod. je vlastně kongregacionální. Pán se přiznal k misii mezi pohany. American Board a Londýnská mis. společnost stojí mezi předními v práci mezi pohany.

V té veliké volnosti mnozí viděli i slabost.

A proto mnoho se přemýšlí o tom, jak zdraznit více přináležitost a tovaryšství sborů.²⁹

²⁶ Panování Karla II. a Jakuba II. předsírající upevnění episkopalismu mimo vlastní názeteli zavedení zase papežství. Když pak to i konformisté prohlédli, povstali, Jakuba vyhnali a Viléma III. Oranžského na trůn povolali, muže velikého.

²⁷ Congregatio, lat., angl.: congregation = sbor, zřízení sborové.

²⁸ Zřízení kongregace, sborové, má asi celkem v Americe 50 000 sborů s 4,500 000 lid. a více. Mimo to tolikéž sborů asi jinde.

²⁹ R. 1646 sedm londýnských církví sjednotilo se na vyznání víry, v němž temě: "A a koli

Všeobecně se cítí, že je potřeba pěstovat více jednotu a společenství než dosavad, aniž by se zadávalo nezávislosti církví. Také i to není ještě všude rozhodnuto, má-li v církvi být jen jeden starší (tj. kazatel), jemuž k ruce jsou diakoni, aneb zdali tu má být staršovstvo, více starších. Deklarace bostonská z r. 1865 říká: "Mají-li býti na místě jednoho staršího, který pod titulem kazatele (pastýře, faráře) práci staršovskou vykonává, dva nebo tři nebo více, mezi nimiž se rozdělí práce ve stejném kázání, správě a dozoru, je otázka, jí si má rozdělit každá církev sama pro sebe."

Vidíme tedy, že sborové uvažují, jak by co nejlépe vyplnili Bohem určené jim poslání ve smyslu slova jeho. Česká církev uznala za správné mít více starších. Však také o tom není pochyby, že v církvích apoštolských jejich více bylo. Svobodné církve jsou ve všech dílech svatá, a čítá se jejich alespoň 18.000.

Apoštolé zakládali církve. Každé ekklésie. V evangeliích je to slovo třikrát (Mat. 16,18. 18,4?) Ve Skutcích 21krát, v Epištolách 68krát, v Zjevení 20krát. Na všech těchto místech je to shromáždění v lidích. Jsou zmíněné sbory zvláštní a rozdílné celky, a každý v sobě úplné a spojené místo, mají všichni chodit dle jednoho pravidla víry. Mají též všemi vhodnými prostředky býti sobě radou a ku pomoci, když potřebují, jako údové jednoho těla, ve společné víře, pod Kristem jako svou hlavou." V direktivě sborů z r. 1865 vydané od národního koncilu v Bostonu (téma: "Aby každá církev byla ustavená, tak že nemají být smyšleny, sobě rovné, tak že nevládne jedna druhé, přesto všechny církve mají zachovávat jedinou obecenství, poněvadž jsou všechny zapojeny v Kristu jako samostatné části jeho jediné církve obecné, bojující proti zlému jež je ve světě, viditelné ve vyznání víry, v přijímání křesťanské víry, v přijímání křesťanských svátostí, v projevování křesťanského života a ve vzývání Otce, Syna i Ducha svatého." "Církve ústavy kongregační jako samostatné části Kristovy církve obecné, zachovávají všechno praktické obecenství se všemi ostatními částmi církve universální. Kdežto ostatní církve se liší od nás ve svém vnitřním zřízení, ve svých vztazích a v souvislosti jedné s druhou, ve svém postupu bohoslužebném, anebo ve svých neinspirovaných naukách a definicích dogmat, o nichž je mezi křesťany spor, a kdežto my zamítáme jejich tvar hierarchického nebo synodálního zřízení, - my uznáváme jako zvláštní církve Kristovy všechny sbory křesťanské scházejících k vzývání Boha, kteří uznávají Písmo svaté za své svrchované pravidlo i víry života a Krista jakožto Beránka Božího, který snímá hříchy svatá. Toto stanovisko došlo také výrazu na "koncilu" londýnském všeobecném z r. 1891.

Mimo to t ikrát ve smyslu sv tského shromážd ní nebo sn mu (Sk. 19, 32.39.41).

Krali tí byli dost ned slední p ekládající šest a dvacetkrát sbor, šestkrát shromážd ní, dvakrát obec, dvakrát lid, sedmdesátkrát dev tkrát církev.

Všude, až na ona t i jmenovaná místa, je mín n lid Boží vyvolený, odd lený od ostatních. Není to jen n jaká korporace, která se schází, do níž se lidé t lesn rodí, aneb beze všeho p íjímají, ale je to lid Boží, k n muž B h znovuzrozením p ídává na každý den, obmytý krví Kristovou, o ekávající na n j a vypl ující jeho velké poslání k sv tu. Pon vadž Pán chce mít lid dobrovolný, nem že nikdo být násiln držen v církvi a násiln do ní p iveden. Nem že také žádný neznovuzrozený, sv tský lov k, mít ú ast na ízení církevních záležitostí, nebo církev není a na sv t , konstitucí sv tskou, nýbrž nebeskou, v níž má vládnout jediná v le a to jejího krále Krista. Kde Duch Krist v nemá volno, jsa omezen z ízením, anebo tím, že církev nebdíc otev ela brány své doko án sv tu, stane se korporací sv tskou s náboženským zabarvením. V ící pak nemají stát odd len , jeden tu, druhý tam, ale mají se spojovat k spole ným modlitbám, k spole nému vzd lávání slovem Božím, k p ísluhování si duchovnímu, k práci a k rozši ování království Božího, a ke konání kázn . Káze nem že být konána v církvi mrtvé. Ta p ísluší církvi živé a má býti pom ckou požehnanou svaté lásky k dosažení ú el Božích. V ní pak je v tomto sv t zlém nutná.³⁰

V 17. století za dob Cromwellových Henry Burton napsal knihu, v níž hájil podstatu svobodných církví. Stojí za to, uvést jeho slova o církvi:

³⁰ Srov. Obraz Jednoty eskobratské od Lasitského kap. 28, 29: "Mimo k est a Ve e i Pán za t etí církve znamení mám káze církevní, kterouž církvi za nevyhnuteln pot ebnou (ku pot šení pobožným a hráze bezbožným) býti soud , jí se poddávám: v da, že jest od Krista ustanovena a od apoštol užívána. V ím však, že moc svazovat a rozvazovat (jenž se klí í Kristovými jmenuje) není od Boha dána jednomu neb dv ma, neb n kterým, ale celé církvi."

“Církev, tento dom Boží, kde Kristus panuje jako král, spoívá na tolika domovech, kolik je hlavních sloupů nepohnutelných

1. Je to dom duchovní, jehož jediným stavitelem je Kristus a nikoliv k.

2. Je to království duchovní, jehož jediným králem je Kristus a nikoliv k.

3. Je to duchovní republika, jejíž jediným zákonodárcem je Kristus a nikoliv k.

4. Je to duchovní těleso, nebo-li tělo, jehož jedinou hlavou je Kristus a nikoliv k.

5. Je to společnost svatých řízená Duchem Kristovým a nikoliv duchem k.

6. Kristova církev je sbor povolanych a shromážděných ze svatého Duchem a slovem Kristovým, a nikoliv k.

Z těchto pak zásad plynou následky tyto

1. Žádný k není stavitelem tohoto duchovního domu.

2. Žádný k ani žádná moc na zemi nemá královského práva nad tímto královstvím.

3. Žádní zemští zákonodárci nemohou ukládat zákoník správy této republiky.

4. Žádný k nemůže se ucházet o to stát se hlavou v tomto těle anebo vykonávat její právo.

5. Žádný k nemůže a neměl by uchvacovat vládu nad touto společností svatých.”³¹

³¹ Ve svém referátu Gesetzliche Stellung der staatlich nicht anerkannten Religionsgesellschaften in Oesterreich z r. 1900 jsem vyslovil těchto jedenáct vět o církvi Boží: 1. Její jedinou hlavou je Pán Ježíš. 2. Jeho vliv není svrchovaná, a nemůže se s nikým o tuto svrchovanost dílit. 3. Jeho uznání musí jí postáti. 4. Jsouc závislá na něm nemůže záviset na vlivu žádných mocných vládních. 5. Nemůže žádným zákonem, který zákonu Kristovu odporuje, dát se vyřádit, nemůže tudíž pro řízenost zákoníku ita žít v různých zemích různě. 6. Nemůže spojit se s institucí, která ho již uznává, trpí a s hříchem operuje. 7. Je zde na cestě, a nemůže se tudíž zde domácky zavázovat. 8. Má nebeské cíle, kdežto stát má zemské cíle. Oba jsou různorodě veličiny. 9. Stát je mluvitelný, nemůže tudíž církev osudy své poutat na něco, co se mluvitelně, například Bohu,

který se nemní. 10. Pro církev Kristovu je ponižující, uchází-li se o tytéž počty, jichž užívají svetské, odpadlé církve. 11. Není spravedlivé od církve, žádá-li od státu toho jen sobě, co všeoban mstejn patří.

Spojením se státem a závislosti na státu a jakýmkoli způsobem (konsistoří vládou dosazovanou, ministerstvem kultu, církevní radou, právem od konventu neb synodu vydaná usnešení stvrzovat nebo zamítnat apod.) je právo královské Kristovo v církvi potlačeno anebo omezeno. Musí pak to s církví Kristovou velice smutně vypadat, jestliže c. k. úřad je pojítkem církve, aneb jak jeden časopis napsal, "páskou držící díž církve pohromadě, aspoň tolik, že se nerozsype." To je stará obava, že nedrží-li svetská moc církve pohromadě, tato se rozsype. Jakoby jednota ducha byla závislá na jednotvárnosti a uniformitě! Anebo jakoby mohla tato státní jednota nahradit jednotu, již přináší Duch svatý! Už v letech 50. minulého století v Německu tataláž námitka vyslovena byla proti církvi svobodné: "Kdyby se dle Bunsena utvořila církev svobodná", píše Stahl, "která by byla toliko vázaná slovem Božím, jak ono žije v jejím vnitřku, nemajíc nad sebou řízení kabinetu, nebo vrchní církevní rady a která by jako všeobecná synoda stála nad biskupy (t. farářy), nastane vojna všech proti všem, roztráší naši církve v nepořádek a independentních houfcích, církevní chaos." (Ve spisku D. Edwarda: Jobovi tati a přátelé. Spisovatel píše pro církev svobodnou a hájí heslo: Kristus král!)

Kapitola III.

Dlouho trvalo, než obnovená církev dob reformací v domácnosti byla, že má povinnost od Pána sobě uloženou kázat evangelium také pohanům. Toto v domích vidíme probuzené nejprve v Holandsku, kde r. 1602 založili východoindickou společnost obchodní (Haridelsmaatschappij) také za tím účelem, aby v zemích, které Portugalci od alí, evangelium zvestovali. Ale brzo společnost dostala se v řízení lidí, kteří daleko od ducha křesťanství se vzdálili přesto, že reformované učení vyznávali. Jako kdys Konstantin tak Holanďané otevřeli dokonce brány církve lidem hledajícím zisku, kterého pohanům nepopřáli. Tak kdo jen desatero a Otčenáš uměl, ke křtu na Ceylon byl propuštěn, tak že do r. 1722 obnášel počet Singalec pokřtěných 424.392. Nebylo divu, že než století 18. se skonalo, po práci takové téměř nic nezbylo.

Poutníci otcové, kteří r. 1620 z Leyden se stěhovali do Ameriky, nesli v hrudích svých tu velikou touhu, aby také Indiánům zvestován byl Pán Ježíš.³² To jim také jejich kazatel Robinson jako velikou povinnost křesťanskou na srdce kladl a velice želel, že právě než misie mezi Indiány započala, k šarvátce došlo, přičemž veliké množství Indiánů padlo. Pětadvacet let uplynulo, než muž apoštolského života John Eliot (1646) životní svou úlohou učinil Indiány přivést k nohám Spasitelovým.³³ John Eliot nestal sám. Jeho pokračovatelem následoval Tomáš Mayhew, z jehož rodiny pak ještě 5

³² V ústavu massachusettské z r. 1630 stálo, že "získat a povzbudit domorodce k známosti a poslušnosti jediného pravého Boha a Spasitele Světla a křesťanské jeptě první úkol kolonie."

³³ Eliot přišel k obrácení v rodině Hookerov v Anglii. Zde řekl Pán k mé mrtvé duši: "Živa budu! Z milosti Kristovy pak jsem živ a živ budu na věky!" R. 1630 odstěhoval se do Bostonu, a stal se kazatelem v Roxbury, kde se učil indiánsky. První kázání Indiánům měl v chatrce jedné 28.10. 1647. Trvalo pět čtvrtí hodin. Po něm odpovídal Indiánům a vyptával se jich. Brzo bylo mu podnikat daleké cesty a Pán se k jeho práci přiznal. Přeložil bibli do indiánštiny (vyšla r. 1663), sepsal katechismus a zřymoval žalmy. Krátce před svou smrtí ještě vyučoval indiánského hochy.

misioná mezi Indiány práci pro Pána konalo. Tak svobodné církve založily první opravdu požehnanou a v duchu Kristov konanou misii mezi pohany. S velikou opravdovostí ekáno tu na obrácení Indián ,prvé než do církve byli přijati. Kázalo se pak jim indiánsky, a domorodí k es ané byli vybíráni a vzd lávání na kazatele. Tak Pán požehnal té práci, že r. 1680 ítalo se už 14 sbor indiánských s 1100 údy, krom 2500 duší, o n ž misioná m pe ovati bylo.

Ale i v Anglii probudili se k es ané ke konání povinnosti. R. 1644 podalo 70 duchovních anglických a skotských petici k parlamentu, aby tento ná idil n co k rozší ení evangelia v Americe a v Záp. Indii. Parlament usnesl se na projevu ve prosp ch misie a vybědl k sbírkám. Následkem toho z ízena byla spole nost pro ší ení evangelia v Nové Anglii.³⁴ O její innosti nemáme však zpráv.

Sám Cromwell zabýval se velikolepými misijními plány. K hájení a rozši ování evangelického u ení cht l mít založenu Spole nost k ší ení víry (congregatio de propaganda fide) s 7 direktory a 4 tajemníky placenými parlamentem. Sv t má být rozd len na 4 misijní provincie, z nichž dv tvo í Evropa, dv ostatní sv t. Ovšem plán tento pozoruhodný z stal neproveden.

Tak svobodné církve první chopily se opravdov kázání evangelia mezi národy, kte í ho nemají, a t šíme se, že zájem tento dosud nezmizel. Z staly v rny svým p vodním zásadám. Nejsou samy. Jiné církve a denominace chopily se práce rovn ž, a n které (ev. církvev bratrská v Ochránov) s velikým úsilím a požehnáním, avšak mezi p edními na tomto poli z staly i ony. Nesmírné d ležitosti na poli misijním je založení dvou spole ností, které práci svobodných církví mezi národy evangeliem ne osvícenými vedou. Je to londýnská a bostonská misijní spole nost. Ku konci 18. stol. Pán rozlil vlnu milosti,³⁵ takže mnozí byli ze sv ta vytrženi, a mnozí v ící rozvležení

³⁴ Tak se totiž kolonie americké jmenovaly.

³⁵ Hlavní p sobením zakladatel Metodismu Jana a Karla Wesleye a Ji ího

a zmocnili. Povinnost kázat evangelium mezi pohany stala se mnohým palivou. 21.9. 1795 sešli se v íci ze svobodných církví, presbyterián, metodist a biskupských v pravé bratrské shodě, a po vroucích modlitbách v patrné blízkosti Boží usnesli se založit společnost, která by misionářské posílala do zemí pohanských i jinak neosvícených. Dr. Haweis kázal "Malicherné rozdíly jmen a tvar mezi námi, roznosti církevního zřízení mají dnes býti pohlceny od většího, šlechtějšího a významnějšího jména křesťan; naší úpak jedinou snahou bude nepřestávat úmysly kteréhokoli oddělení, poněvadž není rozdíl jen Kristus, nýbrž společným úsilím oznamovat v krajích vzdálených slávu jeho osoby, dokonalost jeho díla, divy jeho milosti a přenesmírné poklady jeho vykoupění." S rostoucím probuzením v církvích stalo se, že si založily své denominační společnosti (nejprve biskupští 12.4. 1799), takže londýnská misijní společnost je organizací řízenou a udržovanou od kongregacionálních sborů výhradně. Její práce je obrovská. Jí Pán svěřil požehnanou práci na ostrovech Tichého moře. John Williams, van der Kemp, Moffat, Livingstone, Morrison, Medherst jsou mezi jejími hvězdami.³⁶

Druhá veliká společnost je American Board v Bostonu. Život duchovní byl po válce za neodvislost v Americe prohlouben, a mnozí toužili, aby evangelium zaneseno bylo nejen Indiánům, ale mezi všechny národy. Jmenovitě mezi studenty ve Williamstownu 1806 vánek Boží zavál a vyklítilo jarní kvítko misie. Seskupení kolem Whitefielda. Jan, vůdce metodismu, nar. 17.6. 1703, † 2.3. 1791. Karel, básník hlubokých a vroucích písní † 29.3. 1788. Jiří Whitefield byl požehnaný kazatel (18.000 kázal který také v Americe nástrojem probuzení se stal. S Wesleyem se rozešel o uvolení, které zastával. Wesley a potomci metodismus jsou směru arminianského, uvolení, predestinaci popírajícího. Whitefield † 30.9. 1771. Veliká zásluha metodismu je zdůraznění toho, co obrácením jmenujeme.

³⁶ Londýnská společnost pracuje v Ín, Sev. a Jižní Indii, na Travankoru, Madagaskaru, v Africe, v Záp. Indii, Polynésii. Stanic všech má 2180, misionářů 210, misionářek 69, domorodých ord. kazatelů 925. členů církve 74.786, kteří přispíjí 33.767 libr. (Statistika z r. 1904).

Samuela J. Millsa³⁷ sešlo se jich 6 a v noci modlíce se u kupy sena zasv tili život sv j misii Pozd ji p ešlo to hnutí do Andoveru, kde mnoho student bylo obživeno. Když pak v Bradfordu konference se odbyvala kazatel státu Massachusettského, podali písemnou žádost ty i studenti: Samuel S. Mills, Samuel Nott, Samuel Newell a Adoniram Judson, aby uvažováno bylo, nemohla-li by je vyslat mezi pohany společ nost k tomu cíli utvo ená. To vedlo k tomu, že 29.6. 1810 založena byla Americká misijní společ nost (American Board of Commissioners for Foreign Missions) a zvoleno 9 plnomocník (commissioners). P t z nich sešlo se u dr. Portera ve Farmington , (Conn.) a 10. zá í ji zkonstituovali.³⁸ Ú elem jejím bylo a je rozši ovat evangelium mezi národy a obcemi neevangelizovanými skrze kazatele, katechisty, u itele a tisk. Board sám nezakládá církví, aniž ordinuje kazatele a nemíchá se do církevních záležitostí. Stále má na z eteli zv stování evangelia a p enechává správu církvím samým, když se byly zorganizovaly z v ících získaných prací jeho. P vodn í presbyteriáni a nizozemští reformovaní konali svou misii skrze tuto společ nost, ale r. 1837 presbyteriáni "staré školy" odd lili se a z ídili si svou presbyteriánskou misijní společ nost, k níž také r. 1870 p istoupila "škola nová"; nizozemští reformovaní z ídili si svou

³⁷ Mills byl nadšen pro misii svojí bohabojnou, znamenitou matkou, jež synu svému dovedla vypráv t se slzami a se svatým nadšením o Eliotovi a Mayhewovi.

³⁸ R. 1812 byli vysláni první misioná í. 6.2. byli v Salemu Judson, Hall, Rica, Newell a Nott ordinováni. Judson a Newell se ženami svými odebrali se do Kalkaty, ale Východoindická společ nost je vypov d la. Po mnohých útrapách dostali se do Isle de France, kde mladá osmnáctiletá paní Newellová u ví e v pokoji zesnula, odeslavši do svého domova poselství víry a lásky. Historie krátkého jejího života a její oddanosti a lásky zapálila všude nadšením srdce pro v c Boží a vykonala tak víc pro misii, než mohla kdy vykonat Newellová, kdyby byla z stala na živu. Nejen že hojn pen z se sešlo, ale velice mnozí datovali své obrácení od tení této historie a celá církví mohla být zorganizována. Tak Pán použil i toho mladého života "p ed asn " zlomeného k oslavení sebe. - Jakousi krizí hned v za átcích bylo, že Judson a Rice stali se baptisty. Tato jejich zm na názor vedla k tomu, že si amerí tí baptisté také z ídili misijní svou společ nost 1814.

společnost už r. 1857, a tak American Board zstaven byl kongregacionalistami, kteří jej založili. Board tvořilo 250 členů, kteří se doplňují. Stanovami je předepsáno, že ani kazatel, ani laik nesmí být méně než jednatřetina. Sídlo své má Board v Bostonu, ale výročích ze poádá kdekoli. Misijních polí osadil přes dvacet.

A Kalkata byla misijním prvním zavením, přec Indie zstala jejím prvním polem. Hall a Nott započali misii v Bombaji na západním břehu Indie mezi Mahratty r. 1813; r. 1816 zahájena misie na Ceylon (Daniel Poor); r. 1817 mezi indiánskými kmeny Berkéz v Georgii; r. 1818 na řece Mississippi. R. 1819 zahájena misie na ostrovech havajských,³⁹ ona požehnaná a velkolepá, jež dobu letnic v Jeruzalém si připomíná. Zahájena byla následkem obrácení třináctiletého hochy havajského Obookiah, který záhy zemřel s modlitbou na rtech za svůj lid. Historie o něm připomíná podobu jako o paní. Newellové. V též rok započala misie v Palestině.

R. 1823 započala misie v Sýrii (v Beirutu); r. 1829 římská v Kantonu (Bridgman a Abel); r. 1830 Smith a Dwight procestovali Arménii a Persii; r. 1831 v Aténách a Cařihradě (Goodell); r. 1833 v Siamu, Singapuru, Persii a Západní Africe; r. 1834 v Madagaskaru; r. 1835 mezi Zulufy v jihovýchodní Africe. Board stal se mohutným stromem. Příjmy jeho obnášely r. 1810 1.000 \$!, 1820: skoro 40.000, 1840 přes 240.000, 1870 přes 460.000 a r. 1892 840.800, r. 1903 však poklesl příjem na 740.777 \$! Nyní řídí Board 20 misijních polí: 1. Angola (v záp. jižní Africe, 4 sbory s 221 čl.); 2. Natal (na východním pobřeží Kapska, 1 sbor s 47 čl.); 3. Zulsko (sev. od Natalu, 23 sb. s 4298 čl.); 4. Macedonie a Bulharsko (16 sb. a 1492 čl.); 5. Malá Asie (43 sb. s 4427 čl.); 6. Arménie (44 sb. s 2529 čl.); 7. Střední Turecko (Sýrie 33 sb. 6453 čl.); 8. Indie, západní břeh (Maratové kolem Bombaje 58 sb. s 6163 čl.); 9. Madura (jižní cíp Indie 38 sb. s 5199 čl.); 10. Ceylon

³⁹ R. 1863 byly ostrovy havajské evangelizovány, práce Boardu za zákonem prohlášena, a církve tam již samy ujalý se misie na ostrovech Tichého oceánu.

(18 sb. s 2092 l.); 11. Tu en (jihových. ína 61 sb. s 2656 l.); 12. Jižní ína (Hongkong a Kanton, 4 sb. s 1564 l.); 13. Severní ína (Peking a Tientsin 8 sb. s 2056 l.); 14. Šansi (provincie vsev. ín ; 2 sb. s 134 l.); 15 Japonsko (78 sb, s 10.693 l.); 16. Mikronesie (ostrovy V Tichém mo í, 57 sb. s 6603 l.); 17. Mexiko (21 sb. s 1193 l.) ; 18. Špan lsko (8 sb. s 351 l.); 19. Rakousko (18 sb. s 1414 l.; 20. Filipíny (Nová misie zapo atá 1903).

Misii na sandvišských (Havajských) ostrovech p ejaly církve tam jší samy, a tak American Board misijní toto pole, kde mu tak bohaté výsledky Pán dal, opustil.⁴⁰ 1.5. 1903⁴¹ ítal American Board 101 hlav. stanici, na nichž jsou misioná í usedlí, 1293 stanice jiné, kde se koná pravidelná práce misijní, 535 sb. s 59585 leny,⁴² s 66419 žáky. Misioná í pracuje na t chto 20 mis. polích 169 (z nich 12 léka) ordinovaných, 22 neord. (z nich 16 léka); žen (z nich 12 léka ek) 353 (170 manželek, 183 nevdané). Dohromady 544. Domorodých pastý 275, neord. kazatel 591, u ítel ve školách 2112, jiných domorodých d lník 681. Dohromady 3919. Všech v práci misijní postavených 4463. Domorodí p ísp íli na království Boží 178.765 \$!. Za 1903/1904 (1.5.) rok p íbyli 5902 lenové církví. Nejvíce v Mikronésii (1007) v Japonsku (826) mezi Maraty (675).

⁴⁰ Nadšení pro misii zp sobilo obrácení havajského hochy 14letého Obukia, který však zesnul nedo kav se misijní výpravy, sestávající z 3 Havajc a 13 Ameri an , která r. 1820 do Honolulu se dostala, kde nalezla p du podivuhodn p íravenou. Pravé letnice zažil misioná í Titus Goan; od r. 1836 do r. 1870 pok ítil 11960 osob z pohanstva. Jeden den pok ítil 1705 obrácených pohan , které byl dlouho a vážn zkoušel. Ohe Duchu sv. zachvátíl celé souostroví. Jednou pravili Coanovi: "Pro už to hnutí neskon íte?" "Protože jsem já ho neza al" odpov d í. Jemu bylo pop áno vytrvat až do konce v práci. R. 1882 ranila jej mrtvice práv p í velikém probuzení, které hýbalo církve, a v n mž jako nástroj nadšen p sobil. Nebylo by krásn jšího zakon ení práce, jehož by si v rný kazatel p íti mohl.

⁴¹ Toto datum platí í pro ho ejší údaje.

⁴² R. 1894 byly 444 církve s 41522 l.

IV. Kapitola

Když r. 1871 odbyval Board výroní svou schůzi, zabýval se také myšlénkou, neměli by evangelium zanést i do zemí p evážnou v tšinou římskými katolíky obydlených. Usneseno bylo, že do misijního plánu mají pojaty býti Španělsko, Mexiko, Itálie a Rakousko, země to, v nichž římská církev má posílu.

Tenkrát meškal v Americe H. A. Schauffler, misionář v Cincinnati. On psal své matce do Cincinnati o usnesení výroní schůze, a ta hned psala, aby se vynasnažil u tajemníka Treata prosadit, aby Board přede všemi v cími pamatoval na Rakousko. Treat vyžádal si písemnou zprávu o Rakousku, a výsledek byl vyzvání k Schaufflerovi: "Jdi do Rakouska."

Kdo byl tento muž, jemuž tak velice záleželo na tom, aby do Rakouska posláni byli svatkové? To nás vede do prvních let století devatenáctého. Tenkrát žil v Kempenu farář katolický Martin Boos.⁴³ Jeho duše prahla po Bohu, nebo tenkrát na universitě dillingské přebývala řada mužů, kteří po zpusobu jansenistů chtěli mít obecnství s Bohem nespoutané římským dogmatismem a lidskou autoritou. Jim vele byl pozdější biskup Sailer. Boos v r. 1862 plnil své povinnosti, ale pravého pokoje a ospravedlnění v r. 1863 neměl. Tenkrát umírala v jeho farnosti katolická (asi r. 1788), již navštívil. Potěšoval ji, předkládaje jí, že přýme že se těšit na onen svět, jelikož vždy věrná a nábožně živa byla. Vyslechnuvši jej pravila: "Vy jste smutný těšitel. Kdybych měla spolehnout na všechno to, musela bych zoufat." Řekla se mu kázat o spasení z milosti. Boos ve velikém nepokoji vrátil se domů. Hledal a našel, že toliko skrze zásluhy Pána Ježíše může být spasen člověk z milosti. Této perly neskryl, ale ve svých kázáních začal nabízet jí posluchačům. Jednou psal: "Až umru, ekní svět a pozdravuje ho vy i, že jsem mu nechtěl žádného

⁴³ Nar. 25.12. 1762.

ko ení jiného p edepsati, než že spravedlivý z víry živ bude. To pomohlo mn i jiným.” Jeho úzkost, jeho posty a trápení t la nepomohly mu nic, Napsal: “Dal jsem si strašn mnoho práce, abych hodn žil nábožn . Celá léta líhal jsem i v zim na studené podlaze vedle postele. Bi oval jsem se na krev, hladov l jsem, poskytuje chleba svého chudým; každou volnou chvíli strávil jsem v hrobce dómu, zpovídal jsem se a chodil k p ijímání skoro každý týden. Byl jsem zkrátka tak nábožný, že mne exjezuité a studenti v Augsburgu jednohlasn zvolili za prefekta kongregace. Cht l jsem násilím živ býti ze svých dobrých skutk a dobrých mrav . Ba žítí! Ale pan prefekt p i vší své svatosti klesal ím dále tím hloub do sobectví, byl jsem vždy smuten, úzkostliv, zarmoucen. Sv tec vždy volal v srdci mém: “Já neš astný lov k Kdo mne vysvobodí?” A nebylo lov ka, který by odpov d l: “Milost Pána našeho Ježíše Krista.” A nyní umírající žena posvětila mu na cestu života. A tak kázal své farnosti, že ve všelikých skutcích, postu, poutích, almužnách, zpov di a p ijímání není základu a jistoty spásy. “V šíte hlavu, vzdycháte, hledáte a nenalézáte. Nikdy nedostáváte odpov di: Tak te sta í. Vždy znovu vzniká otázka: Co mám ješt ínití? Pokoje dojdete tenkrát teprve, když Ježíše Krista za nás vydaného, totiž jeho drahou zásluhu ti ví e uchopíte a spasení chcete býti pro spravedlnost jeho a pro jeho svatý život a jeho smrt. To sta í. Pak z tohoto Krista pro nás vyroste Kristus v nás z víry vyroste svaté následování, nová poslušnost.” Kde s takovýmto kázáním p íšel, jevily se ovšem ihned následky. Duše unavené docházely odpo inkou. Probuzení se množila. Nový život vznikal, chvály a ples se ozývaly. Písmo svaté se etlo piln , k emuž i biskup Sailer nabádal. Jeho traktát: “Konec zákona: Kristus pro nás” a v nás p sobil jako ohe v duších spasení žádostivých. Ale p sobení jeho provázené mocí Ducha nebylo vhod nep átel m pravdy. Mnoho tezkosti a pronasledovani zakusil (†1825 29.8.).⁴⁴

⁴⁴ Psal o tem r. 1811 svému jednomu p íteli: “Jmenuješ mne mu edlníkem pomalu

O jeho práci a jeho zkušenostech uslyšel farář Feneberg. Pozval si Boosa, a jen jemu a jeho kaplanům Janu Gossnerovi a Ignáci Lindlovi vyprávěl o Pánu Ježíši. Všichni totiž byli zasmušelí a od té doby také kázali celého Krista.

Rímská hierarchie naproti tornu hnutí nemohla s celou silou vystoupit, protože celá Evropa byla zaměstnána napoleonskými válkami. Ale přes to šel se byla. Car Alexandr odvolání svého ministra Golicina slyše o obou kaplanech, umínil si, že jejich dar využít pro své poddané. Velikým překážkou byl Lindl. 10 let kázal zákon hřímav své církvi, která se čím dále tím hřešila. Ale od r. 1812 pronikl k sv. tlu. asi 10 i 15 tisíc lidí hrnulo se na jeho kázání, tak že musel pod širým nebem kázat. Houfně přicházeli lidé vyznávat mu hřích svých a žádat o útchu evangelia. Vyzvání carovo přijal r. 1819 do Petrohradu, později odebral se do německé kolonie v jižním Rusku a kázal v Oděse.

Tu v Oděse žila německá rodina Schaufflerova. Byli evangelíci ale neobrácení. Mladý 22letý Wilhelm byl náruživým hudebníkem. Až šel sv. tu, býval nejednou znepokojen boje se soudu Božího. Povstalo Lindlovi přivábila jej do katolického kostela. A to jedno poslechnutí způsobilo, že se 22letý Vilém upřímně k Pánu obrátil. Jeho radovánky staly se mu ničím, a celý jeho život nabyl nového obsahu i smyslu. Rodina jeho nemohouc pochopit znovuzrození z Ducha, domnívala se, že se zbláznil. Ještě pět let strávil v Oděse zabýváje se truhlářinou a výrobou hudebních nástrojů a stýkáje se s jedním židovským misionářem. Ten jej vybídl, aby se vnovoval misii židovské, poznávaje jeho veliké dary. Vilém opustil rodinu a vše a odebral se do Cařihradu a do Smyrny.

mu eným. Máš pravdu, jsem jistě. V mládí mám mušili mne hříchové moji, pro něž jsem dlouho žádného Spasitele neviděl a neznal mimo sebe. Když jsem pak později pro hřích své a své nitro Spasitele našel a v nich uvěřil, mohli mne konsistoři a židovský smýšlející luza a chtěli mne strachem přivřít o víru v mého Spasitele, oddisputovat jej a vyhnat od mne, vyhánějí mne. A tato truchlohra odehrává se do dnes."

Tam mu radil misionář, aby se odebral do Ameriky na vzdělání, S jedním dollarem vydal se na dalekou cestu, která trvala 140 dní. Tu na bohosloveckém učilišti strávil 5 let a byl poslán za misionáře do Turecka a to do Cařihradu. Tu pracoval 40 let. Tu se také oženil s americkou dámou, která založila tam školu. Jejich dva synové velikou práci konají dosud v Americe, jeden v nedělní škole a druhý v české misii církvi svobodných kongregací.

Vilém G. Schauffler byl znamenitý učenec a byl také doktorem bohosloví jmenován. V letech šedesátých byl mu svěřen překlad Starého Zákona do nářečí židšpanělských. Aby tuto práci zdárně dokončil mohl, odstěhoval se do Vídně s rodinou na tři léta. V jeho domě obydlovány školy, a shromážděna malá církev katechetů. Policie však na to nepřišla, církvi škodu rozehnala a Schaufflera pod svůj zvláštní dozor postavila. Od té doby v rodině Schaufflerových byl zvláštní zájem pro Rakousko a tak srdečně se těšili tomu, že Boardman do Rakouska pošle evangelia poslati misionář. Syn Vilém v H. A. Schauffler byl pro tu práci připraven desítiletou misijní činností v Cařihradu, mimo to uměl dokonale německy.

V dubnu 1872 byl tedy určen on a dvě rodiny, jež však sám měl vyhledati. Tajemník společnosti Dr. Clark upozornil je na Alberta W. Clarka, pastýře sboru gileadského (Conn.), který už jako student k misii se hlásil, ale pro churavělosti byl odložen. Schauffler 2.5. 1872 do Gileadu zajel. Clark právě se strojil vyjeti na bibl. hodinu na místě půl hodiny vzdáleném. Paní Nellie Clarková sestoupivši oznámila mu: "Je zde nějaký misionář Schauffler a přejde si s námi mluvit. V ranní jáhen církve Gilbert přejal hodinu a p. Clark zůstal doma. Po dlouhých poradách a modlitbách rozhodli se, že se podrobí vli Pán. Zajeli ještě do Bostonu, by ještě lépe byli zpraveni a 20. května podepsali rozhodnutí následující: "Dá-li Pán, abychom šli do Rakouska, zasvěcujeme nyní sebe k potěbné práci v této zemi," a 23. května své rozhodnutí oznámili do Bostonu.

Albert W. Clark narodil se 26.7. 1842. Předkové jeho i po otci i po matce (po Bradfordovi) vystupovali se pro víru v Pána do Ameriky s onou církví poutnických otců ze Scroby a z Leydenu na lodi Konvalinka, která v r. 1620 přistála u Plymouthské skály přivážejíc zakladatele velikosti a slávy Ameriky. Pokud známo, požehnání Boží spočívalo na všech pokoleních rodiny Clarkovy. Jeho otec a děda a snad i pradědci byli jáhny (deacons) církve, v rní pomocníci svých kazatelů. Otec Albert byl lékař a přinesl požehnaný v Georgii (Vermont), rodišti Albertových. Od svého 12. roku byl si Albert vědom, že je dítětem Božím, a už dříve se k Pánu vinul. Rodičové byli upřímní křesťané, a v takovém ovzduší i děti mohou zakoušet zvláštních milostí Božích. Albert se učil rád a v 16. roce už učil sám třídou 48 žáků. Po příchodu (vždy tím sice) vyučoval v obecných školách, vydělával si peníze tak na měsíční. Později také vyučoval rok na střední škole a dostal skvělou nabídku takového učitelství na takovém jednom soukromém ústavu. Ale právě v té době stalo se mu jasným, že ho Pán k službě evangelia volá. Poslechl toho hlasu a vstoupil do bohosloveckého semináře v Novém Yorku, který rok strávil v semináři hartfordském. R. 1868 stal se kazatelem v Gileadu.

Za ty roky srostl s ním sbor tak, že nechtěl propustit ho, když se jednalo o jeho poslání a teprve když okolní sbory obeslaly k tomu cíli poradní sbor (concilium, council), podrobil se sbor Gileadský a s mnohými slzami 23. července Clarkovy propustil.⁴⁵

Jednalo se ještě o rodinu tetě, která také měla být do Rakouska poslána. Tuto vyhledat bylo uloženo Clarkovi, poněvadž zatím Schaufflerovi 18.5. 1872 odpovídali. Ihned připlul Clark na svého souseda E. A. Adamse, pastýře sboru North Manchesterského, 2 hodiny od Gileadu vzdáleného, jež 8. června vyhledal a ku práci

⁴⁵ Ještě jednou chtěl Clarka zadržeti sbor lákavým platem, ale srdce jejich bylo již nepohnutelně ustaveno pro službu Pánu v Rakousku.

vyzval. Adamsovi zajeli do Bostonu pro bližší zprávy a v polovici servence do misijní služby vstoupili.

E. A. Adams, nyní Dr. bohosloví, je z rodu puritánského. I jeho předkové byli mezi nejprvními vysochovanci z Anglie do Ameriky, hledajícími místa, kdež by mohli sloužiti Bohu bez překážek, podle svého přesvědčení. Narodil se ve Franklinu (Mass.). 21.11. 1837. Až do 19. roku pracoval s otcem svým na farmě a příměsí, chodil každou zimu do školy. Po tom vstoupil do Amherstské koleje, z níž po 4 letech vystoupil. 5 let vyučoval a 2 léta studoval bohosloví, rok v Novém Yorku a rok v Andoveru. Sbor North Manchesterský si jej zvolil r. 1868 za svého kazatele, kde po 4 letech povolání k práci misijní přijal.

Sbor North Manchesterský byl rozhárán a čím více Adams kázal zákon, tím hrošm se on i jeho sbor. Tu na začátku r. 1872 navštívil jej milý jeden bratr Rufus S. Underwood, který Adamsovi ukázal, že nepořádek v jeho sboru má původ v tom, že sám i sbor úpí pod jhem zákona, neznajíce milosti v Kristu Ježíši zjevené.

Adamsovi otevřely se oči, a jeho duše osvobozená od tlaku zákona, veselila se v svobodě, jíž nás Kristus osvobodil. Tato velikolepá zmna byla mu požehnanou pravou pro kázání evangelia v národ našem.

V. Kapitola

Schaufflerovi odjeli proto dříve, by prohlédli zemi a podali zprávu do Bostonu, aby společnost mohla určit, kde své misionáře usadí. Rodiny své nechal v Hallu a sám cestoval tím směrem (červenec - září) po Rakousích, Uhrách a Čechách a poslal o tom obšírnou zprávu do Bostonu.

V Čechách jmenovitě seznámil se s farářem Šubrtem, který slíbil svou součinnost tak, že v Praze bude přednášet a evangelium zvěštovat. Bostonská společnost telegrafovala Schaufflerovi, že je rozhodnuto, aby práce misijní započala v Čechách a v Tyrolsku.

Zatím pak 5.10. 1872 odpluli Adamsovi a Clarkovi z Nového Yorku na lodi Austrálie nevědouce, kde se usadí, zda v Pešti či ve Vídni, či v Praze. Teprve v Londýně kabelogram jim zvěštovat, že cílem jejich je Praha. Na téže lodi cestovali s nimi misionáři do Bulharska jedoucí (Dr. House, Marsh, Baird). Do Prahy přijeli 1.11. 1872, o 9. hodině večerní na smíchovské nádraží. Mezi Chuchlí a Smíchovem zpívali žalm 100. Přijížděli nemajíce potuchy, na jaké obtíže narazí jejich práce; měli však víru, že Ježíš má také v této zemi svůj lid, jemuž měli zvěštovat evangelium. Schauffler čekal jich. Byl již o týden dříve v Praze. Obě rodiny ubytovaly se zatím u "Zlatého Anděla". 6. listopadu uspořádal jim skotský misionář Moody⁴⁶ uvítací večeři, k níž se

⁴⁶ R. 1864 poslala svobodná církev skotská misionářka Adriana van Andela do Prahy, za tím dvojnásobným účelem: aby blaha národa izraelského v Praze hledal a zprostředkoval styky mezi církví skotskou a českou. Tenkrát sbor klimentský byl po krátkém farářování Šubrtovým (1860-1862) uprázdněn. Van Anđel žádal u německé církve v Jirchách, jejíž farářem byl tehdy Georg Wilhelm Traugott Martius (1846-1875) o dovolení, aby sám i na mecké bohoslužby odbývat v neděli večer. Presbyterium mu to dovolilo, ale když se jevil probuzení jakési v církvi, racionalisticky zabarvené presbyterium mu povolení opět odňalo. Van Anđel míval pak na mecké shromáždění v kostele klimentském až do příchodu Košutova (1866), který byl jeho odpůrcem zásadním, jakož i jeho nástupce Andrew Moodyho. Kolem těchto dvou mužů, jakož i K. M. L. Stahlschmidta, tehdy člen ev. bratrské církve, který jako depositár biblické společnosti

30-40 osob sešlo. Schauffler v delším proslovu dotkl se, pro p icházejí. Myšlenka utvo it zvláštní církve byla jim daleka. Druhý den navštívil je v hotelu far. Šubrt, s kterým byl už p ed tím Schauffler up ímné styky navázal.

Byl Václav Šubrt, muž širokého srdce a plný lásky k svému Spasiteli. Tenkrát byl Šubrt v dobách první lásky. Už jako student byl odhodlán nep ijati racionalismu, jemuž ve Vídni tenkrát u ili, ale k obrácení p íšel pozd ji jako fará k rab ický (od r. 1862 až do r. 1872). R. 1863 navázal styky s pozd jším kazatelem Janem Balcarem. A tento styk byl mu k nesmírnému požehnání. Balcar už tenkrát horlil, poznáv skotského misioná e Edwarda, pro církevní káze a istotu církve. Modlíval se se Šubrtem, který tohoto neu eného a prostého bratra bratrsky u sebe vítal a pokorn ě jeho sv dectví p íjímal. V biblických hodinách, které na žádost n kterých probuzených u sebe za ídil Šubrt, rostl v plné v domí víry. Návšt vy v cizin (1865 v N mecku a Hollandsku, 1868 v Anglii a Skotsku, 1872 v Hollandsku) rozší ily jeho obzor a duše jeho napln ěna byla touhou po obživení církve eské. Styky s brat ími r znými zrál v n m ideál: "samostatná, svobodná evangelická církev eská." Ale našel málo porozum ění ve svém sboru pro sv j ideál. "Záhy bylo s bolestí se Šubertovi p esv d iti, že doba taková ješt ěnenadešla, a že ani církve sama, jakou ji vid í, ani pom ry tehdejší tornu nenavd ovaly, že by se tento ideál dal uskute niti. V té jemu drahé církvi vid í mnoho p ekážek, které všem podobným snahám vzdorovaly." ⁴⁷ Tenkrát do Prahy 1869 p íšel, seskupilo se n co probuzených N mc , anebo n mecky rozum ějících Cech . I van Andel i Moody byli od seniora Josefa Kubeše a sup. Veselého za n mecké kazatele ustanovení. N mecká církev žalovala, seniorát a n m. konvent (26.8. 1873), práci Skot odsoudil, a místodržitelství zakázalo Moodymu n mecky kázat, dokud si dovolení od n meckého farního ú adu nezjedná. Moody pak odebral se do Pešti. Pozd ji Skotové ustanovili za misioná e Jamesa Pirieho.

⁴⁷ . Váša; Václav Šubrt, Životopisný nástin, str. 67: "Ukázalo se, když jsme na výsluní svobody byli uvedeni, jak jsme dlouhým útliskem zeslábli ba zotro ili, že o své v ci jevíme malý zájem, a že mezi námi samými jest mnoho živil škodlivých, neprobudilých.

však Šubert ještě doufal že ideál dá se uskutečnit spolu s jinými, kteří ze Skotska i z Německa přinesli svěžejší vzduch a tužby po církvi svobodné nespoutané, po lepším životě a řádu. Odtud také to laskavé přijetí misionářů ze strany mnohých farářů reformovaných.

Především však misionáře vítal Jan Balcar, který tenkrát v Radechově u Náchoda bydlel a už svobodnou církev presbyteriánskou spravoval jako kazatel. Vlna milosti Boží rozlila se po celém cípu severovýchodních Čech, a už bylo mnoho těch, kteří probuzeni ze snah řícha hledali milosti a pokoje v Pánu Ježíši a v nichž obživoval s velikou vroucností starý český ideál míti církev čistou a krásnou, spravovanou slovem Božím.⁴⁸

Hnutí to velkolepě snažila se církev ref. se svým superintendentem v čele všemožně potlačit po dobrém i po zlém udusit a zastavit. Ba i sám Kohlbrügge v Elberfeldu proti němu kázal. I svetským úřadům se k potlačení tohoto díla Božího. Václav Šubert se z této práce těšil a s Balcarem bratrské udržoval styky. On také upozornil na něj Schaufflera, který si vyžádal bližší zprávy. Z těch zpráv dob pochází psaní Jana Balcara, jímž odpovídá na otázky mu kladené. Pro dokumentární důležitost otiskujeme je celé:

Svoboda nás našla nepřipravené namnoze svých věcí neznalé, ano i jimi pohrdající."

⁴⁸ O začátcích hnutí viz spisek "Nejstarší svobodná církev v Čechách." Vydala svob. ref. církev v Bystrém. Hnutí to podobné hnutím 15. století, strhlo s sebou ovšem mnoho lidí polovičatých a necelých, kterým ideál krásné církve byl více než nový rod školy. Proto také asi bylo tu mnoho roztržek a drobení, kterými jmenovitě získala ref., církev hronovská. Hnutí vyznačuje se množstvím mužů, "laiků", znalých Písma a výmluvných. Jmenovitě lze tak pozorovati v horách. V Nedvězí byli Světlík, Poul a Hejzlár, na Ržech Světlík, na Hrádku Škoda (st.), který jmenovitě krásně mluvil. Zemědělců je ještě, než se svobodná církev založila. Poul a Světlík ze Ržech přišli do sboru Šárova. Poul mluvil přímou a protkanou proповědmi z Písma, byl však náchylný k výstřednostem. Do shromáždění chodil bos a bez kabátu, klada důraz na "svatou prostotu". Nemohla se srovnat s Hejzlárem, odtrhl se k Hronovu. Šára svěřil mu nedělní školu a tené služby Boží. Ale pak strojí se něčím a přeskáčil v krajnost druhou. Na Náchodsku těch darů nebylo.

(V Horní Radechové), dne 7.srpna. 1872.

Drahý bratře v Kristu Ježíši vykoupený!

Váš láskyplný list z 1. dne. t. m. jsem v era obdržel a společně Vám na Vaše otázky co nejstručněji odpovím, jak následuje:

1. Naroděn jsem dne 27.3. 1832 v obci Horní Radechové na bývalém panství Náchodském, v nynějším okresu Novoměstském n. M.

2. Do školy jsem počal chodit v sedmém roku mého stáří do školy naší obce; a kolik jsem téměř celou touhou po školním vyučování, tedy jsem mohl jen nepravidelně, ano k mé žalosti často s velikými přestávkami školu navštěvovati; od 10. roku mého stáří musel jsem si již službou výživu vyhledávati, i musel jsem tedy na dobro milovanou mi školu opustiti. Žákem jsem byl výborným; byl jsem také i několikrát při zkoušce odměněn, a od p. u. itele zvláště milován, ano se mi dostalo i veřejné pochvaly od zkoušejícího p. vikáře.

3. Číst jsem se naučil již dříve než jsem počal chodit do školy, ovšem jen počátečně. S počátkem jsem se učil, že mne k tomu otec přidržel, později mne k tomu pudila chvála mé pilnosti a schopnosti, a konečně touha, abych rozličné povídky čísti mohl, jichž jsem si dílem od p. u. itele, dílem od jiných lidí opatřoval,

4. A kolik mi otec nikdy v bibli čítal u některých známých, však zdaleka mu ani nenapadlo, aby mi pro sebe a pro své děti zaopatřil; pamatuji se však, že jsem si ji od mého strýce, otcova bratra,⁴⁹

⁴⁹ První evangelíci (a. v.) v H. Radechové byli Kolisko, Balcar (strýc kazatele Balcara) a Chrásky (praděd kazatele Ant. Chrásky). Kolisko byl křesťan, který šel po domích a lidem mnoho vyprávěl z bible. Zemřel v chalupě Balcarov. Katolíci nechtěli, aby tam přišel pastor, ho pohřbívati, v noci ho ukradli a sami pochováli. To bylo asi 1810. Chrásky byl v těžké nemoci přibuzenstvem přemluven, by si povolal římského kněze a tak stal se on i jeho rodina římskými. Jeho syn však byl katolíkem jen dle jména. Čítal Nový Zákon, říkával modlitby z Rajske Zahrádky a pilně zpíval z kancionálu. Sloužil ve vojství v Itálii. Umřel jako kající hříšník bez kněze (1849). Poslední jeho modlitba byla: "Beránku Boží, sejmí, ach, sejmí a na věky v nic uveřejni, cožkoli je ve mně hříšného." Jeho tři synové stali se evangelíky. Dvě dcery nepřestoupily sice, ale jedna z nich uvěřila v Pána a jako věřící

vyp j il, když mi bylo asi 10 rok , a s velikou zálibou v ní etl, takže mi n kolikrát má matka domlouvala, pro si rad ji nevezmu modlitební knížku, než abych ustavi n biblí etl. Na ten as jsem ovšem nem l z onoho tení pro duchovní život žádného užitku, a dor stajek v ku mládeneckému, žil jsem tak, jak v temnostech v bec žítí možno jest, hrubých h ích , jak to sv t jmenuje jsem se ovšem nedopoušt l, a byl jsem u sv ta na cti dob e zachovalý.

5. Takto mi uplynul v k mladický bez starosti o mé spasení až do 21. roku mého stá í. Nyní jsem poznal, že žiji bez Boha a to mi p sobilo veliký nepokoj; avšak nev d l jsem, kam se obrátit mám a kde uleh ení hledat, an církev ímská, v níž jsem byl vychován, mi žádné úlevy ani út chy nepodávala. N kdy jsem s mnohým lkáním volal ku Pánu o pomoc, ale nev d l jsem, kde onu pomoc hledati. Že by mi biblí n co ukázati mohla aneb n jaké út chy poskytnouti, o tom jsem vzdor d ív jšímu v ní tení ni eho nev d l.

Tu se mi dostala do ruky kniha poz stávající z n kolika kázání, držených o slavnosti jubilejní t ístaleté památky reformace n mecké. Z ní jsem poznal zkázu církve ímské a byl povzbuzen k bádání po jiných pravdách, než jakých jsem znal z církve ímské. Tím byl vyvolán v srdci mém boj nekone ný, nyní jsem po al toužit po slovu Božím, po biblí, ale to nebylo tak snadné se jí dopídit.⁵⁰ Kone n se mi poda ilo vyp j it si Nový Zákon od jednoho z mých p íbuzných⁵¹ a posléz i celou biblí Pán .⁵² Nyní jsem sál slovo Boží jako jelen žíznavý. Také jsem se po al ohlížet po n jakém evangelickém kostele, a brzy umírala. Tito t í Chráskové p estupovali už vlivem Balcarovým.

⁵⁰ Strýc Balcar dle všeho mezi tím již zem el a jeho biblí dostal snad n kdo z jeho p íbuzenstva.

⁵¹ Byl to asi Nový Zákon po Chráskovi, který asi 1849 (58letý) zem el. Jeho žena byla teta Balcarova Jan Balcar chořoval jako hoch ítat k nim z toho Nového Zákona. Pravd podobně jest, že Balcar v da o tomto Zákon z d tských let, po n m pozd ji pátral, až ho u n kterého ze syn Chráskových našel.

⁵² Byla to "Berlínka", již si opat ilo kolem r. 1856 více jeho p átel. Stála tenkrát 11 zlatých.

na to navštívil jsem evangelické služby Boží v chrámu Strouženském v Pruském Slezsku na samých hranicích českých se nalézajícím.⁵³

To vše se dalo spojit s poátkem v skrytosti, avšak nápadná proměna se mnou nemohla zůstat bez povšimnutí, zvláště když jsem jako tovaryš zednický a tkalcovský⁵⁴ musel v stálém styku s cizími lidmi trvat. Poznavše proměnu mého náboženského smýšlení, pošli mi evangelické náboženství lidé tupiti. Tu mi byla zavdána příležitost, abych jim bludy římské církve odkrýval a měl jsem před nimi slovem Božím odvodoval. Byl to spojit nepatrný plamének, který posléz vzplanul v nekonečný žár přetlého procesu, který se pro mne skončil na podzim v r. 1859 v tichém vření. Taková věc ovšem nezůstala nepovšimnuta, náboženské hnutí bylo vyvoláno, a dříve, než se skončil můj proces, bylo okolo 30 osob vystouplých z církve římskokatolické, které vesměs k církvi reformované byly přistoupily. V roce 1856 jsem i já přistoupil k reformované církvi a doufám, že mi nemůže žádný horlivost a upřímnou snahu o rozkvetání a blaho této církve upírati, an toho jsou i důkazy před rukama.⁵⁵

⁵³ Bylo to asi r. 1856 v zimě, kdy se rozhodl kroužek kupců se kolem Balcara jít na kázání do Stroužného, kde kázal Kurz. Odtud přišli už někteří s rozhodnějším duchem. Kroužky jejich nabývaly v činnějšího obsahu a jádra a zpravidla sobě biblického shromáždění. Výsledek byl ten, že Balcar vystoupil z římské církve a připojil se k církvi evang. ref. (v Klášteře). Někteří nechtěli tak daleko jít, ale proto přece styk s Balcarem nepřerušovali. Kazatel Kurz býval knězem řádu premonstrátského v Praze. Navštívil ho u nemocného příjela ho odejít z Rakouska a připojit se k církvi ev. Jsařech dosazen byl za faráře v Stroužném.

⁵⁴ V létě zedníčil a v zimě tkalcoval. Jako chasník dělal za stavem v Horní Radechové u Hurdálky. Byl obratný tkadlec a mezi prvními, kteří v tom oboru se dovedněji zboží robili. Už kolem r. 1854 jako mladík dvaadvacetiletý pracoval pro Al. Laštovičku tak zvanou inovatinu.

⁵⁵ Mezi prvními, kteří z římské církve vystoupili, byl i Josef Chráska (jeden ze synů Chrásky, strýce Balcarova.) Když tento svůj odstup knězi v úřev. Kostelci ohlásil, udal tento do Náchoda, že vinu nese Balcar, který přývělice lid kázal a podal na něho žalobu pro urážku na cti, které přýdopustil se Balcar při návštěvě své na faře jako svůj odkodstupu Chráska. Farář ve přijetí, která se až v Hradci srovnávala, nepochodil. Ale od té doby stále bylo horlivému Balcarovi snášeti protivěnství. Někdy kolikrát etníci ho do

Nemohlo ale jinak býti, než že jsem p i takovéto horlivosti musel u n kterých požívat vážnosti, u jiných pak byl jsem opovrhován, an na takovou horlivost nebyli reformovaní údové téhož okolí zvyklí. Byl jsem horlivcem a dle zevního zdání dobrým evangelickým k es anem. Zasazoval jsem se o lepší ád, zejména o sv cení dne Pán ; zamezil jsem, jak daleko bylo možno, v církvích evangelických obvyklý nešvar popíjení p ed poh by a p i poh bích, což ovšem n kterým úd m nebylo vhod. V il jsem v bec, co církev za pravidlo víry k v ení p edkládala, biblí Pán jsem miloval, a byl jsem mocný v p esv d ování jiných. Avšak na mém vnit ním lov ku se pramálo zm nilo, a kolí jsem mnohé d ív jší nezp soby odložil.

Pozd ji jsem za al poznávat smutný stav církve, ku které jsem p ináležel, ale nev d l jsem, jak tomu odpomoci. Jakýsi trapný nepokoj jsem cítil, ale nev d l jsem, odkud to pochází. V d l jsem, že Náchoda odvedli, ale Balcarovi nemohli odolat. Radechovští usilovali se ho také zbyt, jmenovit když i vdova Jozefa Hurdálková z ímské církve vystoupila. Tuto vdovu Jozefu Hurdálkovou, která m la 4 dítky, vzal si Balcar, a o 10 let mladší, za manželku. Když usedlost odkázanou synovi koupili, stal se Balcar ob anem radechovským (. 131.), jehož už obec zbaviti se nemohla. Jeho manželka byla pro n ho velikým št stím. Svou mírností, laskavostí a svým jemnocitem držela Balcara prudkého a ásto umín něho v mezích a mnohé rány zhojila svou mírností, jichž on svou ostrostí zasadil. Její smrt byla bodem úpadku v církvi bysterské.

Balcar vystál v Radechové mnoho protivenství. Fará ervenokostelecký Körner (vulgo Jadýrko) snažil se dokázati, co dovede, aby hnutí tak nep íjmenému elil. Cht l míti Balcara prohlášena za blázna. Za tím ú elem vydali se na Radechovou MUDr. Müller z Náchoda a MUDr. Teuner z Opo na. Dlouho s Balcarem hovo ili a na konec pravili: "Tak jen pracujte takhle dále" a p átelsky se s ním rozlou ili. I jiní za ali si Balcarova p sobení vážit. Jednou p íšli zase do Radechové etníci, aby Balcara do Náchoda zavedli, odtamtud pak posel vedl ho do Hronova. Starosta hronovský nelib to nesl a ekl: "Až se sejdu s radechovským starostou, musím mu pov d ti n co, že snad zná kn žská záští a že dob e ví, jak se to m lo s Janem Husem, že musel na hranici zhynout pro pravdu, když ji zastával. Je to nesmysl dat takového muže na postrk." Balcar dovedl sebe i jiné hájit, a choďovali k n mu ve svých rozep ích na radu. On se také vynasnažil, aby hronovští evanjelíci, jichž po et vzrostl na 140, m li sv j h bitov. Sám na pole dal 400 šajn a na jeho radu žádal o p ísp vek klášterský fará knížete z Schaumburg-Lippe, který sboru daroval bývalý rybník.

církev bratrská měla církevní kázeň výbornou, a zde jsem nenalezl ani to nejmenší. Poznávaje v bližším styku údy reformované církve, seznal jsem, že těch nejvyšších známostí slova Božího pozůstává jen v pohrdání římskou církví a papežem, že jen vyhledávali v bibli Pána ty částky, které se vztahovali na zevnitřní formy; ale co do života nenalezl jsem žádného rozdílu, ano že mnozí z nich si ještě ze slova Božího brali svobodu k hřešení, tvrdíce, že nejsme pod zákonem ale pod milostí. Aniž bych pozoroval, stával jsem se chladnějším a zvykal jsem panujícím hříchům zase poznenáhlu, a byl bych bez mála upadl v život svůj zase tam, odkud jsem vyšel, kromě zevnitřní formy.

V takovém stavu jsem se nalézal až do roku 1862. Toho roku na podzim jsem zvedl o svobodné evangelické církvi německé ve Vratislavi.⁵⁶ To byla rána pro mé rozervané srdce, zvláště když jsem

⁵⁶ Zajisté skrze Kurze. S Kurzem se v ten čas asi stala velká proměna. Edward, misionář svob. církve skotské mezi Židy, cestoval navštívit je, a při tom sešel se ve Vambercích nebo Vartšfaru Kurzem. Edward mluvil s ním o jistotě spasení a nutnosti nového rodu a také o jednotě církve. Kurz se bránil, ale Edward, muž hlubokého poznání a bystrosti, přemáhal Kurze slovem Božím. Edward vybídl jej k modlitbě, a tak klekli vedle sebe, a Edward vroucně se modlil, by Pán otevřel oči Kurzovi. V modlitbě té byl Kurz pemožen, a od té doby datoval nový svůj život. Po modlitbě podali si ruce jako bratři. A jestli už před tím Kurz vynasnažoval se o lepší řády ve svém sboru, nyní jal se přisobit jinak, ale brzo přespěl si se, že nelze mu zůstat v církvi státní, a tak do Vratislavi se přestěhoval, kde kazateli Edwardovi vypomáhal. Jen občas vyjížděl pak do Chudoby, kamž za ním chodily ze Stroužného tři duše (Kolářní), z Německé země Hermné Haukovi a z Borového Křížovi. S těmi slavíval Vešle Pána, kterou s velikou vážností vysluhoval a na celou rozhodnost důraz kladl. Hauk byl zvolen starším tohoto sboru. - Škoda, že o Kurzovi jsou zprávy tak kusé a nedostatečné. Kurz se odebral do Ameriky, kde v práci pro Pána zemřel. S Edwardem se rozcházel v úmyslu o vyvolení. - Edward býval misionářem v Krakově, odkud byl vypovězen od vlády a nebyl mu ani povolen odklad pro chorobu manželky od místodržitele, před nímž poklekl. Však také Edward její brzkou smrt rakouské krutostí přičítal. Ve svém přebývání mezi Židy setkal se s námitkami, že církev křesťanská není židovským světlem, a proto zdálo se mu, že musí být založena církev, která by byla židovským světlem. Tato snaha vedla ho k založení svobodné církve vratislavské (1860). Po smrti jeho manželky nabyly jeho dcery velikého na něj vlivu, který v záležitostech církve zasahoval škodlivě.

Slyšel, že církev tato má zavedenou církevní káze , a že tedy oudové její se snaží nejen k es anskou víru vyznávat, ale skute ným životem osv d ovat. Bylo to elektrické trhnutí tepnou duchovního života pro mne, cítil jsem, že není dost provést reformaci ve form a theorii, ale že to musí mít hlubších základ v srdci t ch, jenž se k ní p iznávají. Neznal jsem ješt blíže svobodnou církev, ale zaho el jsem pro skute nou opravu reformované církve. Vyznal jsem to se vši rozhodností d. p. superintendentovi nyn jšímu,⁵⁷ ale on mne hled l uchlácholit vyhybavými, neuspokojujícími odpov mi, což m lo pro mého rozervaného ducha zcela opa ný ú inek. Seznal jsem, že duch jeho až p íliš uvynul této hnilob , a že jest až p íliš ú edníkem, než aby mohl konat dílo posla Pán . Nepoda ilo se mu ducha mého upokojit, ale spíše rozhorlit.

Byl jsem dosti vypo ítavým, abych si um l p edstavit nebezpe enství, jaké mne o ekává a jaký boj, ba ono nebezpe enství a boj p evýšily mé vypo ítání. Avšak to mne neodstrašilo. Zapo al jsem spoléhaje na Pána.

Že pracovat musím, to mi bylo zcela jasné, ale doposud nebylo žádného, který by mn byl býval duchovním v dcem v této práci; tím pevn ji lp l jsem na Pánu, aby On m vedl, ídil a spravoval. Po al jsem pracovat, aniž bych byl znal, v em spasení h íšníka jedin záležit, a jelikož zohavená víra hnusnými skutky její vyznava bylo to jediné, co jsem doposud p ed o ima m l, po al jsem chybu druhou, an jsem stav l skutky nad víru.

Nyní jsem zapo al ve ejn p ednášet h ímavým zp sobem, dokazuje z Písma svatého prom ny života ili nového rodu. V il jsem, že takové dílo Duch svatý v srdci lov ka koná a konati chce; ale

⁵⁷ Sup. Jan Veselý byl fará em v Klášte e od r. 1839 do r. 1889, tedy 50 let. Vzácné stá í, ale nelze íci, že by obsah jeho p sobení rovnal se délce jeho ú adování. Ú edník však byl pilný. Od r. 1864 byl superintendentem eským, tedy 25 let. Jemu p ípadl úkol vpravit církev do d sledk ísa ského patentu ze dne 8.4. 1861, jímž v zásad byla vy ena rovnoprávnost evanjelík h. v. a a. v. s ímskými katolíky.

doposud jsem neznal ani své vlastní srdce, ani svou vlastní zkázu, byl jsem tím zákoníkem. Na ja e v roku 1863 p íšel jsem v bližší spojení se svobodnou církví n meckou, aneb jak ji nazývají "Škotskou".⁵⁸ Nyní jsem pracoval již v širším kruhu a po et ú astník rostl. Podpory jsem nedostával pražádné ani od úd , ani odkudkoli.

Od roku 1864 až do roku 1865 byla pro mne doba, v níž mne samého Pán vzal do zkoušky. Poznal jsem z n kterých spis , že mn samému schází ospravedln í z víry a jednota s Bohem a Ježíšem Kristem; byl to tudíž boj pro rozervané, neustálené srdce Skotské národní spole nosti s m sí ným Jako d ív jší m j boj byl proti panujícím h ích m uprost ed k es anství, ta k nyní jsem musel bojovati proti h ích m panujícím v mém srdci. ím dále tím jasn ji jsem poznával, že nad h íchem možno vít ziti v srdci h íšníka jen samému Spasiteli Ježíši Kristu, s nímž musí h íšník vírou spojit, v kterémžto po znání jsem pokračoval dál a dále z milosti mého Spasitele, až jsem poznal, že uvlastn í sob Spasitele a jeho dosti íní zásluhy nepochází z v le a cht ní h íšníka, ale že ono pochází od Pána samého a zakládá se na v ném p eduložení, dle n hož h íšníku ku spasení p edz ízen jest. Mezi tím asem jsem stál od svobodné církve odd len a stál jsem tím sám a sám, a skoro p l druhého roku jsem ani nekázal, le jsem vyu oval svou rodinu.

V roku 1865 jsem se zase sjednotil se svobodnou evanjelickou církví a poznal jsem osobn p. kazatele Edwarda, židovského misioná e a od té doby jsem nabyt jasného pon tí o n ma o svobodné evanjelické církvi, takže jsem k ní docela p ílnul, an mne s ní poutal docela jiný svazek než pouhá záliba, totiž Ježíš Kristus, Vykupitel náš a spole ný svazek víry.

⁵⁸ Kazatelem Kurzem a Haukem. Aby mohl ístí n mecké spisy a dorozumívati se s Edwardem a v Bratislavskými brat ími svobodné církve škotské, nau íl se n mecky z knih. Edward sám prý také u íl se esky, ale daleko nepokro íl.

kteřážto volba jsouc schválena od svobodné evangelické církve německé byla podporována tou samou od staroreformované církve v Hanovru. Na to dne 14.9. 1870 jsem odcestoval přes Berlín do Emden, hlavního města v knížectví Ostfrieslandském, ku kazateli Steffensovi, kterýmž, jsem byl dne 28. září na to do synody ili classis, která se odbyvala v Emlichheim v hrabství Bentheimském uveden, kteréhož dne jsem byl také popředcházející zkoušce od této classis ordinován ili zřízen. Pítom byl také i jeden pokřtěný Izraelita na úadě k Šárovi. Šárova snaha byla pro církve jeho veliká, ale i celkem musí být oceněna. Nebo v t enicích a sporech, které tak často synodnou církvi mladou zmítaly, bylo to pokušením velikým pro neutvrzené, nekající a vyloučené odejítí do říma. Takto výsledky hnutí vyvolaného Balcarem říseln z staly uchovány pro církve evangelickou. Úspěch asi Šárov na Hronovsku píim I Balcara, že z Radechové se odstěhoval na Rzy r. 1873.

Šárovi se velice jednalo o to, všechny nazpět uvést do l na církve. Snaha ta ovšem v Balcarovi musela naléztí odporce. V tom ase píše Šárovi: "Pozoruji, že až doposud myšlénka o spojení nás s Vaší diasporou Vás zaměstnává, že dle možnosti nejen Vy sám ale i Vaší údové k tomu cíli pracují. Sám bych onu snahu chválil, kdyby z takového spojení mohlo se očekávati požehnání Páně. Já sám bych byl ochoten komukoliv ustoupiti, jen kdybych mohl tím ujistěnit bytí, že tím církve reformovaná bude navržena k p ro vodnosti. Zajisté jsem Vám osvědil své bratrské smýšlení zpřesobem všemožným a nestavím se Vám nikdy v cestu. Mně jde o v c a nikoliv o mou osobu a tedy o osobních zájmech jsem se ani nezmínil. Že ale stále se snažíte o spojení, podímž se musí vyrozumívati bezpodmínečné navržení se naše do svazku reformované církve státní, tedy Vám musím předložiti následující otázky, prosa Vás snažte, abyste je pilně uvážili:

1. Znáte skutečné pohnutky, které nás píimly státní ref. církve opustit?

2. Znáte-li je, co jste tedy učinili v tom ohledu, abychom bez porušení sv domí mohli se s Vaší církvi spojití?

3. Pomyslíte-li na následky z spojení takového a na spojenou s nimi zodpovědnost před Pánem, která by mohla býti nejvřtším než stím Vaším?"

V témž dopise dále se táže: "Usilujíce nás píivéstí zpřet do l ena církve Vaší: navržili jste Ježíši Kristu Jeho královskou moc, a ídí se již církve bezvýjime ně jeho zákony? Zavrhlí jste státní patronát, poutající církve Kristovu, co neděstojné okovy? Zavedli jste církve káze? presbyterní zřízení? atd. Jestli tomu tak, pak jest snaha Vaše nejen oprávněna, ale jest píimo Vaší povinností, abyste nás hleděli zpřet do l na svého píivěstí, abychom štěstí Vašeho spolu s Vámi požívali." V dalším ostě se ohražuje proti Šárovi sobení Odpovědi na list Balcar v neznáme.

kazatelský ordinován. Dotčená classis sestávala ze šesti kazatelů a jedenácti starších.

Mimo toho bylo přítomno 5 kazatelů z Holandska a 1 kandidát. Odpustíte, že jsem se poněkud obšírněji zdržel, než jste si snad přál, nyní na další otázku budu odpovídat stručněji.

7. Vnitřní okolnosti mého vystoupení⁶¹ byly: touha po Spasiteli a po společném obcování svatých, jenž tvořilo Pána Ježíše Krista.

Zevnitř byly: nenapravitelné zlo, panující v církvi reformované, způsobené zanedbáváním církevní kázně, pak některé obyčejné vlnivší se v církvi, jichž v slovu Božím nenalzáme a které velmi škodné jsou, anebo neslouží ku vzdělání, ale k uspání, jako jsou: církevní zřízení zpočátku presbyteriální, zpočátku hierarchické, kmotrovství, přisluhování nemocným svátostmi, čímž se živí vždy ten bludný předpoklad, jakoby ve věku Páně byla prostředkem ku spasení, potom zvláštní odpuštění hříchů mocí úřadu, a t. p., naposled státní patronát, jímž jest královské právo Kristovo z církve vyloučeno. To mne vypudilo z církve tuzemské reformované.

Fakticky jsem vystoupil z církve dle předpisu zákona mezináboženského z roku 1868 a s výjimkou.

⁶¹ Z církve reformované.

⁶² Odstupem Balcarovým po aly výstupy i jiných. R. 1868 přistoupilo k církvi svobodné (úřední výstup v tiskové prohlášení) 39 členů, roku následujícího nikdo, r. 1870. 29 členů, tím rokem přibývá v tiskové prohlášení. Až do smrti Balcarovy (1888) přijat byl do církve svobodné v Bystrém 251 členů, a to pozoruhodné je, že bylo přijato 130 mužů, kdežto žen bylo přijato jen 121. Bylo tedy i Balcarovo stádo "malé". Dítě se narodilo v církvi do r. 1888 151 (80 hochů a 71 děvčát) K ref. církvi státem uznané odstoupilo do té doby celkem asi 64 členů (z nich 32 vystoupili sami z církve svobodné, a 32 byli z ní vyloučeni). Křesťanů odešly z vyloučených snad jen 4 osoby, z nich nejvíce zarážel předpis Geislerův, který měl vzácný dar a nický a Schauffleovi doporučen byl k pomoci do Brna. Přestoupil křesťanů, žen se podruhé. Umíral ve velikém nepokoji a pozoufání. Účastnil se války Šlesvicko-holštýnské (1864), v níž byl raněn kulhal. Tak hluboko klesl, že i tanci se oddal a jednou v hospod rozjařeným druhem se stolu přednášel, že ještě jednou kázati bude v branách Jeruzaléma.

8. Podporu m sí ní, jak již praveno, jsem dostával od národní biblické společnosti skotské za rozšíření biblí Pán nejprv 17. a potom 21. století. Jako kazatel nemám stálé podpory žádné a tedy příliš chatrné.

9. Pán 21. století nemáme než 19. století co "Sv. dectví svobodné evangel. církve eské", které p ítomn p íkládám.⁶³

10. P í bohoslužebném jednání není žádný povinen tím mén oprávn n pronést námitky proti kazateli; to jen m že u inít v soukromém pojednání, nikoliv ale ve veřejném pojednání.

11. Sbor náš není sám o sob nejvyšší instancí, tou jest synoda, v níž všichni sborové zastoupeni jsou. Mimo toho jsou konference a poradní sborové, v nichž vícero sborů zastoupeno jest. Sbor ani není rozhod ím aneb ústavným sborem u v cech u ení a ádu, nýbrž bdí nad tím, což synodou ustanoveno bylo, aby dle toho vše se ídilo. Tam se také d í je odvolání v jakékoli rozep í církevní.⁶⁴

12. Pod bojem proti ímu a katolickému kn žstvu rozumíme zavrhování bludů, jimž ono na rozkaz papeže u í. N í jakého slibu neb závazku neznáme, nýbrž vyst íháme p ed všemi hádkami, kterými by se nedalo jiného docílit než roz ílení a ho kost myslí.

13. My obmezujeme v den Pán í jen tu práci, která pro všední den náleží, k níž po ítáme í koup a prodeje. Nesmyslu takového nemohli bychom se dopustit, abychom ošet ování a íst ní t la obsluhu dobytka zakazovali, zejména pak nesmí nemocným nic zkracováno býti, co by jim k uleh ení a k ob erstvení sloužit mohlo. V posledním pádu íníme í výminku v kupování a prodávání. H íšné zábavy jsou jednou pro vždy zapov zeny.

⁶³ Neznáme t chto lánk . Ale bylo to nepochybn vyznání víry obsažené v 19 lánkách.

⁶⁴ Svaz bysterského sboru se synodou skotskou je záhadný. Byly t í sbory, které tvo íly presbyte . (Vratislav, Zho elec a Bystrý). Mívaly konference společné. Pozd í se však presbyte rozbila.

14. Nemáme žádného p edpisu o sv cení dne Pán ani k v li zasnoubeným a ještě neoddaným.

15. Kmotr p i k tu nemáme.

16. Nemocnému, pakli t žce nemocen, ned láme nad ji na uzdravení, ale t šíme jej milostí a zásluhou Ježíše Krista, aby v ranách jeho se pono e, byl hotov projíti ze smrti do života.

17. Církev naše nemá mimo ned li žádných svátk .

18. Volno každému jest péci, va iti a zh ívati se v den Pán , hledíme však zameziti hody a jiné na ten den neslušné v ci.

Otázka 19. jest již výše zodpov d na.

Vyhovuje p ání Vašemu, žadám, by i skrze toto bylo oslaveno veleslavné jméno Boha a Spasitele našeho.

Těž srde ný pozdrav od našich milých brat í a od mé rodiny Vám a všem Vaším milým Pána milujícím.

Těž i já ve vší lásce Vás pozdravuje, znamenám se ve vší lásce našeho Spasitele

Váš v Kristu bratr

Jan Balcar.⁶⁵

⁶⁵ Jan Balcar p est hoval se ze Rz do Bystrého r. 1880, kde vystav n církevní d m na jeho jméno. Stavební místo bylo po ízeno už r. 1876, ale obec podpichovaná fará em svým ímským Hanušem kladla v cesiu nové a nové p ekážky. Stavbou prostorn modlitebny a p íbytku kazatelova církev nabyla st ediska nového a se všech stran p ístupn jšího. Ale vnit nímu vzd lání cirkve neprosp lo to. V dom kazatelov nastaly nové po ádky. Vlivem zámožn jších len , kterými se Balcar chlubil, stará prostota ustupovala, jmenovit když Balcar v nejstarší syn z N mec se vrátil, Také obchod, který byl založen ku podpo e cirkve a rozší ení evangelia ukázal se být velikou závadou duchovního života. Byl založen 24 zl., které složili: Balcar, Pázdral, dva nebo tli Hejzlarové, Barták. Zásady byly dobré, ale provedení další, vymklo se z p vodních mezí.

Jmenovit když Vincenc obchod ujal, nemající porozum ní pro zásady víry. Mnoho ho kosti a výtek bylo následkem obchodu. A starý Balcar, který dovedl býti velice silným naproti jiným, naproti svému synu nedovedl dokázati téže síly a d slednosti. Všichni pak shodují se v tom, že nejv tší ranou pro církev i Balcara bylo úmrtí jeho tiché, prosté ke každému p ív tivé a pohostinné manželky. Nebo žen ní jeho druhé bylo provázeno už roztržkou. Nedbal odporu n kterých a nepod ídil se církevnímu ádu a kázní, pro

Bylo tedy už ve vlasti naší navštívení Pán p ed p íchodem misioná , a v t í ek Ducha už vál. Vid li jsme p sobení Šubertovo, s nímž i jiní se spojovali. Také i na ěrmensku bylo hnutí pojící se k jménu Mottlovu a Hartwigovu (viz kap. VII.)

Pán p sobí nep etržit , a sím jeho evangelia klí í a roste a užitek p ináší, i když d jiny toho nezaznamenávají.

Ješt sluší dodatí, že i v ímské církvi byly duše hledající Pána. V Praze byl mladý kn z, který ěsto do biblického skladu zavítal a kupoval zákonky, které rozši oval, ka "Zabalte mi je p kn . Budou mslit, že si nesu sladkosti. A vskutku Slovo Boží je sladký chléb pro

tak vždy horlil. Byl obeslán k lí ení presbyte e do Vratislavi, ale pon vadž nebylo s ním prvé soukrom jednáno, odmítl se dostaviti, a ohlásil svazek s v Bratislavskou církví za p erušený. A tak chyba následovala chybu. Odšt pení lenové z stali ve spojení v Edwardem, a tvo ili sbor sv j. Roztržka zp sobila mnoho bolu, úzkostí a mnoho škody v království Božím. Usilování o smír se strany pražské nebylo provázeno výsledkem. Ukvapením pak a nepochopením vnit ních pom r ve sboru Balcarov docílena nová po h íchu roztržka ve sboru bysterském (1888) Balcarov , kdy asi 30 úd odstoupilo a 2.2. 1889 p ijato bylo do svazku svobodné ref. církve. Ti pak se leny " ěsko-skalickeho" sboru (p ijatými do svob. ret, církve v kv tnu 1888) tvo ili sbor "východo eský", s kterým splynul i zbytek sboru Balcarova jmenovit vlivem V. Cejnara a za spoluú inkování kaz. Röthera ze Zho elec a K. M. L. Stahlschmidta z Prahy v íjnu 1891. Kazatel Jan Balcar zesnul 25.11. 1888. Jeho mohutná osoba pat í tedy zcela historii a zasluhuje, aby byls zvláš vylí ena. Nám nebylo možno tak u initi. Také innost svob. ev. církve není tu dostate n ocen na. Scházejí nám prameny n které. Ale innost její byla rozsáhlá, p ímá i nep ímá. Vliv práce Balcarovy byl i na ref. církve hluboký. - P kn jej charakterisuje inspektor Hraše v Ottov Nau ném Slovníku: "Byl to muž povahy p ímé a poctivé, sbor sv j spravoval v rn u vedl jej k ob anské state nosti a loyálnosti." My pak m žeme dodat: "Byl to muž up ímn v ící, energický, který m íl ideál z ídit církve ístou." V jeho práci se prostupuje p sobení Boží se slabostí a nestate ností lidskou. Co je z nás, podléhá zkáze, co z Boha, potrvá v n . Balcar zanechal syny Vincence, který zd div jeho energii a jistý druh tvrdosti postrádal jeho hloubky a vroucnosti víry (zem el v list. 1904), a Benjamina, který v Americe je fará em presbyterním smýšlení prisne kalvínskeho a dceru Marii, která byla dívkou nevsedního nadaní a ducha (†1891) Z druhého manželství z stal syn Jan. - Jan Balcar pat í k muž m Božím v našem v ku a národ p edním a p es chyby, které se pojí k jeho jménu, z stává památka jeho požehnána.

duše." Uměl záhy, a není známo o něm nic bližšího. Při kostele pak svatého Havla působil kaplan už hodně letitý, páter Mašek. Ten téměř evangelicky kázal. Sestra, která nedávno zesnula,⁶⁶ vyprávěla o něm: "Chodívala jsem k němu na kázání i k zpovědi. V mé duši vznikla veliká touha po svatosti. A já jsem nikdy nebyla žádostiva poutí, nyní začala jsem putovat, a tak šla jsem do Staré Boleslavi. Ale ach, kázání tam jsem zaspala a ke zpovědi jsem se nedostala. Plná horeček šla jsem nazpět, odhodlaná, že svůj nevýslovný nepokoj páteru Maškovi vyznám. "Velebný pane," pravím, "jsem rozervána. Co mám dělati?" "Máte slovo Boží?" táže se Mašek. "Ó ano! Mám osmery modlitby." "Ó ne! těch já nemyslím. Ty nejsou slovem Božím, ale slovem nábožných lidí. Já myslím bibli. Opatřete si ji, čítejte v ní, a vy najdete pokoj." I šla jsem a opatřila jsem si bibli, ale zase přišla jsem k němu s ní, tážíc se: "Je to pravá bible?" A on řekl: "Slovo Boží je jen jedno a nemůže být nikoliker. Čítejte a najdete, po něm duše vaše prahne." Odešla jsem čítajíc, a když pak v Bartolomějské ulici byly biblické přednášky, byla jsem tam uvedena, a duše má nalezla, čeho žádala - **pokoj v Pánu Ježíši.**"

⁶⁶ Anna Brhlíková, vl. Režná (v listopadu 1904).

VI. Kapitola

Rok 1873 stráven p ípravami k práci. Adams a Schauffler u ili se esky, Clarkovi n mecky. V lét pak r. 1873 Schauffler a Adams konali rozsáhlou objíž ku po fará ích eskomoravských navazující styky a seznamující je s úmysly svými. Dr. Schauffler pravil: "Když jsme m li styk s ref. fará í, ekl jsem jim: My budeme hotovi zde nezakládat novou církev pod jednou podmínkou, jestliže nám totiž reformovaná církev umožní mezi t mi, které získáme, konat káze dle slova Božího."

Že té kázn nebylo, to už 1863 Balcar dokazoval a všichni lépe smýšlející fará í cítili. Sám Šubert vzdav se r. 1872 ú adu prvního fará e v Krab ících shromaž oval v ústavu svém církvi ku v církvi, která do kostela nechodila a v ústavu samém Ve e í Pán obsluhována byla.

Až do smrti seniora Šuberta (21. 2. 1885) tento separovaný st l Pán v Krab ících trval. Když pak op t splynul se sborem Krab ickým, stalo se to s velikým ho em a valn znepokojeným sv domím.

Šubert musí být vždy vzpomínán vd n , kdykoli se vzpomínat budou za átky vlny obživení. Škoda, že jeho vývin byl zastaven ú adem seniorským, který p íjal. R. 1873 dály se porady a návšt vy v Praze i v Krab ících. Ustav krab ický byl p íjat skoro za v c misije. Sám Šubert o tom napsal: "Ale ani nyní ještě nebylo se ím chlubiti. Starý d m hrozil zbo ením; za opravu nestál ; byla by ostatn stála ne sta, nýbrž tisíce, a na ty nebylo odnikud ani nejmenší vyhlídky. Vždy jsem nikdy nikam nijakých proseb na stavbu neposílal. V té dob za ala misijní spole nost Bostonská v Americe svou evangeliza ní práci v Rakousku. D Iníci její se usadili v Praze. Navšt vovali mne asto a já je. Vyznám se rád, že se mi sp sob jejich zalíbil a soud dle

všeho, oblíbili si i oni práci mou. Dne 7.3. 1875 jsem dostal od p. Schaufflera, tenkrát bytem v Brn , list, v n mž mi oznámil, že jedna dáma v Americe, nemajetná vdova po duchovním, se jala sbíratí 10.000 zl., abych pro sv j ústav za íditi mohl nové a p íhodn ější budovy.“⁶⁷ Ale už v íjnu 1873 navštíví pí. Nellie Clarková podala zprávu do Bostonu tak dojemnou, že tajemník spole nosti ochoten byl podporovati ústav. Zprávu Clarkové potvrdila plnou m rou i pí. Schaufflerová, kteréžto ob ěpak až do své smrti hojn sbíraly na ústav krab ický. “Dámy tyto znajíce z vlastní zkušenosti fará e Šuberta a jeho práci p i i ovaly se ze všech sil svých, aby k zbudování a upevn ění ústavu p ísp ly. Ob ěpo ádaly ve své zámo ské vlasti sch ze dam a p átel a budily tak zájem pro Krab ice. Jmenovit pí. Schaufflerová ješt ě na smrtelném loži pamatovala na ústav, na práci tu se vyptávala a stále ji na modlitbách Pánu porou ěla. Jako Evoda a Syntychéna, jichž napomínal apoštol k jednomyslnosti a pochválil, že s ním horliv ě v evangelium pracovaly, tak zde pí. Clarková a Schaufflerová. Ob ě již odešly v odpo ínutí v ěné, ale památka jejich potrvá”⁶⁸ Pom ěr tento trval k ústavu až do smrti Šubertovy, tak že ve zprávách misijních American Boardu byl veden ústav jako misijní. Ba i po smrti Šubertov ě, když vešlo v známost, že pasiva ústavu hrozí zni ětí jeho trvání, p ísp ěchal ku pomoci Clark, aby velikými obnosy poskytnutými od misijní spole nosti záhubu odvrátil.

Tenkrát v Praze byl fará ěm B. Košut, muž který svou energii životní vynaložil na potírání probuzení a sm ěru opravného. Jmenovit ěpak proti všemu, co se mu zdálo býti cizími novotami, ost ě vystupoval Šubert a duchovn ějemu sp ízn ění fará ěi byli v p íkré k n ěmu oposici. Svými lánky Košut dal mnohé pohoršení mluv ělehkovážn ě o bibli i o u ění reformovanému sv domí drahém. Jmenovit ěsi obral za úkol

⁶⁷ Orloj 1882, str. 47.

⁶⁸ Václav Šubert. Životopisný nástin. Podává C. Váša. Str. 41.

potírat Heidelberský katechismus, který vlivem Kohlbrüggovým a p sobením jeho zet prof. Böhla do církví zaváděn byl, čímž si i censurování od církevní rady sp sobil. Nebyl pak Košut sám. Jeho by asto jen krytým pomocníkem vedle jiných byl sám superintendent Jan Veselý (sup. od r. 1864), který pak sám Heidelberský katechismus vydal!

Bylo patrné, že ve sboru, kde farář a s ním presbyterstvo takovéhohoto byli smýšlení, nebude místa pro innost misionář. Také nikdy nikdo se o to neucházel. Šubert, který leckdy i u Moodyho kázal, byl hotov kázati, když kostel klimentský byl mu zav en, v sále nebo v místnosti ledajaké. Po dlouhém hledání nalezeno skladišt amerických h ebík v Bartolomějské ulici. Místnost najata velikým nákladem upravena s pomocí ing. Reutera, a oznámeno na policii, že p. V. Šubert bude konat p ednášku. O kázání nem lo se íci, pon vadž Košut by byl žaloval na zasahování cizího faráře do jeho farnosti.

Tenkrát byl policejním editel Dederem. N kolikrát byl žádán, ale nedovolil. Nedovolil ani p ednášku 30.11. Tu 1.12. 1873 (v pond lí o 9. hod dop.) sešli se misionář i Clarka v Žitné ul. k modlitb , by Pán srdce Dederovo pohnul, aby nebránil zv stovat evangelium. A Pán se k modlitb p íhlásil. Dederem ekl, že jednou dovolí, aby vid l, "jaká to bude hloupost." Ba dovolil modlitbu i zp v. Radost byla veliká, Harmonium bylo na m síc najato, a 6.12. (v sobotu) sešli se v sále Schauffler, Adams, Clark, Šubert, Reuter a misionář mezi Židy Schönberger pod kovat Bohu za tu milost a posv tit sálu modlitbami. 7.12. 1873 bylo první shromážd ní. Kázal Šubert "o lásce k bližnímu." P ítomno bylo 35 lidí. Druhou ned li už p es 100. Schauffler každý týden oznamoval p ednášky, a každý týden bylo oznámení p íjato. Stali se dobrými p áteli. Jednou pravil Dederem: "Chcete v d t, co p. Šubert kázal? (ne ekl: p ednášel)." Vzal zprávu tajného policisty, který každou ned li p íšel, a p e etl ji. Byla to zpráva dobrá. Po p e tení ekl Dederem: "To je dobré pro hloupý lid."

Ale Pán B h p sobil i na jeho srdci. Jednou ve velikono ním týdnu byl na policiji oznamovat p ednášku tuším V. Vališ.⁶⁹ Dederka kázal mu se posadit ukazuje mu kalendář. K Velikému pátku m l poznamenáno: "Um el." Dí: "Vidíte, tu jsem napsal: um el: On um el, ale nevstal." Byla to vzácná p íležitost dát mu sv edectví o tom, který um el a z mrtvých vstal a živ je pro nás. Dederka byl dojat. Vališ v nadšení dí: "A tak te se pomodlíme." I klekl - **Dederka vedle n ho.** Modlil se onen bratr vroucn - **a Dederovi kanuly slzy po tvá i.** Tisknán m ruku jeho rozlou il se.

K seznání Dederovu sloužič zpráva o návště v Horkého na policii (12. 11. 1875):

Šel oznámit p ednaše e a pozoruje, že n kdo mešká v pokoji radov . ekal chvíli v p edsíni. Po tvrt hodin asi otev ely se dvě e, a z nich vykro il knihkupec U.

Vida Horkého žertovn prohodil: "Dejte dobrý pozor na toho lov ka, pane rado; nebo a je mého emesla - k esanským knihkupcem - p es to je velmi nebezpe nou osobou, nebo d lá všem knihkupc m pražským konkurenci a ned lal by si z toho nic, kdy by je ruinoval. Je pravda, jinak je to hodný lov k - **ale pokazil se.**"

Dederka: "Dejte pokoj, vy mluvko! To vám povídám, že ho mám rad ji než vás. Vy jste klerikál, a on je slušným lov kem, který se nade vše zajímá o blaho lidu, kdežto vy všichni dohromady staráte se jen o kšeft. Co je to klerikál, víte, a nepot ebujeme o tom mluvit, Skute n necht l bych s vámi chodit ve er po Benátkách, ale s ním ano. A kdybych m l n kde náhodou nocovat, a hospodský by mi ekl, že pan U. z Prahy bude se mnou v noci spát v jednom pokoji, já bych s dob e rozvážil, nem l-li bych si vzít zvláštní pokoj. Ale Horkého bych se pranic nebál."

U.: "V tom se, pane rado, velmi mýlíte. Já jsem lepší lov k než on."

⁶⁹ Slyšel jsem to z úst Vališových, ale jméno oznamovatele nevyslovil, tak že nevím s celou bezpe ností, byl-li to on nebo n kdo jiný. Podobně to Vališovi však je.

Dedera: "To jen vy o sobě povídáte, ale pochybuji, že by to druhý o vás mohl říci. Tak má úcta."

Co U. odcházel, mluvil k sobě Dedera "Jestliže nehubíte svůj národ, jistotně mu pranic neprospíváte."

K Horkému pak říká: "Posaďte se!" a te oznámení a táže se: "Kdo bude kázat? Aha Šubert!"

Horký: "Nikoli, pane rado. Balcar má kázat."

Dedera: "Balcar? Vždyť tu stojí: Šubert."

Horký: "Ne, ne! Balcar v zastoupení pan Šuberta."

Dedera: "Je on kazatelem?"

Horký: "Je."

Dedera běže přehození, namoří a píše na kraj kazatel a táže se: "Proč pak slovo "kazatel" je vynecháno?"

Horký: "Nemohu si zvyknout na ten titul píšou-li Balcarovi, nikdy ho netitulují kazatelem."

Dedera: "A proč?"

Horký: "Nevím, pane rado, sám tomu nerozumím."

Dedera: "Ale on je kazatelem?"

Horký: "Ano."

Dedera: "Je reformovaný nebo luterský?"

Horký: "Není ani reformovaný ani luterský."

Dedera se podívá na Horkého, vyvalí oči a vzkřikne: "Tak co je, když není ani reformovaný ani Luterán?"

Horký: "Je kazatelem svobodné církve."

Dedera: "Co to povídáte? Co je to? Jistotně jsem v životě svém o tom neslyšel."

Horký: "Věřím vám, pane rado. Je to jen jeden sborek v těch, nemáme jich víc."

Dedera: "Kdo pak založil tu svobodnou církev?"

Horký: "Balcar."

Dedera: "Kdy?"

Horký: "Asi p ed desíti lety!"

Dedera: "Balcar, Balcar, Balcar - ale to není ten radechovský blázen?"

Horký: "Je a není, pane rado, jak to vezmeme. Je to onen Balcar, který p ed n kolika lety byl v Radechové a nyní je na Rzech."

Dedera: "Ale dejte pokoj s tím bláznem! A on že má kázat? To nem že být. Vybleptne tu n co, tam n co, a budeme mít všichni erta na krku. Co myslíte o tom? Je ten chlap ordinovaný?"

Horký: "Ano, je."

Dedera: "A kde byl ordinován?"

Horký: "Ve Vratislavi."

Dedera: "Tak tedy je N mec."

Horký: "Není. Je echem, ale umí n mecky."

Dedera: "Hm! To se ví, že umí n mecky. Ale pro nebyl ordinován v Praze nebo ve Vídni jako jiní kazatelé?"

Horký: "Nevím, kdo by ho v Praze nebo ve Vídni ordinoval."

Dedera: "Jak to myslíte?"

Horký: "Svobodná církev, totiž Balcar, není v žádném spojení s církevními orgány evangelické církve v Rakousku, a tak nemohl být od nich ordinován."

Dedera: "Ó nechte mne s takovými e mi a s takovou chasou! Vzpomínám si dob e na n ho. Je blázen, a ú adové nev d li si s ním co po íti."

Shromážd ní v Bartolom jské ulici oznamované v novinách nez stalo ovšem bez povšimnutí u nep átel evangelia. Nejen v eskobratrském hlasateli Košutov si ho nelib všímnují, ale i kn ží ímští nasazovali všechen sv j vliv, aby zv stování evangelia p ekazili.

Se všech stran množily se žaloby a udání, ale Dedera z stal neoblomný. Jednou ukázal na celou adu žalob a udání V. Horkému. Vypráv l, co nep átel tu povstává a dodal svým drsným zp sobem:

“Nebojte se. Dokud mne hrom nezabije, budete kázat.” Stal se nejlepším p ítelem naší práce, která se t šila pokoji, dokud žil. Když padl, p íšla na mladou práci veliká bou e.

Za átky tedy práce sluší klásti do r. 1873 na první ned li prosincovou. Jen v lét , kdy všechny t í rodiny bydlely v Braníku ve ville Sálkov bylo n kolik tam shromážd ní n meckých. V týž rok p íjat do práce chovanec Chrischonský H. W. Freytag, který maje také mezi echy pracovat u iti se za al esky (u prof. Mourka). Odjel z Prahy 1.8. 1873 na místo své do Bud jovic, kde však pobyv jen 2 léta, do Plané mezi íré N mce se dostal, kde pozd jší kardinál Schönborn tenkrát kaploval a všemožn vliv jeho ni il. Z Bud jovické práce však z stali, a teprv v Brn ku Pánu p ívedení, F. Reitinger a jeho sestra Marie, oba nyní v Americe p sobící.

Do Písku byl usazen za d lníka luterský kan. bohosl. Novák (v listopadu 1873), který však v únoru roku následujícího už Písek opustil, nevy ídiv tam ni eho.

VII. Kapitola

Zima 1873/74 byla využitkována pro práci mnohými svrchovanou. Mimo shromáždění v ulici Bartolomějské byly nedělní školy na Vinohradech u Schaufflerů, v Lipové ulici u Clarků a v Eliščině u mostu u Adamsů, kterážto zvláště kvetla. Práce nedělní školy s mnohými dětmi vyžadovala se zvláštní ochranou policejního editela Dedery. U učitelkami tenkrát nedělní školy byly také slečny Nickova a Medáková, pozdější učitelky královské, Tenkrát studovaly na ústavu učitelek.

Když jazyková znalost byla tak dalece osvojena a práce v Praze vzbudila uvedena, zdálo se bratřím, že přítomnost tří rodin v Praze je plýtváním sil. Sešli se 12.2. 1874 v bytě Clarkových a po dlouhém rokování a modlitbách rozhodli si práci tak, že Adamsovi zstanou v Praze, Schauf1erovi odebědou se do Brna a Clarkovi s Bisselovými, kteří jako tvrdá misijní rodina do Vídně bybyli odjedou do Inšpruku.

První, kteří se stěhovali, byli Clarkovi. Po druhého roku pracovali s Bisselovými v Inšpruku hlavním rozšířením spisovatelů, kteří také knihkupectví zřídili. Ale práce byla tu mnohem obtížnější než v letech. Zvláštní zmínky zasluhuje kolportér Kaupert, který s neúnavnou horlivostí rozšířil Písmo Sv. po údolích i horách, snášeje trpělivě protivenství bigotního obyvatelstva. Zdálo se, že ve štyrském Hradci bude práce vhodnější, a proto přestěhovali se tam a zřídili tu knihkupectví opět. Inšprucké zrušili a Iseliho, kterým bylo na starosti, povolali do Hradce. Zde práce více se dařila, a duše přicházely k probuzení. Probuzené duše připojily se pak k církvi evangelické nebo k baptistům, nebo misije neměla tenkrát v úmyslu zakládat církve nové. Tehdy seznámil se dr. Clark s věstevní hraběnkou de La Tour, která přejímá o sirotky v Gorici, prosila za učitele. Clark doporučil Reinmutha, a když tento po dvou letech pro neshody s

hrab nkou odešel, Lohmanna. Oba také platil n kolik let; až když hrab um el, hrab nka prohlásila, že nyní lze jí samotné u itele si platiti. Reinmuth dostal se pozd ji do Meranu a do Inšpruku, kde jeden vznešený Skot, Oswald, na uct ní památky své v Tyrolsku zesnulé choti práci evanjelisa ní konánu míti cht l. Odebral se do Tyrol r. 1882 a když Iseli z Hradce odešel do Bernu, knihkupectví darováno se vším p íslušenstvím traktátní spole nosti, která je dosud ídí, a práci evanjelisa ní a diakonskou p ejal Reinmuth stále vydržovaný od Oswalda a potom od jeho syna Gordona. P i in ním Clarkovým z ízen také sirot inec ve Feldkirchu založený fará em Schwarzem.

Tak i práce v jižním Rakousku nebyla tak docela nadarmo. Brzo ovšem se ukázalo, že Bissell je spíše u encem než praktickým misioná em. Práce eská hned zp edu nabývala p evahy, a on jsa už starší muž esky u iti se hrozil. Úmysl jeho a spole nosti byl ten, že vyu ovati bude v jakémsi druhu seminá e studenty, kte í by pro práci evanjelia byli vybráni. Nemaje vyhlídek pro práci takovou v n meckých ástech Rakouska, resignoval a do Ameriky se vrátil.

Ale i Clarkovi nez stali v Št. Hradci. Vrátili se 15.10. 1878 do Prahy.

V Praze zatím práce se ší íla. I tu z ízeno "Knihkupectví k es anských Spis v" V. Horkého a spol. (Schauffler. a Adams) a velikým nákladem z ízena p j ovna knih. Celou adu dobrých knížek pro d ti i traktát p eložil sám Horký, býv. ref. u itel, kterého Šubert Schaufflerovi doporu il. Spisky vydané od Horkého, jakož i spisy spolku Komenského, který tenkrát svou ínnost zapo al, jaly se ší ít požehnaný a dalekosáhlý vliv. Jmenovit sluší p ipomenouti Kašpar v zp vník Písn cestou života a Praxis Pietatis. Knihkupectví bylo z ízeno v Bartolom jské ulici vedle sálu (. 16.) r. 1874.

V týž rok zapo ato s prací v Tábo e. Pro ni byl prop j en od ev. bratrské církve Karel Motl. Z ejmo, že ev. bratrská církev zajímala se o echy už dávno. Jaenicke to byl, který vymohl berlínské vydání

eské bible (1808) a biskup Fabricius ji skrze kolportéry s velikým nebezpečím po echách rozšířil. V letech šedesátých Kleinschmidt navštívoval faráře, a W. Hartwig se dokonce na vyzvání a přání faráře Jurena v ermné usadil. V ermné bylo hnutí zpočátku skrze Motla (nar. 1834). Jeho matka byla upřímná věřící duše. Slzící ekle jednou malému Karlovi: "Ó milé dítě! Pán Ježíš dej tobě pravou a živou víru, abys k spasení přišel." Vyrostl v známosti, ale k probuzení přišel. Tením Hlubiny bezpochybně a jmenovitě Bunyankou. Napsal jednou: "Roku 1864 na podzim a v zimě zápasila duše má o požehnání, totiž o jistotu spasení, s Bohem. Byl dne jednoho sám doma s Jozefem, který byl v 7. roce, četl jsem Izajáše 53. kapitulu. Přítomností zmocnila se mne taková úzkost, že jsem ekle dítěti, aby se mnou také kleklo, abychom se modlili, Modlil jsem se ovšem hlasitě, a má duše ucítila užitek smrti Beránka Božího, na jehožto zásluhy jsem se Otci odvolával. Nabyl jsem jistoty, a má duše dostala pokoj. Potom jsem i o půlnoci vstával a Pánu prozpěvoval. Měl jsem radost velikou." O této své jistotě, již nabyl v Bohu, nemluvil, a brzo se scházela u nich malá společnost ku tením Bunyanky, Odpovědností svatých, Harmonie a j. Nkteří nabyli té jistoty též obrátivše se k Bohu, jiní se posmívali. R. 1866 seznámil se s Hartwigem, a hned první jeho návštěva v ermné utvrdila jej v poznání, že Hartwig totéž zakusil, co on. Na přání všech a k žádosti faráře ovšem Hartwig na podzim r. 1866 v ermné usadil, milován od kroužku přátel, kteří rádi naslouchali jeho třeba velice chatrně a mluveným výkladům slova Božího. Poněvadž farář tomuto hnutí nerozuměl, odcizovali se sobě. Motl dva roky do kostela už nechodil, dříve než se s potštýnskými bratry k církvi bratrské r. 1870 připojil. Ještě jedna zkušenost z jeho života sloužila zde za důkaz, jak si počinání má duše v pokušení: "Když jsem jedenkrát šel domů ze shromáždění, bylo mi tak, jako by mi do ucha a srdce někdo pošeptal: Ty máš za to, že máš odpustit hříchy; ale jest to klam. Ne! To ty sobě nesmíš

přivlastňovali. Tys veliký hříšník. Poklekl jsem na zahradě před chaloupkou a modlil jsem se. Odpověď dostal jsem ode Pána tuto: Doufej synu! Odpuštění jsou tobě hříškové tvoji. Jdi v pokojí.”

Motl od r. 1867 kolportéroval, rozšiřuje slovo Boží a mluvil s lidmi o spasení a připravoval půdu tak pro církev bratrskou. A když usneseno zahájit práci misijní v Táboře, přijat byl pro ni Motl.

V září pak přijel do Prahy chrischonský chovanec Jindřich Novotný, který svého času vlivem K. M. L. Stahlschmidta, misionáře van Andela a far. Šuberta se rozhodl vzdát se obchodu svého plátenického a jít na Chrischonu na vzdělání. Býval katolíkem. Veliké hnutí východočeské, jehož jádrem byl Balcar, nestalo i na něho bez vlivu. V jeho rodišti, Rešetově Lhotě, bývaly schůzky nedělníku teniš z bible, postily a modliteb. Byl záhy přesvědčen o bludu římském a tak připojil se ve svém 20. roce (r. 1866) k církvi reformované. K poznání svých hříšů a svého spasení přišel později, jmenovitě stykem s údy ev. bratrské církve (Stahlschmidtem a Hartwigem).

Tak začátky díla Páně misijního našeho mají známky ekumenické na sobě. Pracováno pro Pána nástroji patřícími různým církvím a ve shodě se všemi.

Jaká tenkrát doba váňku jarního byla, vysvítá ze strachu, který se zmocnil na kterých farách nad rozvalinami církve a jak se lekali hříšivů Božího proto, že tak mnozí jedí a pijí sobě nehodně u stolu Páně. Nejednomu zdálo se, že celá církev je pod hříšivem Božím, trpíc na kazatelněmužehodru Košutova, racionalistu,⁷⁰ který posmíval se poznání bídy a zkázy srdce a křiku probuzeného svobodní: Bídny jálov k! Kdo mne vysvobodí? Sám Šubert v úzkosti srdce celá léta v Krabčicích vysluhoval chléb obecný a “kalich obecný”, bez posvátného jedení a pití. Mezi znepokojenými dušemi jmenujeme

⁷⁰ Předpotopní racionalismus, který u nás před nějakými 30 lety ještě po smrti strašil, situován jasně kterými svými odchovanci vídeňských a uherských jeho marodérů, jmenovitě bratřimi Košuty. Hlasý ze S., R. XLIV. 1904 str. 80.

zvláště V. Vališe, který už vlivem v úřadích profesorské vážnějšímu nazírání přišel. Jeho vnitřní nepokoj byl stupňován návštěvami kolportéra Karla Motla, když v Buzině farářem ovládl. Viděl, že církev zůstává netknuta jeho působením, protože nedostupným, přijal povolání do Libiše 1869. Chtěl začít znovu. Ale sám netušil se pokoji Božímu ani pokoji synů Božích, uměl jen dýchat hříšníky. Cítil, že vysluhuje svátosti nevědícím a bezbožným, sám také pomáhá hromadit hřích v Boží církvi. Úzkosti jeho dostoupily své výše, když jednou kostel byl naplněn posluchači, kteří při něm se k stolu Páně. Po plamenném kázání opustil kostel, zanechav v ustrnutí celé shromáždění. Složiv úřad přehlásil se u Adamse, který jeho do Prahy 1875 povolal.

Nyní mohly být návštěvy Šubertovy v Praze idšními, ale nepěstaly. Kázání jeho byla i na dále provázena požehnáním. Kázání Vališova byla vzletná, plamenná uchvacující. Jeho život byl prostý nárok. Měli kostel mu bylo všecko rozdat a žít o vodě a chlebě. Ale jeho nitro bylo nejasné a zmítáno. Duše jeho ještě netkvěla v pokoji, jehož dochází ospravedlnění v rou. Příchodem Novotného nastaly také rozdíly. Způsob jeho kázání byl jiný, než v Praze byli uvykli. Zákonem dýsil, aby pak ustrašená duše hledala jistoty a pokoje v Pánu Ježíši. Ti, kteří mu nerozuměli a spokojovali se pouze nábožností, anebo, kteří se na jeho nedostatek vzdání uráželi, semkli se proti němu. Tak nastaly strany. Vališ brzy zaujal stanovisko proti Novotnému. Konečně se ukázalo, že jeden z nich musí jít, aby zjednána byla rovnováha v práci. Odešel Vališ, muž ideální, a nastala doba jeho cest, jeho bojů a zkoušek, až zase po více než 10 letech vrátil se do práce jako náš kazatel, když byl Novotný nás už opustil. Vališ dal své dectví svým větným přátelům i k Palackému zašel s biblií,⁷¹ aby mu připomenul, na Palacký zapomínal.

⁷¹ Palacký bible nepřijel ovšem, odvolává se na celou sbírku vydání Písma ve své knihovně.

Novotný pak oženil se s A. Kostomlatskou z leického sboru odsthoval se na Žižkov r. 1875, aby tam biblické večerní hodiny konal.

V tomase vzniklo hnutí evanjelické v Hoicích. Byl kameník Vondráek "v kraji" stavpomníky padlým po válce pruské. Tam seznámil se s evanjelickým uením a umínil si státi se evanjelíkem. V týž asjiný muž, rolník Jan Vchet, pilnítal knihy, které p j oval mu starý Kupka, úd luterské církve křížlické, který v Sobicích u svého zetbydlil. Oba nev douce o sobpsali fará i libšadtskému E. Havelkovi prosíce o návštěvu. Tak se stalo, že 25.3. 1871 Havelka poprvé do Hoic zavítal a v byt Vondrákov v tzv. šulcovnana konci msta shromáždění odbýval (Text Gal. 5,13). Objevení se pastora v mstvyvolalo mocné vzrušení, a druhé shromáždění odbývané v sále "v Plaicích" bylo p eplné. Mnozí p icházeli ze zdavosti, mnozí ze vzdoru proti místnímu fará i římskému dkanu Boh. Haklovi, mnozí vedeni k tomu etbou historických knih a román (jm. Herlošových). Tímto hnutím zasažen byl i Alois Adlof, hoch, který tenkrát ministroval a zvláštní oblība p řízni Haklov se t šil, který také najevo dal, že ho pošle do Hradce na studie, aby se z n ho asem svým kn z stal.

Tenkrát bydlili Alois se svojí matkou, vdovou, u lidí, kteří doslechše o nové víe, zašli tam a p inášeli knihy, které, pon vadž hospodá ísti neumí, byl nucen Alois p ed ítati. Zvlášť to byla Husova postila, která pro své ostré výrazy proti kn žím zvláštní oblība se t šila. Alois t žce nesl tuto svou úlohu, ale podvoloval se jí pro dobrou v li s domácími, ale proti žalobám na římskou církev dovedl vždy najíti slovo porážející. Vyznal se dobře v katechismu a mimo to dkan p j oval mu mnohé knihy, které populárním sp sobem polemisovaly proti u ení evanjelickém asto mu lidé, kteří už k ref. církvi p estoupili co odpov ídí a museli po kat, až by jmenovit fará J. Dobiáš, který také dojížd í, d vody jeho vyvrátil.

Trvalo to dlouho, než hoča pohnuli, aby došel na evanjelické kázání. p išel, a práv far. Havelka m l cví ení s d tmi. l jemu daroval zákonek a tak Alois nau il se zde prvnímú verši z bible: "Všeliké vštípení, jehož neštípil Otec m j ten nebeský, vyko en no bude." Nyní nastaly boje v tom mladém srdci. Vid l, že mu nelze ministrovat. Ale matka nutila. Až kone n v úzkosti srdce nad tím, že klan l se obraz m a sochám, a že hostii božskou est prokazoval, div že neonemocn l. Šel a dal výpov z ministrování. Velikou út chou mu byly zp vy:

Jako holubi ka tichá a D v uj se v Pána, které si pod pe inou od íkával. Ješt nebylo mu jasné, má-li se modlit Pann Marii. Od útlého d tství modlíval se k ní r ženec. Však také jednou jako malý hoch na Paku k mati ce putoval. Jednou p estal, a zase za al boje se, aby samého Boha nerozhn val. Až jednou v úzkosti srdce zvolal: "Bože, pov z mi sám, mám-li se modlit k Pann Marii." B h uslyšel a dal mu plné jasno v té v ci. Toužil po bibli a schra oval si peníze. Jednou Havelkovi dí: "A co stojí bible, dvojíctihodný pane?" "Osmdesát krejcar ," zn la odpov . Hoch sklopil o i. "Tys cht l bibli?" tázal se fará . "Ano, ale já tolik nemám." "Mnoho-li máš?" " ty icet." "Máš ji mít i za tolik" a podal hochovi š astnému bible. Brzo naskytla se p íležitost i k ve ejnému vyznání. Ve ejn na poh bu zpíval. Hned druhého dne hoši ve škole ohlásili: "Jemnostpane, Adlof se stal beranem." Haki tém plakal. Litoval asi, že jednou hochovi svolení dal ke tení zákonka. Hoch neml el i v náboženství. Když byl vyvolán, odpovídal podle svého ovšem kusého poznání. Kone n jej z náboženství vylou il.

Na tohoto hoča upozornili Adamse Havelka i Dobiáš, a ten po úrad s ostatními misioná i rozhodl, že jej dá na studie. V b eznu 1875 p išel Adams do Ho ic, kde v byt kazatele Fr. Valenty se Aloise V lámané estin ptal: "Máš Pána Ježíše rád?" V týž m síc zavezen byl Alois do Gnadenfrei ve Slezsku.

VIII. Kapitola

Na Žižkov bývaly pobožnosti v neděli a ve čtvrtek večer. U msta Moskvy bydlil domovník, u nichž občas také míval hodinu Novotný. V témž domě bydlily dvě ženy: Marie Pokorná, manželka z řízence poštovního a její sestra Julie Mostová. Obě byly velikými vlastenkami, a tak slavná doba reformace nebyla jim neznámá. Do jednoho shromáždění daly se pozvat. Po shromáždění tázaly se: "Kterak dojdou toho, o čem slyšely."

Kazatel odpověděl: "Musíte prosit za Ducha svatého." Pokorné to bylo k smíchu. Pravila své sestře na schodech: "Máme se modlit za Ducha Sv., a já žádné modlitby takové neumím." Ale Julie nevpadla v její nucený smích. V týž ještě večer pobožením Ducha sv. obrátila se cele k svému Spasiteli. Ve třech nedělích došla milosti a pokoje i Pokorná. Ovšem toto dílo Ducha nezůstalo utajeno. Byla Pokorná všude známá a po celém tenkrát ještě ne tak rozsáhlém Žižkov rozhlášáno, že tu nová nějaká víra, ke které se Pokorná přidala. To se stalo ku konci srpna 1876. Její muž však nebyl přízniv, ba jsa nižšího rozhledu nepochopil nikdy své ideální a pítom veskrz střízlivé ženy. Modlitby však spojené Bohem vyslyšel tak, že i Pokorný nebránil a na konec i shromáždění u nich v bytích nějaký čas odbývána býti mohla. Pokorná svou bystrostí ducha a pítrozenými hojnými dary, k nimž nad to přistoupily dary Ducha svatého, byla vzácným ziskem pro novou práci. Už hned po jejím obráčení rozpoznala ten hluboký rozdíl mezi zákonem a evanjeliem a těšila se plně svobodě dítek Božích. Obráčením těchto sester postavení Novotného upevněno, protivníci umlčeni. Tu byl důkaz, že se Bohem přiznal k pobožení jeho. Adams byl potěšen. Přes to už záhy Pokorné bylo patrné, že se v pojmání evanjelia s Novotným rozdílní. Jí se zamlouvalo pobožení Adamsovo,

plné lásky Boží více, než zákonický směr Novotného, který ho vedl pak k baptizmu.⁷²

V září 1876 zakázáno bylo shromáždění v Bartolomějské ulici vlivem a působením jmenovitě Košutovým, který Šubertovi v Praze kázati působiti usiloval už dlouho. Shromáždění stala se privátní v bytě Adamsových v ul. Jindřišské. Záhy pí. Adamsová začala misijní hodiny ženské, které s velikou láskou působila a svým vlídným úsměvem a zájmem činila nezapomenutelnými a dlouho nepostrádatelnými. První hodina lásky byl slaven ten rok v bytě Adamsových 1.11. 1876, přítomných bylo 200 lidí a 12 farářů. Vyzníval mohutný akord chvály, neboť přes to, že bartolomějský sál byl zavřen, jinak byla úplná volnost zvěstovat evangelium.

Shromáždění domácí na Žižkově byla požeňána výsledkem (v neděli, v pátek večer u Novotných, ve čtvrtek večer u Pokorných. I v Karlíně večer u Burdů⁷³ shromáždění bývalo večer, odpoledne pak shromáždění dle tiskové, kde vyučovali V. Vališ, stud. B. Horký, nyníjší farář džbánovský, a později i A. Auervek, knihkupecký přítel říční Bašteckého. Ale i na venkov dostalo se evangelium. Inzerováním v novinách byl upozorněn na knihkupeckví křesťanských spisovatelů a stupický Václav Pospíšil. Maje cestu do Prahy, zašel si do knihkupeckví pro nějaké modlitby. V. Horký nabídl mu Písmo, mluvil

⁷² Vliv Pokorné nezstal utajen ani Košutovi. Ten pak v jednom čísle svého časopisu, aby se šířil nové hnutí, napsal slánek, v němž oznamoval, že tu vznikla nová sekta. V té sekce, že prý představují sv. Trojici lidí. Boha Otce jakýsi Adams na Letné, Boha Syna podobný Novotný a Duchu Sv. žena Marie Pokorná. Že tohoto představuje žena, odvodí její sektu i tím, že hebrejský název ruach je ženského rodu. Rouhavý slánek Košut v byl novým kazem, že se nelze nadíti něčeho dobrého od Košuta ani od církve, pokud takového člověka na kazatelni trpí.

⁷³ Marie Burdová obrátila se na kázání Šubertovo Bartolomějské ul. Kázal ze Zjevení o Spasiteli, který má oheň jako plamen ohně. Dlouhé vlasy Šubertovy, které se kolem hlavy mu házely, působily jako úsměvu. Šubert pozoruje to, upřel na ni své velké oči a přimluvil: "Nic se tomu nesmíš. On vidí i tebe a jemu neunikneš." (Ta slova nedopřála jí klidu, až se Pánu oddala.

s ním, a výsledek byl, že si ho Pospíšil pozval. Známost stala se přátelstvím, a brzo i Adams i Novotný docházeli do Stupic, Stupičtí pak do Prahy. Mohlo tedy shromáždit oslavovat Boha za to, že milost Pána Ježíše měla široko daleko přechod.

IX. Kapitola

Až dosud nevzdalo se, co s obrácenými. Ale ti sami uvažovali, že v římské církvi z stati nemohou. Kdy by byl tenkrát v Praze býval v ící fará , který by se nevzpíral kázání, shromážd ním a soukromému slavení Ve e e Pán st mi, kte í pro sv domí nemohli k stolu Pán jít, kde na nový rod z Ducha a na život víry d raz se neklade, V ci snad byly by se vyvinuly jinak. Ale osoba Košutova, který žárliv st ežil, aby žádná práce se nekonala v rámci církve helv. v. krom jeho, který neustále na policii i na místodržitelství i u vyšších církevních ú ad na Šuberta žaloval, že tu v Praze káže a ve svém list lánky potupné psal proti všem kte í po lepších v cech toužili, - jeho osoba rozhodla sm r všeliké další práce. Nebyti jeho, nepochybn by byl ještě nenadešel as k tvo ení církve svobodné, pon vadž muži jako Šubert, Dušek, Szalatnay, Havelka, Dobiáš a Janata všichni byli pro svobodnou církev evanjelickou k níž tehda hore n pracovali, jak "Návrh z ízení církve reformované v Rakousku" sv d í, p íjatý III. seniorátním konventem obvodu áslavského dne 19 a 20. ervna 1377 v Kolín držaným. Cht li míti církev presbytern synodní, vytýkající (v Od vodn ní) starému z ízení ze dne 6.1. 1366 tyto vady: "Výlu né po stavení orgán administrativních v církvi, zejména c k. evanj. vrchní rady církevní z volby zastupitel církve nevyšlé a církvi na nejvyš formáln odpov dné; 2. Obmezení oboru p sobnosti zastoupení církevního, zvlášt seniorátního konventu; 3. Závislost každé pon kud d ležit jší akce církevní, by l dle ádu církevního uzav ené od schvalování se strany moci státní; 4. Nedostate nost k poskytnutí bezpečných záruk o zachování istoty u ení i kázn V církvi, což obojí jest p ední podmínkou trvání a prospívání církve." Jednalo se o právo sebe ur ování církve. Samosprávu sbor cht l mít návrh omezenou vyššími církevními instancemi, které by však jen

tehda zakroiti mohly, když ve sboru samém konečné rozhodnutí státi se nemohlo, aneb když sbor nešetě ádu církevního povinnost svou zanedbal, jakož také, když by se jednalo o záležitosti společné. Návrh v domě ohražuje se proti kongregacionalismu a zamítá jej. Prozatím ještě se nejednalo o úplné oddělení církve od státu. Návrh však je si v domě, že nejsou ještě ani dokončené meze poměru tomuto v slově Božím vykázané, že by tedy mohlo se toto oddělení prostě prohlásit a provést, avšak musí to být odloženo k dobám příhodnějším.

Jelikož se očekávala změna zřízení, zavedení kázání podle slova Božího a následkem toho obživení církve (na místě správného obráceného pochodu), nepišlo vhodné vystoupení první z církve římské. Misionáři sami se lekli. Išli na radu k těm mužům, kteří akci v návrhu jmenovaném zmíněnou vedli: V. Šubertovi, eku Duškovi a Janu Janatovi: "Co máme dělat?" Odpovězní: "Zde v Praze Košut není vůlí muž, a když tyto duše přihlásí se k ref. církvi, patří jemu, a to nemá být. A tedy přistoupí k ev. církvi ale ne zde uznané." Za tím doufali, že náprava se stane, a že se jim podaří sesazení Košutovo. Ale ten pevně sedl opěnen jak o superintendenta Veselého tak o církevní radu. Šubert sám sestavil formulář přestupu, v němž se dří: "Poněvadž ale tuzemská evanjelicko-reformovaná církev je tak zřízena, že v ní káže slova Božího nepanuje, nepřihlašujeme se na tak dlouho, dokud nebude tomu jinak, k žádné církvi." Vidět z toho, že neměl být stav tento trvalý, nýbrž že se doufalo v brzkou reformu církve, do níž by se tito bratři vrátili.

První, kteří vystoupili, byli: Julie Mostová (15.11. 1876) Burdovi, Novákovi, Pokorní, Petřehdílo. Naposledy vystoupili i Novotní. S nimi asi v dubnu, slavena byla v bytě Adamsov první Vešelé Páně.

Návštěvy do Stupic pokračovaly. ilé navázány byly styky s Krabčicemi, a Šubert sám docházel někdy do Stupic. Statek Pospíšil v, kde hospodařil s ním také Holekovi, byl stědiškem

mnohých duši žádostivých. Jmenovit však veliký hluk p sobilo po celé krajin obrázení rolníka Jos. Hodka v Sib ín a pozd ji za n jaký as Josefa Šustra v P išimasích. Zdálo se, že celá krajina prod lává krizi, a že evanjelia bude velice bohatá. Hodek tením knih, které si od svého evanj. švagra p j oval, p išel k odchylným názor m o Husovi, než jaké v kostele slýchal. Jmenovit Herlošovy romány tenkrát mezi lidem upozor ovaly na nep áteli sv tla a svobody. Tím byl Hodek v ímském svém smýšlení zviklán. A když kolportér nosil v kraji tom Písmo, bibli si koupil. Za tím rozlehla se v okolí pov st o nové ví e ve Stupicích. Hodek vybídl svého švakra, aby se tam šel p eptal, co ta nová víra je. Byli pozváni v b eznu 1877 do Stupic, když tam zrovna meškal Adam. A tento neum l ještě dob e esky, svým zjevem, a svým jednáním hluboký dojem sp sobil na Hodka, který vlastn cht l se všemu vysmát. Byl sv tským lov kem, který v hospod a p i karbanu volný as sv j utrácel Ale dojem z stal v zet. A tak dal se znovu pozvat od Adamse, který slíbil, že ještě než nastanou jarní práce polní, p ijede s Novotným a Horkým. P ijeli. Novotného kázání o Kornelioví probudilo ho, když mluvil o tom, kterak odpušt ní h ích vezme skrze jméno Ježíšovo všeliký, kdož by koli uv il v n ho. P es to Hodek si umi oval, že z ímské církve nevystoupí. Ale než uplynulo p l leta, Hodkovi svým sv domím vystoupiti donuceni byli. Jmenovit vývin urychlovalo neurvalé vystupování ímského fará e kolod jského Vojt cha Poláneckého, který 15. dubna ve ejn Adamse, Novotného i Horkého zlod ji a lotry nazval. Ukazoval, že on se do Kolod jského kostela nevet el, jako oni vtírají se do Stupic, on prý byl uveden od d stojného p. viká e p istoupímského, a tedy je dobrým pastý em, ale oni svrchu uvedeni pánové jsou ti zlod jové a lot i. Vlci se mu vloudili prý do stáda a tak d tkliv vybízel své poslucha e, by mu pomohli vyhnat ven ty vlky. K tomu ta jiný oddíl z naší bible z 10. kap, než ve svém evanjeliu m l, tvrdil, ejhle, jak se ta jejich bible nesrovnává! Kázání jeho bou ilo

celou farnost. U Hodk to m lo ten výsledek že od té chvíle do kostela římského p estali chodit a tím víc k bibli za ali lnout. O i se mu otvíraly jak ku poznání blud církve římské tak ku poznání vlastní bídy a pak také svého spasení. V srpnu 1877, zajel do Krab ic, kde se ob erstvil v rozmluvách se Šubrtem a s ním výstup ujednal. Šubert mu vyhotovil formulá se slovy na ho e vytknutými, a tak Hodkovi ku konci zá í 1877 vystoupili z církve římské. P estupy se množily, a d vod k nep istoupení k církvi reformované se také nem nil. Ješt ku konci r. 1879, když už obrys svobodné církve ur it ji se jevil, zn l jeden p estup v Praze: "A koli jest nížepsaný v srdci svém v ícím k es anem evangelickým avšak z mnohých p í in nep istupuje pro ten as z církví v mocná ství rakouském státn uznanych k žádne."

Práce v Praze p emáhala Adamse. Když ostatní dv rodiny 1874 z Prahy odešly, zdálo se mu, že na všechno nesta í American Board cht l také pracovat v Itálii. Poslal tam misioná e ze sandwichských ostrov MUDr. Luthera Gulicka. Po n kolikam sí ním pobytu v Itálii uznal Gulick za dobré spole nosti navrhnout, aby práce v Itálii neza ínala ponechajíc pole Valdenským a Methodist m. Na své cest do Ameriky stavoval se Gulick v Praze 1875, kde byl p ítomen konferenci výro ní misioná . Už tenkrát navrhoval Adams, aby tento muž byl poslán do Prahy jemu ku pomoci, ale Gulick p ijal postavení jednatele biblické americké spole nosti pro ínu a Japonsko, a tak povolání do ech nep ijal. Když však ím dále tím patrnr jší bylo, že práce v echách je d ležit jší než v Štýrsku, na žádost Adamsovu p eložen byl Clark do Prahy, kam se 15.10. 1878 p est hovali. Adams p ejal práci evanjeliza ní, Clark práci knihkupeckou a kolportérskou

X. Kapitola

Rozmach práce nez stal ovšem bez ú inků na mysle nepřátel evanjelií. V Praze snažil se Košťál nalévat oleje do ohně konsistoře a na venkov to byl kolodějský farář Polánecký, který esko-brodské hejtmanství štvál, a v "echu" pali ský lánek uveřejnil smysluje a zamýšleje mladou práci s Irvingiány a vybízeldrazn svetskérám k zakrojení. Návštívavá Hodkova u něho rozlítla její touhou, že hñv jeho neznal mezí, když nemohl odolati d vod m písmu. štvál v kázáních a žaloval v Brodě, a když esko-brodské hejtmanství nebylo dost kvapné k násilí, udával výše, až došel shry pokyn, aby hejtmanství nebezpečné to hnutí snažilo se potlačit. Tak hned 6.1. 1878 zalo hejtmanství esko-brodské se svým pronásledováním a udalo tak tón ke všem ostatním počechách, a vyzkusilo bhem let neúnavně všecko, co by potlátilo hnutí v těchto krajinách a vykládalo zákon jak jen mohlo, v náš neprospěch. S tímto hejtmanstvím byli jsme nuceni vésti spory až u nejvyšších instancí pro vci zákona samozřejmě, když se i vyšší úřadové ochotně postavili na stanovisko esko-brodské. Byla 6. ledna neděle, a u Holek byla pobožnost. Dva etníci vnikli v plné zbroji s radním Krejčíkem do bytu a jménem zákona rozehnali shromáždění malé, v němž krom rodiny bylo 5 cizích osob Dne 20. ledna 1878 píšli etníci s jedním radním opít, a Pospíšilovi doručení hejtmanský zákaz pobožností. Vyhnali dťi i pátele, jichž jména zapsali. 25. ledna byl výslech v Brodě. Hejtman hrozil, že neupustí-li od svých soukromých shromáždění, etníci jim na vlastní jich útraty do vsi budou poslání, dťi odaty a dány na vychování jinam. Ale bratřipovolit nemohli. Rekurs podaný (příměř Šubert vždy ochotným býval rádce) byl zamítnut. Místodržitelství 11.3. 1878 píšně zakázalo se scházet k pobožnostem předstírajíc, že bratřijsouce prý bez vyznání v zákon chráněni nejsou. Tak jeden a

přel roku žili v strachu a napětí a scházeli se nevědouce, nepřekvapili jejich němečtí etníci. Jednou na otázku, proč etníci rozhánějí shromáždění, odpověděl jeden z nich: "Kdy byste hráli karty, tak vás zde můžeme nechat, ale že se modlíte, musíme vás rozehnat." Když shromáždění nepřestávala, hejtmanství hrozilo pokutami a vzení. Když pak v říjnu dítě Hodkovo přes odpor faráře na sluštickém hřbitově v slušném místě etnické asistence pochováno bylo, dále se to s velkým pohnutím lidu, který poštván přesobením farářovými kamenovati chtěl přivodit. Komisař pak řekl Hodkovi: "Pane Hodek, dejte si pozor, že vás to za přel roku omrzí. Budeme vás tak trestat, že se vám i krásy prodají a tak daleko to přejde, že se vám i vaše hospodářství prodá." Úřadové mohli k tomu všemu vstoupit, ale bratří tím usilovněji hluboce poznaly pravdu, vzpomínajíce, že i naši otcové trpěli pro pravdu a že tedy nelze jinak než jít cestou za Ježíšem i utrpením i pohaněním. Když se v domě Novotný na vyzvání Hodkovo modliti začal, etník Franta ho přerušil hrubě podotýkaje, že modlitbou rozumí se toliko Otčenáš a Zdravas. Šubert přitom pravil: "Budeme si pamatovat, že byla přerušena modlitba."

Tak pronásledování pokračovalo. Jednou do konce etník Franta potkal Hodka: "Kam jdete, p. Hodek?" "To víte, že do Stupic." "Ve jménu zákona vyzývám vás, abyste se vrátil." Dne 5.12. 1878 narodil se Hodkově chlapec. V neděli 8.11. seděl u stolu s eledínem a zpívali. etník Franta v plné zbroji vešel, vytrhl Hodkovi zprvní a mrštil jím o stělu. Hodek táže se: "Kdo vás sem posílá?" etník vzkřikl: "Co vám do toho?" Hodek dí: "Přijdu k starostovi optat se, máte-li právo tak jednat. A přejdete-li ještě jednou tak nezákonně do bytu, vyhodím vás." etník rozlíciv se nasadil bajonet na prsa Hodkova a vzpamatoval se teprve, když ho eledín upozornil, že nemá práva zbraně užití. Odešel vyhrožuje, že bude-li se trochu jen bránit, že ho probodne. Tak nešetřeno ani nemocných žen. I k Holekově vrazil etník do bytu a vyhnal i babu, která přišla koupat narozené dítě.

Proti jednání Frantov nebylo odvolání, ale Hodkovi usoudilo hejtmanství pokutu 5 zl.

Už hned po vyřízení rekursu 11. března, kde vytknuto bylo, že bratřím "jsoucím bez vyznání" stát neposkytuje ochrany, uznáno za nejlepší označit se jménem nějakým. Na radu Šubertovu přijato jméno "staroevanjelík". Ale nic to neprospělo. 21.5. 1878 byly uloženy bratřím peněžní pokuty. Místodržitelství nedalo místa odvolání právíc, že vyznání staroevanjelické je státem nedovolené. A když neustáli shromáždit se, 22. října etníci nejen že shromáždění opatřili rozehnaní, ale Josefa Procházku, Barboru Chadimovou a Hodka dořídili anketě k soudu vedli, Hodka po výslechu propustili, ostatní dva 6 dní v zknili. 29.11. pak okresní soud odsoudil Hodka a Pospíšila k 5 zl. pokuty, Jos Procházku a B. Chadimovou na 24 hod. do vězení.

Apelaci v těchto věcech Pán rostlo a zapustilo kořeny i v Píseňkách.

V též roci v Táboře městská rada na návod kněží vypověděla z města Karla Motla, ale nedošlo k tomu, poněvadž vyšší instance to zrušily.

Tak roku 1878 byl rok pokusu náboženskou svobodu zákony zaručenou omezit a zrušit, jmenovitě svobodu "provozovat náboženství v domě" dle 16. státních základních zákonů. Jednou nedovolovali úřadové, že nepatří k žádné církvi, podruhé, že k neuznané, z níž pak hravě udělaná nedovolená. Pokuty se množily, a rekursy zůstávaly u ministerstva nevyřízené, a útlak nepovoloval, a už 8.12. 1872 odvolání se ze zákazu shromáždění v bratrské církvi v Potštýně od ministerstva příznivě vyřízeno bylo takto: "Jelikož však zlíčení stížnost vedoucího (kaz. E. Schmidta) vysvětluje, že nezamýšlí pořádat žádný jiný ráz mající shromáždění než taková, která se obmezují na kruh obzvláště od nich pozvaných hostí, a úřel domácích pobožností nepřesahují, budiž mu oznámeno, že se mu p i

této pod. mince a bedlivém šet ení tohoto omezení p íšt takové provozování náboženství nezabra uje.”

Roku 1874 odst hovali se tedy Schaufflerovi do Brna. Ihned také za ali shromážd ní. Zpráva podaná v jednom anglickém list upozornila na innost Schaufflerovu kruhy klerikální, kte í op t zasadili se o to, aby sv tské rám jí si všimlo. K tornu se brzo naskytla p íležitost. Paní Schaufflerová nedomyšlíc se následk jednoho dne rozdala n kolik set traktát mezi d ti. Byli p edvoláni na policii. Ú edník p e etl jim ovšem p ekroucenou zprávu z onoho asopisu a Schaufflerov m diktoval pokutu 40 zl. za nedovolené rozší ování tiskopis . Ale p i tom nez stalo. Shromážd ní bylo mu všeliké zakázáno, tak že ani s nikým ísti nesm l a kvetoucí ned lní škola potla ena. To se stalo 1875. Dva roky trval tento stav, až kone n 1877 ministerstvo dalo jeho odvolání místo v ten smysl, že se mu provozování náboženství s rodinou a s hostmi zvlášt pozvanými v jeho bytu nebo v jiných od n ho najatých místnostech nezabra uje, dokud tohoto omezení šet iti bude. Avšak, když mu tento vým r doru en byl, tla se tam poznámka, že sch zí t ch ú astniti se nemají d ti školou povinné a k n které církvi uznané náležející poznámka ovšem nezákonná.

V Brn tedy, kam také Freytag ku pomoci byl jako evangelista povolán, m li už jakous svobodu vybojovánu, když ve Stupicích a okolí persekuce krut ádila, a než v Praze ú adové policejní k potla ení shromážd ní p ikro ili. Ale p ikro ili také. O hodu lásky 1.11. 1878 vypráv li stupi tí své t žkosti p ed shromážd ním ítajícím 125 lidí.

Ale už 4.3. 1879 dostala policie rozkaz od místodržitelství, aby shromážd ním v Bartolom jské ul. a všude zabránila. Každý týden oznamována byla shromážd ní u policie. Na své oznámení obdrželi Adams a Horký zamítavou odpov . Dle výnosu c. k. místodržitelství ze dne 4.3. téhož roku prý se má provozování náboženství v dom jen

na rodinu a její příslušníky omeziti, to se přestupuje zvaním hostí a mimo to bibl. přednášky s modlitbami a zpěvy mají ráz ve veřejné bohoslužby, a proto odbývání jich se nedovoluje. Adams, Novotný i Novák přivolání na policii a zakázáno jim zvát k svým rodinným pobožnostem hosty. Rovněž i Horkému. Adamsovi a Novákovi dokonce zakázáno úastenství v takovém shromáždění kterékoli v Rakousku neuznané církve. Tak se domnívali úadové, že hnutí nové evanjelia v těchto poltách. A aby pronásledování bylo všeobecné přikroeno i k zákazům a pokutám kazatele a členů svobodné evanjelické církve ve Východních částech. Zato tam pronásledování srpnem 1879 a jmenovitě novoměstské hejtmanství vykonávalo pokyn shromáždění s celou přítomností. 67 osob z 25 vesnic okresu novoměstského a královéhradeckého pokutováno bylo ne méně než 1170 zl. pro návštěvování shromáždění, jakož i pro křesťanské děti. Kazateli samému uloženy pokuty 210 zl., a jemu přítomně zakázáno i křesťanství, a církve svobodná předs svobodomyslné zákony let 1867 a 1868 posuzována jako sekta zakázaná dle zastaralého nařízení ze dne 30.9. 1857. Ba baron Malovec, hejtman hradecký, odepřel přijetí navdomí narození dítěte rodině svobodné evanjelické církve a poručil jim, aby dítě své dali přijati do lůna církve katolické do 8 dnů. A tak zdálo se, že má být učiněno vše, aby dílo Páně bylo zastaveno. Mnozí také lidé zalekli se pochůzkou a šikanování úadů a lekali se pokut, které stihli srdnatější a opravdovější lidi. U jiných pak nerozhodných vzbuzena touha jít s těmi, kteří trpěti musí pro evanjelium. V Praze policie se chovala mnohem humánněji než na venkově a mlčky trpěla shromáždění malá, ne tak nápadná. Dopoledne v neděli bývala shromáždění v Ječné ulici u Clarků až do odjezdu jich 9.7. 1879 na návštěvu do Ameriky. Býval v nich obas i Adams, ale sedal ve vedlejším pokoji. Ve čtvrtek tu bývala naměcká hodina biblická. Po tom až do listopadu bývalo shromáždění v malém bytě Burdov v Karlíně, když se pak Clark vrátil, bývalo shromáždění u něho v Jungmanově 528 na

Vinohradech. Ve stědu bývalo shromáždění též u Burdy, v neděli pak večer u Rýmonů na Zderaze, kde se posluchači tísnilí v úzkou kómu být v poměru dosti hojném.

V ten rok přišel Alois Adlof do Prahy pokračovat ve svých studiích. Bydlil od 15. dubna v Bartolomějské ulici vedle sálu. Tam v květnu sešel se s ním Böhler jako s Jákobem ve Fanuel a ujistil ho, že pro Ježíše Krista jsou i jemu hříškové odpuštění. Ihned šel se potkat mezi mladíky, kteří v tísni užívali ové truhlářství z dílny Burdovy mívávali mládeneckou hodinu v neděli odpoledne, již Burda a Jos. Motl, který se k Pánu v Praze v shromáždění našich obrátil, šel. Netrvalo to dlouho, a mládenecké hodiny přestaly se do bytu Adlofova a k tomu do bytu Clarkova v zimě 1879/80, kde bývaly ráno v neděli před shromážděním, kde až do onemocnění pí. Clarkové trvaly. Celá mladá mladá tam chodila, z nichž nyní v církvi zaujímají estná místa, kteří pak jsou i faráři v církvi reformované. Byly to hodiny velice krásné a povzbuzující.

V tlaku pronásledování obrátili se bratři tímto petičemi (obecnou, danou v Praze, v ústředí, stupickou v ústředí a Jos. Thompsonem za American Board 4.7.) k Evanjelické Allianci, která v Bazileji zasedala. Za tím Thompson tímž onemocněl a všecku práci musel přejít Schaffler. Alliance vzala v úvahu stížnosti na porušení svobody náboženské v Rakousku, opatřila si dobrozdání právnických kapacit a 9.9. 1879 zvolila po návrhu prof. Schaffa deputaci, která by u císaře Jeho Velikostva císaře rakouského za zastavení persekucí pro náboženství prosila. Zvoleni byli: bývalý mstský rada msta Bazileje Karel Sarasin, prof. Dr. Jan Kr. Riggenbach, plukovník von Büren z Bernu, prof. Vignet z Lausanny, Harry Werney z Londýna, Mc Arthur z Londýna, hrabě Bismark-Bohlen z Berlína, far. Fisch z Paříže a Rey, Dr. Thompson z Berlína (na místě Rey. J. Halla). Za tím staly se některé změny, Prof. J. Riggenbach z ohledu na vrchní církevní radu vídeňskou, prof. Vignet, Harry Verney oděkli, hr. BismarkBohlen

dovolení od svého císaře nedostal, Thompson také onemocněl a brzo také zesnul, tak že zbyli rada Sarasin, far. Fisch a plukovník von Büren, k nimž však pozdější starosta londýnský, Mac Arthur, člen parlamentu, a irský šlechtic farář E. Bligh byli na vyzvání koncilu alliance v Londýně. Jednání alliance ovšem nezůstalo tajné. Tisk dle své barvy uvedl i o své úvahy. Zatím deputace sešla se ve Vídni. Baron z Ottenfelsu, rakouský vyslanec v Bernu připravil projetí její velice laskavým způsobem. Ministr kultury Stremayer přijal dva členy deputace. Byl už z předem o úloze deputace. Litoval těch které od podřízených orgánů zpochybněné úřední horlivosti učiněné kroky, a slíbil nápravu. Immanuel Taaffe přijal deputaci prozřívá slibuje zmírnění trestů. Žádost o audienci byla milostivě přijata, a deputaci oznámeno, že císař sám udělení bude obecné audience v Pešti 6. listopadu, Deputace přijata tedy v Pešti její spis, v němž krátce vypsáno bylo, že v řícím provozovat náboženství se brání. "Myslíme, že se můžeme tvrdit, že má-li náboženská víra, buď ona jaká buď, zůstane živá, má-li se ve svých oudech vzdávati a posilovati, že potěbuje nezbytně vzájemného posílení, společné modlitby, ježto její požehnání dle slova Božího zejména na pospolitosti se zakládá. Kde jest tedy pospolitost, kde jest scházení se různých rodin aneb jednotlivců zakázáno, tam se tím souasně provozování katolického náboženství potlačuje." Spis končí: "A tak si dovoluujeme nejuctivější prosbu, aby se Vaše Velikostvo těchto utiskovaných milostivě uvolilo ujeti a dopřáti také těmto našim katolickým bratrům a kteří dle našeho pevného přesvědčení k Vašemu Velikostvu nejvůlejší poddaným náležejí, onen veliký poklad svobody náboženské a strpnosti i takových náboženských vyznání, která se od uznaných zemských církví v nepodstatných věcech odchylojí. Přejeme si a nadějeme se od Boha, že to přídá nový drahokam do koruny vysokého rakouského mocnáře a rozšíří na všechny Jeho národy bohaté požehnání skrze milost Boha a Pána našeho, když se v

platnosti udržel a všeobecně upotřebil ona velká zásada svobody víry, kterou krásný základní kámen, státní zákon, rakouským zemím poskytuje a která od vysoké rak. vlády také ku prospěchu ostatních národů ještě v posledních letech v platnosti zachována byla a kterou všude doporučovali si Ev. Alliance za úlohu vytkla."

Císař pán vyslechl dobrotivě předsedu deputace Sarasina, který ukázav na ústředí Alliance dotkl se útlakem, jež bylo se strany ústředí snášeti českým v úctám a prosil za odstranění zákazů. "Víme", pravil, "že se takové věci nedělají v domích, nýbrž proti vysoké vůli Vašeho Veličenstva a chováme plnou důvěru, že dostanete, když události tyto přineseme, abychom od laskavosti a blahosklonnosti V. Veličenstva pro všechny poddané pomoc obdrželi, a aby i tímto stísněným vzácná svoboda náboženství, kterou ústavní zřízení vyslovuje, ponechána byla." Císař odpověděl: "Děkuji vám, pánové za dobré smýšlení, které jste vyslovili. Já o takovém utiskování nevím; ale bude to vyšetřeno. Nemyslím, že vychází od církve katolické. Spíše se zdá, že vyvoláno bylo protestantskými církevními úřady." Mluvili ještě Bligh i Fisch, kteří poukázali na to, že Alliance vyžádala svobodu ve prospěch katolíků ve Švédsku a že i ve Francii je plná svoboda, a sám pak ministrpředseda Waddington patřil k církvi Fischovské, a ta je svobodná, státem neuznaná.

Deputace byla laskavě propuštěna u v domě, že císař František Josef nařídil, ahoť třeba, aby utištěným dostalo se svobody potmě. Za tím týden za týdnem ubíhal, a ústředí své počinání nezmenšilo. Ještě 30.11. bylo jedno shromáždění rozehnáno, a už 1.12. ev. vrchní církevní rada a místodržitelství českému sdělilo ministerstvo, že rekurentně nemůže se zakazovati provozování náboženství v domcích s pozvanými hosty s vyloučením dítek ke škole povinných náležejících k n. které zákonně uznané církvi. Ve Východních pak ústředích ještě v lednu 1880 hejtman Malovec narozené děti m. náležejícím svobod. ev. církvi katolicky pokřtiti nařídil.

Ale kone n p ec i nižším ú ad m dostalo se vyrozum ní, že útik p estati má, a rekursy proti vym eným trest m byly v tšinou p evážnou p ízniv vy ízeny K útik m pat ilo i vylou ení z gymnasia Aloise Adlofa. Ministerstvo na ídilo, že eští žáci mají choditi na nábož. vyu ování ke Košutovi. Adlof žádal samého Košuta, aby ho sprostil a udal mu také p í inu, že pro sv domí nem že k n mu chodit na vyu ování, pon vadž znovuzrození odepírá. Když nic neprosp lo, o hlásil odstup v listopadu 1879, a v lednu 1880 oznámil mu editel vnesení zemské školní rady, že žák bezkonfesijní musí býti vylou en. Ale Adlof odvolal se k ministerstvu, které po p llét vylou ení zrušilo, tak že na jiném gymnasiu studia svá dokon iti mohl s všelikými svízeli a útrapami.

Dne 1. února oznámil ve shromážd ní Adams, že svoboda je vyhlášena ministerským výnosem ze dne 8.11. 1879 (. 13169). Ministr uznal: "že se Vám (Adamsovi a Horkéniu) jakožto p ívrženc m zákonem neuznaného vyznání ⁷⁴ nemá zabra ovati ve smyslu l. 16. státního zák. zákona ze dne 21.12. 1867 dovolené provozování náboženství v dom ve sch zích se zvlášt k tomu zvanými hostmi (mimo d ti z uznaných církví školou povinné), jakož i za možné prohlášeno po ádat ve ejná shromážd ní dle zák. ze dne 15.11. 1867 za ú elem náboženských p ednášek anebo pobožností."

Svobody bylo nyní hojn a s vd ným srdcem používáno. Shromážd ními byly vypln ny všechny ve ery krom sobotního. V ned li ve er na Žižkov , V Holešovicích, v pond lí tamtéž, v úterý na Letné u Adams velice požehnaná shromážd ní hluboká, která sloužila k vzr stu v poznání a milosti; ve st edu v Karlín , ve tvrtek n mecké shromážd ní u Clark na Vinohradech, v pátek modl. hodiny na Žižkov a v Holešovicích. V ned li dopoledne u Clark na

⁷⁴ Václav Horký lenem církve naší nebyl. Nikdy také z ref. církve nevystoupil. Pomáhal však vybojovávatí svobody naše a oznamovával shromážd ní, když ješt odbývána bývala v ulici Bartolom jské.

Vinohradech, odpoledne pak v ulici Karoliny Světlé (tehdy Poštovské) ve stejné shromáždění v Skotském sále, které se vždy policiji oznamovalo.

Radost byla veliká, a modlitby vstupovaly k nebi za obživení národu jakož i v dělné prosby za císaře a krále, který nedopustil, aby pronásledování byli v útlé poddaní jeho. Ovšem i noviny všimly si zápasu o svobodu. Nejvyšší kruhy totiž nesly, že pronásledování hledali pomoci prostřednictvím Ev. Alliance, na místo co by se byli přímě na panovníka obrátili. Ve vládních novinách (Presse) bylo nelibě protestováno proti jednání Alliance. Ministr Conrad v říšské radě odpovídaje na interpelaci sup. Haase 19.3. 1880 popsal, že se tu "nedá soudit na nějaké "pronásledování" se strany úřadů, jak se v dotyčných stížnostech uvádí. Ministerským rozhodnutím vyhovělo se přitom úplně požadavkům dotyčných jinovců, pokud se daly zákonem odvodnit a vláda hledíc k stížnostem předneseným od Evangelické Alliance osvědčila, že v tomto jako i v jiných jiných případech, daleko vzdálena je každé netolerantní anebo zlomyslné tendence, a že vždy připoustí i takovým náboženským názorům, které formálního zákonného uznání nedošly, dokud se se státním pořádkem shodují) každou zákonem nejak dovolenou úlevu."⁷⁵ Vlivem Šubertovým i český tisk (Nár. Listy) svou netolerantnost odložil.⁷⁵

⁷⁵ O této době útisk vyšel spis 1881: Petice podaná ze všech evangelické alianci r. 1879 spolu s pamětním spisem pana J. Thompsona z Berlína. Zpráva deputace vyslané od evangelické alliance do Vídně 1879.

XI. Kapitola

Krok Evanj. Alliance m l ovšem i na povahu vnit ní celého hnutí veliký vliv. Ukázalo se mimo jiné, že oficielní zástupcové církve evanjelické nejsou s hnutím srozum ní.. Sám císa pán nazna il, že útisk zavinily protestantské ú ady. Byl to jmenovit fará Košut, jenž stálými udáními a žalobami sv tské rám ku pomoci vyzýval proti nenávid nému Šubertovi, dále kšelský fará a senior obvodu pražského Josef Kubeš, dále superintendent Veselý byl starým odp rcem Balcarovým a všech jiných, kone n i vrchní církevní rada nedbajíc lepšího mín ní Dr. H. Tardy stála proti nám, jako stála i proti áslavskému návrhu na z ízení církve. Ukazovalo se, že mužové reforem žádostiví se svými názory neprorazí, ba že Košut, o jehož odstran ní usilovali, má upevn né postavení jak superintendentí, tak seniorem, tak církevní radou. Takové ochabnutí mysli nastalo, že sám Šubert jednou ekl: "Dokud bude Košut živ, nedá se nic d lat." Adams si však všecko sliboval, až jen Šubert a jmenovit Szalatnay stanou se seniory anebo superintendenty. Neblahý stav církve reformované a netrp livost v ících, kte í nenáleželi posud k církvi žádné, nutkaly k úvahám, zda-li , nemá se pomýšletí na z ízení církve. Jako pokus vyšlo r. 1879 už Vyznání víry a z ízení Svobodné církve k es anské." O z ízení nebyli zástupci misie hned za jedno. Adams cht l mítí z ízení presbyterní (vzhledem k nad jím kladeným do áslavského návrhu, Clark a Schauffler z ízení kongrega ní. Tento názor se uplatnil. Adams se Schaufflerem zpracovali z ízení, a Šubert eské zn ní opravil a také sv j souhlas projevil. Po ád ješt bylo doufáno, že jednou v cí se tak dalece vyvinou, že reformovaná církev bude tak obživena a napravena, že bude lze v ícím získaným skrze misiji splynouti s ní, anebo když by v ící v ní nemohli déle býti, zhoršili se pom ry, aby se mohli p ípojit k církvi naší. Vzhledem k tomu a k

stejnému u ení p ijato jméno svobodné reformované církve na míst jména "presbyterní", jak Adams p vodn navrhoval.

Rozdáno "Vyznání víry a z ízení svobodné reformované, církve" a ti, kte í byli vystoupili bu z církve ímské nebo reformované (t ch bylo toliko 5 neb 6), byli pozváni na 27.5. do bytu Clarkova psaním podepsaným Adamsem a Clarkem: 1. "abychom prosili Boha o radu a sv tlo, jakož i o zjevení jeho v le ohledn té d ležité v ci (míti církevní jakousi organizaci a jakési církevní jméno), 2. aby všickni pozvaní dali najevo, jest-li a pro mají za to, že by se Bohu líbilo, kdy by oni vstoupili do n jaké církve a jest-li jsou srozum ní s navrhovaným z ízením, 3. v pádu, že uznáme za dobré založiti církev, abychom ustanovili as a zp sob, kdy a jak se to má státi." Samostatný sbor nemá ješt prý utvo en být, dokud nebude si moci vydržovati svého vlastního fará e.

Sch ze svolaná nevedla k cíli. Nebylo s d statek vyloženo, pro se nové z ízení a jméno p edkládá. Mimo to nebylo vše tak, jak by se slušelo v takovýto vážný as. Nebylo dost jednomyslnosti a lásky. Rozdíl mezi názory byl patrný. Jedni lnuli dosud ke Krab ic m a oblivovali sp sob Šubert v a Horkého. Druzí šli ve všem za Novotným, který se snažil co nejhlubší propast vykopati mezi fará i a lidmi našimi. Jiní kone n Inouce k misiji neoblivovali povahy a zp sobu Novotného vážice si p itom jeho p sobení evanjeliza ního. Sch ze rozešla se s nepo ízenou. Druhá v omezeném po tu svolaná na 3.6. 1880 odhlasovala bez debaty návrh p edložený. Volitelnost ur ena od 24. roku, právo voliti od 18. roku. Stupický název "staroevangelií" usouzen k zapomenutí. P ítomných 7 brat í a 1 sestra dle formule p ijaty a vykonány volby starších. Zvoleni Novotný (na 3 roky 4 hlasy), Hodek (po trojím hlasování na 2 roky), Burda (na rok). Diakony: Novák a Pospíšil.

Ostatní p ijímání byli b hem roku vždy p ed Ve e í Pán , již uloženo slaviti každé dva m síce bez ohledu na tak zvané velké svátky.

Zav ením sálu v Bartolom jské ul. a na pokyn sh ry p estaly návšt vy Šubertovy ve shromážd ních našich, ale p es to o hodech lásky a jmenovit v zim 1881/2 nejeden fará ref. církve mezi nás zavítal a kázal. Styky však stávaly se ím dál formáln jší, pon vadž ú adové církevní velice nelib je nesli a také už nebývaly v kruzích našich jmenovit vlivem Novotného tak cen ny, jako kdysi. Jeden kandidát dostal dokonce ve zkoušce pro ministerio práci, v níž dokázati mu bylo uloženo, že nov vzniknuvší církev není než sektou Novotnovc . Jinak tomu bylo na Morav , kde Schauffler udržoval rozsáhlé styky s fará i, a jmenovit s výborným superintendentem Janem Benesem († 18.11. 1883), který k rozkolu s novou prací nep i i oval jist ní eho. Schauffler snažil se pak, se byl, sloužit i ref. církvi tím, že u Freytag z ízen pensionát pro dívky fará ské, které v Brn se vzd lávaly. Práce brn nská byla konána v tším dílem n mecky, nenabyla pražských rozm r , ale nebyla bez užitku.

lenové hlásící se do církve byli ovšem pokládáni za leny sboru pražského. Mezi prvními byli Freytagovi, M. Reitingerova (všichni t i nyní v práci Pán v Americe) a Rosa Frannerová, dív ice osmnáctiletá, která na smrtelném l žku písn zpívala, a toužebn si p ála, prvé než um e, býti p ijata. Brzo také po svém p ijetí v Pánu zesnula. Poh eb musel být úpln tichý. V týž rok i první lenové v Tábo e byli p ijati.

XII. Kapitola

Poslední shromáždění v Skotském sále bylo 12. září. (Návštěva Dr. Baedekra, který od té doby nás častokrát povzbudil a Potěšil svou návštěvou.) Druhou nedělí pak už bylo shromáždění ve vlastním sále v Rybní ul. č. 681, kde církev prožila radostné i trudné doby.

Tak rok 1881 přinesl mnohé zármutky. V první řadě odcházeli se Schaufflerovi z Brna do Ameriky. Paní Schaufflerová stonala a zdálo se, že je potěšit nemůže. Bolestné bylo s nimi loučení v březnu 1881. Zrovna když brněnská práce slibovala rozkvět, odešel zanechávaje v Brně Freytaga v práci, aby i on za nějaký čas do Ameriky mezi Němce se odebral. Paní Schaufflerová však zdraví už nenabyla. Zesnula v září 1883⁷⁶ a zanechala svého manžela se sedmi dětmi. Pomyšlení na návrat nebylo. Ale za to Bůh mu svěřil velikou misijní práci mezi čechy americkými, kterou dosud řídí.⁷⁷

⁷⁶ Klára E. Schaufflerová byla dcerou vynikajícího lékaře Graye, který při železničním pohromě život přišel, když jí bylo 10 let. Narodila se 3.10. 1842. K obrácení přišla na kázání Averyho, když jí bylo 14 let. R. 1862 provdala se za misionáře H. A. Schaufflera, který byl profesorem na Robertově koleji v Cañahuate. R. 1870 měškali se čtyři měsíce v Americe na zotavení, až pak r. 1872 do Rakous se odebrali. Všichni, kdo tuto paní znali, srovnávají se v úsudku, že byla ženou vynikající a křesťankou hlubokou. Byla matkou osmi dětí, z nichž sedm je dosud živo. Její dcera Marie provdala se za misionáře Labaree, který v Persii byl ložského roku zavražděn. Schaufflerové rys nad jiné milostný byla hluboká její vděčnost za lásku Boží. (Viz Náš životopis zesnulé sestry v Pánu paní Kláry Gray-Schufflerové v Betanii lednové a únorové 1905).

⁷⁷ Řídil Zrovna mezi tiskem dochází nás zpráva, že tento svátek Boží (narozný 4.9. 1831) 15.2. 1905 o polednách v Lakeside, nemocnici davelandské, kde měl se podrobit operaci, v Pánu zesnul. Pohřeb byl konán z betlémského kostela, prvního to misijního chrámu, který Dr. Schauffler mezi čechy v Americe zbudoval za ústí astenství jeho dávných vrstevních druhů v misiji: Dr. Clarka (meškajícího s rodinou na zotavení v Americe) a Dr. Adamsa z Chicaga. Ž První, který mezi čechy práci konanou mítí toužil, byl kazatel Plymouthské kongregace v Clevelandě Charles Ferry Collins (1875-1883). Ten zvedl, že Schaufflerovi vrátili se do Ameriky, vyhledal ho a nabídl mu místo kazatele v kapli olivetské, filiálce to svého sboru, kde měl působit anglicky a zároveň pokusit se o zavedení českých bohoslužeb. První české shromáždění měl tam

První církevní rok konal v pondělí svatodušní 6.6. 1881 s 63 členy. Z nich však mohl brzo odjít do nebeského domova jen nad jiné milovaný Ž. p. Nelie Clarková. Byla to žena tichá, pokorná, neúnavně vlídná a trpělivá. Byla plná modliteb, pravá přítelka, která muže svého podpírala a práci velice milovala. Mnoho v jejích slz následovalo ji do hrobu. Jako milý odkaz její je knížka "Slova Pána Ježíše", kterou slíbil vydati její manžel. Předklad vykonal farář Jan Karafiát, tehda už na Lhotě. Vliv její byl a zůstává požehnaný. Zesnula 10. listopadu 1881. Zármutek nad zesnulou chotí sblížil s Clarkem sbor který nemohl zapomenouti té vzácné paní.

V říjnu téhož roku odstěhoval se Novotný s rodinou do Skotska, aby nabyl více rozhledu a doplnil svého vzdělání. Myslílo se, že po svém příchodu bude církvi vzácnější. Ba mnohým se zdálo, že nebudou moci ani tu zimu bez něho strávit. Ale byl to omyl. Kázání Adamsova, který nyní zastává ji než před tím kázal, vedla církev do hlubiny lásky Boží a způsobila, že Novotný stal se postradatelným, a protože mnozí vyspělí v samostatnost víry. Také mezi mladíky dařila

12.9. 1882. 25.6. 1883 byla utvořena společnost "Bohemian mision Board" od církvi kongregací a Schauffler stal se superintendentem české práce. V Cleveland postaven betlémský kostel (1885, 1.1.) Stál pak tři roky, než došlo k založení církve. Schauffler čekal tak dlouho, aby mohla být založena církev z opravdu obrácených. V březnu 1888 zkoušení byli 73 přihlášení, z nichž přijato osob 59 (z toho 41 českých). Církve má dvě oddělení: české a anglické. Roku pak 1899 složil kazatelství sboru, aby mohl celé se v novatě dozor české práce, která vyžadovala, všem jeho péči. Založil pak biblickou školu pro vychování misionářek. Před její spadá do r. 1886. Využívati za Alas. Hobartova, která se r. 1890 stala paní Schaufflerovou. Mnoho misionářek vyšlo odtud působících po Americe. Snahou Schaufflerovou založen slovanský seminář při universitě oberlínské (zařátky spadají do r. 1884). Schaufflerovo působení mezi Čechy americkými je požehnané. On také připoutal E. A. Adamse k české práci v Chicagu (1884), který také od r. 1886 do r. 1904 časopis krásný "Pravdu" vydával. Ž. Dr. Schauffler navštívil po dlouhé době Čechy a Moravu, místa svého působení misijního devítiletého r. 1903. Zařátky, jak jsme je v této knížce vyložili, máme namnoze z jeho tehdejších informací. Nyní odpovídá od práce své a těší se s těmi, kteří předešli jej a jimž kázal evangélium. My pak vděčně vzpomínáme služeb tohoto muže Božího.

se práce, takže ten druhý církevní rok nemén než 10 mladík mohlo býti p ijato.

Tak když Novotný ze Skotska se vrátil, shledal, že už není tím hledaným a žádostivým, jakým d íve býval, a vždy byl mnohem hledan jším než cizí kazatelé. P íjev, k t m, kte í za ním toužebn nepsali, choval se chladn , oddané pak sob zahrnoval chválou. Za jeho nep ítomnosti p ijat byl do církve suplující profesor Josef Ku erka (1.1. 1882), který p íšel k obrácení na Žižkov bádaje v bibli, v sousedství Novotného, který jej do shromážd ní pozval. Svým vzd láním, svou rázností, opravdovostí, svou nenávisí falše a pokrytství za al míti veliký vliv na církev, která ho také hned 7.5. 1882 za staršího zvolila. Sm r jeho však byl asketickozákonický.⁷⁸

Veliké bylo rozechv ní, když se roznesla zpráva, že milovaný bratr E. A. Adams do Ameriky odjede. Mluvílo se sice také o tom, že se zase vrátí, až rodinné pom ry urovná, ale nikdo ned v oval. Už v prosinci 1880 bylo rozhodnuto, že pojede, ale tajil se tím. Zármutek byl všeobecný. Lásku svou osv d il sbor nádhernou dekorací sálu. 7. kv tna byla ned le. Dopoledne kázal p emožen dojmem o slovech: "Aby radost vaše byla plná." Odpoledne pak korunoval svoji požehnanou innost kázáním o textu: "Milováním v ným miluji t , a protože ustavi n íním tob milosrdenství." Shromážd ní bylo unešeno. Potom bylo p t len do církve p ijato, mezi nimi nyn jší dlouholetý starší sboru a pokladník našich spolk Antonín I. Škarda.

⁷⁸ Ne tak naproti jiným jako naproti sob . Vzácný tento muž žil v obecenství s Pánem. Jeho manželka z po átku stála proti n mu. Všeliké p esv d ování a p sobení zdálo se být marné. I etl v Písm : "toto pokolení nevychází než skrze modlitbu a p st." I jal se modlitbu svou za její obrácení spojovati s postem, a Pán se k jeho modlitb p iznal. Okusiv požehnaní postu znovu a Znovu se k n mu vracel, až se názor jeho na p st stal nezdravým n ím a blouznivým. Ve své pak blouznivosti i týdny celé, jednou snad 29 dní vydržel, nejeda a nepije, a jen vodou ústa ob as vyplachuje. Tato nest ídmost a zákonický ná b h chtíti býti dokonalým svým vlastním konáním svedla jej k náboženské blouznivosti a k šílenství. Ale Pán své dít v tom nenechal a vyvedl jej ze všech temnosti. Jeho skromnost, pokora v dobách jeho jasných ší íla blahodárný vliv.

Ve e e Pán byla slavena s mnohou slzou stesku i radosti. K ve eru pak dávali Adamsov m na po est hod lásky Burdovi, kte í tenkrát na Petrském nám stí bydlili. Bed ich Horký, oktaván tenkrát, nacvi il sbory. Starší d kovali a pak strhl se obecný plá , když nemohl Adlof ve své e i potla iti vzlykot. Adams bled p e etl k Efez. 3. kap. a ekl: "Nenapadá mi ani zdaleka, abych se p irovnal k tomuto apoštolovi, ale p ece mám pro vás tatáž p ání. Všecko, co jsem dnes vid l a slyšel, dojalo mne. Ze všeho soudím, že to platilo mn , a koliv jsem toho všeho nezasloužil. To, co jsem dostal, bude mi milou upomínkou až do smrti. Když jsem dnes ráno vešel do sálu a vid l jsem tu ozdobu nemohl jsem ani mluvit. Nemyslel jsem, že bude mi lou ení s Vámi tak t žké. Za t ch 10 rok , co jsme mezi Vámi, mnoho s námi u inil Pán. Pamatuji se, když p íšel br. Clark s paní p ed 10 lety, by nás vyzval k práci zde. Nev d li jsme, budeme-li v Praze, nebo ve Vídni, neb v Pešti. Nemluví m asto o sob . P l léta než jsme z Ameriky odjeli, u inil se mnou Pán mnoho. Byl jsem fará em v Americe, o milosti Boží však jsem nev d l. Tu p íšel jeden milý k es an, m l jsem s ním p íležitost mluvit, a koli jsem necht l. V mé církvi nebylo vše v po ádku, a ten mi ekl, kde v zí p í ina. Ukázal mi, že nejsme pod zákonem, ale pod milostí. Mnoho se také v echách se mnou stalo, a já d kuji Pánu za to. Mnoho se zde vykonalo, ale vím, že veliká ást té práce vykonána byla od jiných. Já vám d kuji za vaši lásku, za vaše díky. Milováním v ným miluje nás Pán. Vy se budete modlit za mne, já za vás." Dne 10 kv tna odejel. Byli jsme sklí eni a strachem napln ni v cí budoucích.

D ležitou událostí toho roku bylo založení spolku "Betanie" 7.7. 1882, o kterém už v zá í 1881, rozhodnuto bylo, a k n muž položil základ Burda 30 zl. Jaromír V. Ková byl p íjat jako studující misijní. Josef Kostomlatský p íjat za evangelistu v Tábo e, kde po odchodu Motlov pracoval s neprosp chem Fr. Rybá , býv. chovanec krab ický. Ková chodíval už jako chlapec do ned lní školy odbývané

v Karlín za Valíše a Horkého. K obrácení p íšel na jedné prázdninové cest . Jos. Kostomlatský uv íl v Pána jako inženýr dráhy, ale opustiv své výnosné a estné místo odebral se na Chrischonu. Nyní vrátil se a hned v prosinci vydal první íslo asopisu Betanie, který má svou bohatou a požehnanou historii. List byl nástrojem probuzení na mnoha místech a vykonal z milosti Boží práci milostnou.

V Tábo e byly mnohé spory. Motl p sobil dob e, ale byv nazp t povolán od kaz. Schmidta a v ermné a pak Ústí n. O. usazen, m l stále vliv na táborské, kte í s Rybá em nebyli spokojeni. Nepoda ilo se hned urovnat vzbou ení, a tak v tšina hrstky (7) ohlásila výstup k církvi bratrské. Menšina (4) cht í z stati ve spojení s církví naší. I jim bylo dáno na v íl p ípojiti se k církvi bratrské, ale když prohlásili, že z stanou, kazatel Schmidt ostatních nep íjal. Jozef Kostomlatský byl poslán, aby zahojil rány, ale nem že se íci, že by se byl Tábor kdy vzpamatoval ani potom, když se Karel Motl do Tábora jako evanjelista naší církve vrátil.

XIII. Kapitola

Po odjezdu Adamsov opanoval všecken vliv Novotný. Horký už p ed tím byl ze služby propušt n, pon vadž se Clarkovi zdálo býti zbyte né, aby byla dv knihkupectví v Praze, když si i spolek Komenského své za ídil (1878). Vymohl i zákaz mládeneckých hodin, kázal hojn o autorit , sbrán ny styky mladík m s Marií Pokornou, výte nou a ducha plnou ženou, která poznávala kam vše sm ũje, a pracoval vši silou k tomu. aby byl ne jen evangelistou ale fará em církve. Zdálo se, že se mu úsilí jeho zda í, když Pán Marii Pokornou, náhle 6. listopadu k sob povolal. Ale p ed p íchodem zlého byla vychválena. Novotnému zdálo se, že je blízek cíle, když o hodu lásky 1.11. 1883 si liboval, jak krásn církev si stojí. Ale už hluboké stíny kalily obzor. A. W. Clark zasnoubil se 16.8. 1883 se sle nou Rut Eliškou, dcerou skotského misioná e Pine. Zamýšlel hned po svatb odebrali se na návšt vu do Ameriky. Za jeho nep ítomnosti m l íditi misiji MDr. Pomeroy, který za zkušeností v Praze meškal, James Pine pak m l posluhovat svátostmi, a neum l esky. Adlof, který tenkrát odbyv maturitu privátn studoval, navrhl Clarkovi, aby toho ne inil, ale rad ji Novotného ordinoval. Clark návrh schválil a radil Adlofovi, by pro sv j návrh starší získal, by v od staršovstva vyšla, což také u inil. Ale Novotný necht l se spokojiti jen s ordinací, oncht l býti i jako fará sboru instalován. A tak ve staršovstvu návrh na oboj íjat. Když však 25. prosince v církevní sch zi byl p edložen, a co obé znamená, vyloženo, mínil Clark, že by rad ji cht l míti jen ordinaci, instalaci, že by cht l míti odloženu. Výsledek pohnuté debaty byl ten, že i když instalace se Novotný vzdal pro velký odpor církve, i ordinace 21 hlasy proti 20 byla zamítnuta. Považuje-li církev své usnesení za v li Boží, bylo p ijato 23 hlasy, má-li Pine zastupovati Clarka 27. Ukázalo se, že v tšina církve se Novotného za íná bát. A pak církev prohlásila, že výsledek hlasování za v li Boží pokládá,

což ostatní události potvrdily, Novotný ve svém úmyslu nedal se zviklat, jsa mužem železné vůle, jíž dovedl platnost zjednávat. Hned následujícího dne odbývána pohnutá schůzka ze staršovstva, kde také Clark nedal si rady se podrobil a "nový" návrh dal na ordinaci nejen Novotného nýbrž i Kučerky, který v tu zimu v Edinburce studoval. Dále měla být předložena otázka, mají-li býti oba jako "výpomocní faráři" Clarkovi instalováni. Ihned rozeslal Novotný psaní po všech údech líčící tak, že se zdálo, jako by se jednalo o to, aby Pine stal se farářem církve. 1. 1. 1884 byla schůzka, kde usnesení minulého téhož dne venkovskými zpracovanými hlasy bylo zrušeno a 49 hl. proti 21 ordinace obou odhlasována. Ten jeden týden ublížil práci Boží nesmírně. Základy zdály se být otřeseny, a budoucnost byla nejistá. Minule poražená nyní zvíťazila strana nenechala nic dobrého na Piriovi a všechny chyby na Clarkovi shledávala. Nepravost donášení vybuchela v míře nebývalé, a všechno se zdálo být rozervané klevetami. V takovém duchu sevíení a hořkosti blížila se doba ordinace. U strany Novotného převládalo mínění, že není v úmyslu Boží, aby Kučerka byl ordinován, a byly také i modlitby konány, aby jeho ordinace byla překažena. Jak strašné modlitby ty se naplnily. Novotný napsal: "Milý Pane, ujmí se této církve tvé a své správu její tomu, kohož jsi ty k tomu vyvolil." Byl toho mínění, že on jediný je k tomu vyvolen státi se pastýřem církve naší. Ale brzká budoucnost ukázala, že v úmyslu Boží byla správně rozpoznána v církevní schůzce ze dne 25. prosince.

4.3. 1884 byl Jindřich Novotný slavně ordinován. Ordinovali jej Edward z Vratislavi, který předsedal, Clark, Vališ, Rohrbach z Berlína, Rück Vídně, Dobiáš, Dvořák, K ordinaci Kučerky nedošlo.⁷⁹ Hned při zkoušce ukázaly se na něm známky těžké náboženské pomatenosti. Bylo-li veselí u jedných, panovala u druhých sklíčenost a pláč. Byla-li chybou ordinace Novotného za tak rozkvašených

⁷⁹ Byl zdrcen a zlomen. Milován ode všech zesnul r. 1890 ve Stupicích. Ze své těžké duchovní krize byl vyveden a zemřel v plné jistotě víry oplakáván od všech.

poměr, bylo chybou i to, že v takovýchto dobách po své svatbě 20.3. 1884. Clark se svou paní do Ameriky se odebral. Avšak nebylo divu, že cítil potřebu oddechu. Veliká práce spočívala na něm, a k tomu bylo se mu vpravovati v jazyk i v povahy české. Se svou družkou založil šťastnou domácnost, která mu byla útěchou a pomocí. Tisíce psaní napsala ve prospěch práce české, a činila to ráda, a její Pán etnou rodinou obdařil. Smutně propouštěla v tšina církve tyto novomanžely. A smutná to byla doba jejich vzdálenosti z Prahy. Novotný jal se hned po ordinaci oddělovati si stranu a jeho kázání měla ostré hroty proti těm, kteří byli v skutečné nebo domnělé opozici. Přesobení jeho v tu dobu bylo přímo politování hodné a zanechalo vzpomínku nejtravnější.

Dr. Pomeroy nedovedl mírniti protiv. Byli oba dva neústupní. A docházelo k odporným srážkám. Církev byla uvnitř vysílána, a mnozí upli k Bohu, brzo-li vezme konec smutný ten stav ženoucí k úplnému rozkladu. Nic neprosperly konference odbývané 16.5. 1884, při nichž farář i . Dušek a J. Dobiáš hlavní slovo měli, nebo rozkol už byl patrný o valné hromadě spolku Betanie, při nichž volby jednotlivých funkcionářů museli se odbývat i dvakrát ba i čtyikrát. Poněvadž velmijší a bohatší členové šli s Novotným, zdálo se, že strana jeho má většinu v církvi. Do Bostonu psal, by už Clarka do svých neposílali, a modlitby byly konány, aby jemu návrat zabráněn byl. Na podzim přijel Ant. Paul z Chrischony, ale rozvrat nebyl zadržěn.

20. října přijeli Clarkovi, a 28. odjeli Pomeroyovi. Přes to, že dr. Pomeroy nedovedl rozvratu elít, zůstává upomínka radostná na jeho paní, která si všemožnou práci dávala mládenecké hodiny udržet na výši. Ještě v říjnu propuštěn Novotný z misijní služby. Nabídku, aby přijal práci v Americe, zamítl. 10. listopadu mělo staršovstvo poslední schůzi, v níž utvoření samostatného svobod. ref. sboru oznámil.

Tak uvolněno spojení mezi ním a misijí 10 let trvavší. S ním šlo devět let. Ostatní se získat nedali, Trvání však tohoto sboru bylo

krátké. Nebyl dost finančně silen, kdežto dveře se otvíraly se u baptistů. K svému úžasu spozorovali členové, že Novotný začal kázat křesťanstvo a přemlouvati svůj sbor, aby ho následoval. Většina vrátila se k sboru starému a Novotný v Lodži 12.2. 1885 pokračoval a v Žyrardově ještě jednou za "staršího" baptistu v ordinován. Jeho následovalo několik duší.

Po této krizi, která církví zmítala a jejími základy otřásla, trvalo to dost dlouho, než církve přišla k žádoucímu klidu. Živlové všelijací vtrhli do církve a nabyli vlivu na její vedení⁸⁰. Lidé, kteří byli malého rozhledu a slabého duchovního života, drali se do popředí. Paul byl slabý, a Clark byl málo informován, a přelížděval. Ale i v těchto dobách přenesných a těžkých nedopustil Boh, aby se dílo jeho rozpadlo. Vrně duše vyhlížely vzhůru o rozvážení, a Boh rozvážení to dal. Zjevily se hříchy a pády, ale ty byly vyznány Bohu a trestány kázní v dobách rozvážení.

⁸⁰ Tak Josef Mejtský, který dovedl využitkovatí divovosti členů a jmenovitě dobroty Clarkovy zastává u nich místo jakéhosi tajemníka. A vlastně jen do obecné školy chodil, vydával se za kandidáta práv. Ale nebylo lze udržeti se mu na dlouho. Prohlédnut a demaskován jako člověk zlý a nebezpečný vystoupil, aby hrál ještě úlohu jako udavač a nepřítel. Ale všechny pokusy jeho selhaly mu. Na konec umřel v žaláři, kde své podvody genealogické odpykával (1905). Vlohy jeho byly znamenité, ale zneužíval jich ke zlému. Boh však obhájil církev své i před tímto Aчитofelem.

XIV. Kapitola

R. 1886 na podzim znamená nový náběh a nové rozpětí v práci. Rozvaliny byly znovu zbudovány, nehodní mnozí, kteří se do církve v dobách rozvratu dostali, zjevení a vyloučení, mnozí se pak ku Pánu obrátili. Sotva v Praze zjednáno poádek, vznikla tužba po spojení s církvemi, které nám byly nejbližší. V první řadě dosaženo spojení i splynutí s malým sborem svobodné ev. církve v české Skalici od sboru Balcarova se odtrhším (v květnu 1888), potom s částí sboru bysterského (v únoru 1889), až na konec po všelijakých pokusech s chybami, nedopatřeními a zármutky spojenými celý bysterský sbor zařaděn v organizaci církve naší (v říjnu 1891). Brzo potom i methodistický sbor Pázdral v na Kladně (1892) s církví splynul. Už r. 1885 byl tábořský⁸¹ a stupický sbor z pražského propuštění, r. 1889 pak v lednu i sbor východočeský (který později rozdělen na sbory: bysterský (s Buřinou), českoskalický,⁸² hradecký a náchodský) Mnohé stanice pobyly. Neúspěchem však provázena práce sborů stupického a tábořského, až oba ti sborové zanikly a klesly stanice ady těm posledním.

V Praze r. 1889 (30. května v církevní schůzi) rozdělení sboru na vinohradský a pražský provedeno, tak že onen čítal 74 členů, tento 68 členů. Z vinohradského sboru později propuštěn byl sbor smíchovský. Z pražského pak vyšli sborové: trutnovský, plzeňský (v srpnu 1894),⁸³ husinecký (květen 1896), žižkovský (7.12. 1902),

⁸¹ Když v Budjovicích a Přísku práce pokračovala, utvořen byl jihočeský sbor, později písecko-tábořský a budjovický. Ještě dále utvoření sborové tři, z nich dva: písecký (pod správou husineckého kazatele) a budjovický trvají.

⁸² Z nich vyšel sbor volešenský (u N. m. Brodu) r. 1904.

⁸³ Z nich vyšel 1904 sbor klatovský.

hrubolhotecký, brněnský,⁸⁴ lodžský (ruský)⁸⁵ a strakonšský (7.4. 1903).

Ve Vídni byl první člen p. i. j. r. 1894, práce však započal tam 1896, a vznikly tam dva sbory. Vloni pak p. i. byl sbor svatohelenský v uherském Banátu. Sbor čítá nyní církev 23 (v echách 16, na Moravě 2, ve Vídni 2, v Uhrách 1, v Rusku 2).

R. 1894 stal se sbor pražský samostatným,⁸⁶ později i vinohradský a smíchovský došly k samostatnosti.

V práci své rozsáhlé potřeboval Clark pomocné síly. Takové dostalo se mu v Johnu S. Porterovi, který v listopadu r. 1891 od American Boardu do Prahy vyslán byl. Býval žákem nedělní školy v Clarkově sboru gileadském. Narodil se 1.3. 1862. Když se Clark s nedělní školou loučil, obrátil se k hochům tam sedícím se slovy: "Jednoho z vás vyžadují si pro Rakousko." Mladý Porter vždy toužil kázat evangelium, ale k opravdovému obrácení p. i. šel až ve svých studentských letech. Když r. 1886 Dwight L. Moody první konferenci studentů z Ameriky a Kanady do Northfieldu svolal, byl i Porter přítomen. Tehdy započalo ono velkolepé hnutí dobrovolníků studentských (Volunteer movement for foreign missions), mající za úkol zvěstovat evangelium všem lidem v pokolení přítomném. Na sta studentů hnutím tím navedeno bylo k práci misijní. Mezi prvními, kteří se rozhodli jít na misiji, byl Porter, jemuž b. hem studií v semináři hartfordském se ujasnilo, že má pracovat v echách, k čemuž ho také ovšem bývalý jeho kazatel povzbuzoval. V echách pak sotva esky se naučil, nucen byl op. t. vyp. áhnouti a vrátiti se do vlasti své, kde ty i léta pobyl zotavuje se. Potom vrátil se zas a koná tu svou d. ležitou práci.

⁸⁴ Se stanicemi: Prostějov, Nový P. Rybný, T. ebová.

⁸⁵ Z nich vychází letos sbor Žyrdovský.

⁸⁶ Na základě úplné dobrovolnosti.

Nelze nám psátí d jiny t chto posledních let, pon vadž všechny tém osoby žijí, které ty d jiny dosud tvo í. Musíme je odložit na dobu p íhodn jší, kdy úsudek bude klidn jší a zralejší.

Jen n kolika v cí se dotkneme.

V první ad pom ru k ostatním ev. církvím. pom r k ev, bratrské církvi hrozil zkalením, když Karel Motl nespokojen s pom ry p íhlásil se s rodinou (mimo syna) k církvi naší a byl také od nás p íjat. Vyjasnilo se teprv, když Rychnov n. Kn. byl od nás opušt n, a d m, který tam "Betanie" od Motla koupila, bratrské církvi prodán.

Ne tak snadn utvá el se pom r k církvi reformované. Založení svobodné ref. církve, jak vyloženo bylo v cí nutnou, p írozenou. Byla sice založena v jakési nad jí, že trvání její bude provisorní, dokud pom ry v ref. církvi se nezm ní, aneb dokud ono vanutí Ducha sv. nových v cí neu íní. Pronásledování však, jehož se církvi svobodné dostalo, osud návrhu áslavského, a pr b h událostí r zných potvrzovaly ím dál tím více, že svobodná ref. církev je organizací, která vyvíjetí se bude samostatn . Že v Praze n kte í z církve ref. p estoupili k církvi svobodné, v pozitivních kruzích nezaráželo. První p estupy, které zakalily obzor, byl p estup t í sester ze sboru le ického. Ty hlásily se znovu a znovu. Clark odpíral, a Novotný dokazoval, že vytrvalé jejich žádosti vyhov no býti musí. Le ický fará a s ním i Šubert velice nelib to nesli a hrozili p erušením styk . Clark nev da jiné rady psal do Bostonu p edkládaje záležitost tuto misijní spole nosti. Ta rozhodla, že žádosti sester, které ve svém sboru nem ly duchovní potravu a pé e, již si žádaly, a podobným toho druhu, má býti vyhov no, když není jiného vyhnutí. P íjetí jejich vyvolalo bou í. Le ický fará všecko duchovní hnutí v svém rozsáhlém sboru jal se následkem toho dusit, a Šubert byl rozmrzen. Ostatn ony sestry p ešly potom s Novotným k baptist m.

Vlivem a povzbuzením Schaufflerovým za al Šubert vyu ovat mladé muže a vzd lávat je na evangelisty a pomocníky vzd laných

duchovních. Z jeho školy vyšli Fr. Rybář, který n jaký as, po Motlovi poh íchu s nezdarem v Tábo e p sobil a 1882 v srpnu do Prahy p íšel a Josef Melichar, který r. 1885 už po smrti Šubertov (21.2. 1885) do práce se dostal nejprv do Vršovic, pozd ji na Žižkov. Oba byli reformovaní. Jak se pom ry utvá ely, mnozí nevid li rádi, že pracující v církvi svobodné z stávají v své církvi.

To také bylo od n kterých dáno najevo Rybář ovi. On referoval o tom Šubertovi, a Šubert, který tenkrát (1883) už byl seniorem, velice se rozhn val a prohlásil, že už dále s americkými bratry jít mu nelze. P es to byly styky jeho s Clarkem ob asné a pro ústav krab ický cenné. J. Melichar byl p íjat 30.12. 1886 do církve, Rybář pak jako evangelista stupický teprv r. 1887.⁸⁷

Náklonností ovšem k naší církvi nep ídalo, když Václav Vališ ref. kazatelskou stanicí v Panenské Týnici opustil a povolání od svobod. ev. církve skalické p íjal, odkudž však r. 1887, do Prahy byl povolán jako kazatel církve naší.

Ale p es to navazovány byly styky s ref. fará i a p stováno dorozum ní. Ovšem orgán Košutovc pražských v každém ísle bojoval proti "sektá m". a p emílal marky, šterlingy a dollary. ernilovský fará Szalatnay napsal v Hlasech ze Siona lánek "Podivní brat í", v n mž volal do boje.⁸⁸ Ale byly to ojedin élé hlasy.

⁸⁷ Pozd ji se Rybář odebral do Ameriky, aby v Chicagu Dr. Adamsovi vypomáhal. Nyní se fará em církve presbyterní v Koyv í, Tex.

⁸⁸ Lánek výše 12.4. 1888 a až dosud slouží za pramen " eskému Bratru". Píše Szalatnay "Tehdá nás ti pánové ujíš ovali, že k nám p íšli výhradn v zájmu království Božího a aby spolu s námi pracovali na evangelisaci tohoto druhdy tak slavného a v tšinou evangelického národa, jejich úmyslem že není z ízovati zde vlastní sbory a zkracovati snad církev reformovanou; nýbrž p áním jejich a t ch, kdož jich sem poslali, že jest reformovanou církev eskou sesilovati a proto také co z katolictva získají, ochotn chtí církvi reformované p enechati." Pisatel má pravdu až na to, že podmínku zaml el, na níž postup svrchu uvedený závisel. Lánek sv j velmi bojovn kon í: " ím chtí bo íti, ale ímu pracují do rukou, nebo nejen že dávají pohoršení, oni d sledným podkopáváním reformované církve pod rouškou bratrství mohli by kone n reformované církvi v

Obzor se náhle zakalil zapo etím práce naší ve Strm chách a jmenovit na Hrubé Lhot . R. 1896 volání jsme byli do Strm ch. kde byly mnohé nepo ádky. Povolání jsme byli na radu ref. fará e ve služb , který petent m dal do péra, že se mají obrátiti na Adlofa. Ten pak požádal o radu Jana Karafiáta, který tehdy už byl ze Lhoty odešel a na Vinohradech meškal. On pravil asi tolik: "Nezbývá vám než jeti. Možná, že Pán B h i skrze ty nepo ádky, které tam panují, chce sp sobit obživení. Kdyby nebylo nepo ádk na Hrubé Lhot , které p ed mým p íchodem tam vládly, sotva by asi bylo p išlo ono rozvlažení ko, jež tam sp sobil Duch svatý." Známo je, jak církevní ú adové nedovedli ve Strm chách zjednat po ádek. Strm šské nepo ádky ukázaly, že to presbytero-synodáln -ú edn -konsistorní z ízení státem uznané církve je velice málomocné zjednat po ádek, tím mén ovšem obživit to, co je mrtvé. Ale ješt jedna smutná v c se zjevila, že totiž asopisectvo evanjelické reformované našlo sice mnoho chyb na našem postupu a s celou vehemencí rozbíralo je, ale nenašlo slov, aby strm šské pom ry spravedliv posoudilo. Práv ve strm šské v ci jednali jsme tak otev en a tak loajáln , jak jen bylo lze. Ostatn vylí ili jsme vše ve zvláštním spisku.⁸⁹ Snažili jsme se o smír s far. Jelenem, byli

echách zasaditi ránu, jakou jí p i všem svém zjevném i pokrytém nep átelství za to století od toleran ního patentu nemohl zasaditi ani ím. - Nám se zdá, že nejv tší rány ref. církvi od toleran ního patentu zasadili neobrácení fará i. Nevraceli bychom se k lánku toru, kdyby i další doby nebyl mnohých vedl v názoru na za átky církve naší.

Byl psán asi pod dojmem vyjednávání s "troskami sboru Balcarova", o nichž se mysliilo, že se vrátí do církve reformované. V lánku tom ponejprv vytykáno bylo, že církev svob. ref. "množí se nejrad ji tím, co v ref. církvi uloví." Jak toto obvin ní tehdy p iléhalo, nasv d uje statistika uve ejn ná v ervencovém ísle "Betanie" 1889 (tedy roku následujícího): Svob. ref. církev eská ítá nyní 298 len a 104 dítky (v 5 sbo ích) Z církve ímské bylo z t chto len p ijato 207, z pravoslavné 1; ze svob. církve skotské 1; ze svob. církve kongrega ní 1; ze svob. církve skalické, jejímž pastý em byl br. V. Vališ, 32; ze svob. církve bysterské, jejímž pastý em byl zesnulý br. Balcar, 26; ze státem uznané církve reformované 19; ze státem uznané církve luterské 3; ze státem uznané církve bratrské 6. Tedy ze státem uznaných ev. církví 28, ani ne desátý díl."

⁸⁹ "Za átky svobodné reformované církve ve Strm chách" 1898. Spisek byl ve svých

jsme však odmítnuti. A tak nezbylo nám než kázat tam evangelium, a Pán se k práci naší přiznal.

Na Hrubé Lhotě konal 20 let velikou práci farář J. Karafiát,⁹⁰ a mnohé cenné ústupky obdržel od církevní rady, když znovu a znovu hrozil, že sbor lhotecký z ref. státem uznané církve vystoupí. Veliký dojem způsobila petice presbyterstva jeho sboru V. ref. synodu podaná (1889), v níž byla tato slova: "Prohlašujeme, že se drahé reformované církve moravské hodláme pro nejvyšší možnost přidržet; zároveň však uctivě prohlašujeme, že nikdy nedopustíme, aby náš pan farář jinak svátosti vysluhoval, než jak nám káže jedině slovo Boží, a že by nám reformovaná církev přestala býti tou pravou církví, když by nám překážela u provádění církevní kázně." Ve svých úpěších a jeho sbor byl mlčky jakýmsi samostatným kantonem uprostřed církevní organizace mlčky podporu v trvání naší církve.

Po jeho odchodu nastoupil tam úředník František Urbánek, bývalý vikář pražský, který už jako gymnasista v Praze v našich mládeneckých hodinách k Pánu se obrátil. Farářem hrubolhoteckým byl dva roky (1895-8). Ve svých bojích přišel k tomu názoru, že všecka bída reformované církve z toho pochází, že ve věcech Pán neobráceným posluhuje a dává jí. Oznamoval tedy svým úředníkům, že k tomu nebude. Sup. Totušek vyzval jej, aby do 8 dnů se dostavil do Jimramova k odvolání. Neodvolal-li, že ihned bude prohlášen za sesazeného. Když se Urbánek nedostavil, byl senior vyzván, aby ihned sesazení na Lhotě provedl. To se stalo 1.1. 1898.⁹¹ V lednu 1898 musel se stáhnout Urbánek ze Lhoty ihned a odebral se do Prahy, a byl přijat do služeb naší misie. Služby, jež ref. církvi jinak nabízel, byly jednotlivostech kritizován ale nevyvrácen."

⁹⁰ O těchto dvaceti letech práce a bojování četl far. Karafiát vydání díla s úředními doklady. Kniha dosud nevyšla. Ovšem pisatel se zmínil a asi cítí, že názor probuzených i jiných lidí na jeho valašskou práci se také změnil.

⁹¹ Zpráva podaná osmému konventu ref. superintendence moravské r. 1901 mluví, že Urbánek složil úředně sv. j. s. nedokavým přímým chvatem a přestěhoval se do Prahy aniž by vykal propuštění a vyvázání z úředně svého. Tomu tak nebylo. Urbánek byl složen, propuštěn a vyvázán s nedokavým přímým chvatem.

odmítnuty.⁹² Více než dva roky ještě ubíhly, než se do svobodné ref. církve i s rodinou svou přihlásil, a přijat byl (4.3. 1900).

Na jeho místo dostal se farář Gerža. Ještě než tento byl zvolen, povolán byl na Lhotu Adlof, by Šrámk m. dítě pokřtil. Učinil tak. Josef Šrámek byl pak r. 1899 s jara do církve přijat, v létě pak bylo přijato dalších 7, v prosinci pak 9 členů ze Lhoty.

Už to, že Urbánek přes své odchýlné názory o křtu do práce svobodné ref. církve byl přijat, způsobilo nelibost far. Karafiáta, který byl vývojem v církve nemálo zarmoucen a jmenovitě volbou Geržovou, již z vítězí strana kázání Karafiátovy si nepřijímá a jí pohrdající, velmi zaražen. Ale Gerža neudržel se na Lhotě, a na jeho místo zvolen obecně i v našich kruzích vážený Gustav Švanda. Ze pak i po tomto jeho zvolení nepřestali jsme pokračovat svých členů a že zatím nic málo dříve už probuzených přibylo, tvořilo podklad k ostrému vystupování proti nám se strany far. Karafiáta. Dokud se zdálo, že Karafiát šetří nás, neodvážili se jiní vystoupiti tak proti nám, jako když všem patřno bylo, že jsme o všechnu jeho přišli.

Ve svém listě zahájil kampaň proti nám, v níž se vystředaly baterie dle různých toniny dle povahy a temperamentu pisatelů. A byly psány články tak ostré a vášnivé, a tak dlouho, že až s podivem. Jednou pro vždy "máme-li jsme být souzeni a odsouzeni" a na Sionu popraveni jako škodci českého protestantismu. I cizina měla být informována o této záškodnici.⁹³ Vtipem, sarkasmem, posměchem i horlením nebylo

⁹² Nabízel se českému superintendentovi pro práci v diaspoře s podmínkou, když nebude žádáno od něho, by křtil. Ale ten ho ostrým způsobem odbyl, že kdo ví, kde skončí. Hned na to šla kurenda po farních úředních, vyzývající dovolávati se třeba pomoci politických úředníků, kdyby někde Urbánek odváží se předsádky konat.

⁹³ asopisy dle témat o úlohu jak potírá nás a stupňovaly své rozhorlení. Vrchol dosažen polemických článků Husa: "Jestáb contra Hrdlička", "To ano-to ne." a v superintendentní zprávě pro konvent moravský 1901. Když tento proslulý polemik podobným a ještě daleko ne tak ostrým způsobem proti far. Karafiátovi nedávno vystoupil (článek Port Arthur na Smetánce), pozastavil se jiný asopis (Hl. ze S.) nad tímto "hrubým kalibrem polemiky" a protestoval proti jejímu tónu "tak aby tento nábožník

šet eno. Vtipnými, ezavými názvy m li jsme být sesm šn ni. Pokus vyložit náš sm r, proud, v kalendá i Husova domu na rok 1901 byl se všech stran energicky odmítnut, a sloužil za látku k novým výpad m.⁹⁴ Pom r tedy mezi námi a ref. církví byl zkalen. Pustý Rybný a Novi tvo ily už jen podružné p í iny zkaleného pom ru. Tam i zde nebyli jsme to my, kte í v ci k roztržce dohnali. Probuzeným bylo tam znemožn no trvání v církvi reformované.

Z pojímání našeho, kdo m že být lenem, tudíž z našeho pojmu církve a ze zd raz ování u nás obrácení, nového rodu a jistoty spasení, jakož i v provád ní kázn , plyne ten rozdíl praxe církve naší a reformované církve státem uznané, s níž v theoretickém u ení souhlasíme.⁹⁵ Tento rozdíl je ovšem hluboký. S radostí však konstatujeme, že nachází t ch v ref. církvi, kte í by si p áli, aby církev tvo ili toliko ti, kte í se srde n k Pánu obrátili. Existence naší církve je ovšem jakýmsi protestem k církvím stávajícím, jinak nebylo by jí t eba. Už ta existence naše je sv dectvím, jemuž bude odpíráno, anebo jež bude uvažováno a p íjímáno.

Spor si nep ejeme, aniž chceme postavení pozitivních fará církve reformované a jiných st žovati. Doufáme, že se najde sp sob klidného spolužití. Není touhy, zdá se, na obou stranách k svá ení se a rozkladu, který by poškozoval království Božího a ší il konfesijní revolverové žurnalistice u nás nedošel následování. Však revolverový zp sob mluvy nezjevil se tady poprvé. Když však šlo o nás, odsuzovali ten kalibr mnozí, ale asopisové ml eli. Ostatn v následujícím ísle redaktor Hl. ze S souhlas odep el s uve ejn ním stati, v níž sp sob onoho kalibru byl odsouzen.

⁹⁴ láněk "Dva proudy". Jsou to upomínky prof. Karla Šubrt (n kdy ne dost p esné a správné, jak je zachytil prof. Váša). Na sepsání lánku nem li jsme žádného vlivu, ani o n m jakého pov domí. Mnozí domnívali se, že podloudn vychází od nás.

⁹⁵ V Z ízení svob. ref. církve zní § 1. Kdo jest lenem: "Za leny svobodné ref. církve mohou jen takoví p íjati býti, kte í vyznávají, že celým srdcem se k Pánu Ježíši obrátili, že mají odpušt ní h ích va jistotu spasení a svým obcováním oprav ují k nad ji, že p ešli ze smrti do života, a kte í dobrovoln a z p esv d ení se k církvi p íhlásí. Dítky len církve, jež k Pánu Ježíši jsou vedeny a v u ení církve vyu ovány, mají-li se státi leny církve, musí samy osobn též vyznati."

nevraživost. Je touha doplňovat se a povzbuzovat navzájem v práci evanjelia v národ nášom, by tento ujal d' dictví po otcích. K tomu chceme i my svou trochou p'ispívati.⁹⁶

⁹⁶ Pisatel tázán byv, jak si p'edstavuje budoucí vývoj, pravil v podstat : "Vím, že Pán B' h dá rozvlažení v církvi reformované. Až je dá, budou ovšem dvě strany, kterých nebude lze srovnat. Jedna bude vylouvat druhou. Bu to v'ící se zmocní a vylouí nev'ící, anebo títo (op'eni o státní autoritu znemožní v'ícím trvati v církvi). Tato disrupce (odtržení) povede k novým formacím. Bude-li té doby svob. ref. církev opravdu živá a vedena Duchem sv., stane se krystalisa'ním bodem, kolem n'hož se seskupí všichni v'ící vyšedší z církve reformované anebo bude-li ta strana, která provedla exodus z církve státem uznaná, živ'jší, mohutn'jší Duchem, siln'jší v'rou, bude ovšem magneticky p'sobit na církev svobodnou. Mn' zdá se, že spíše dojde k exodu v'ících. Naši povinností je p'át si, by obživena byla ref. (i lut.) církev a pracovati k tomu. Na nás pak je býti na stráží a na modlitbách, aby naše církev nezvlažn'la, ale sesílila se v Duchu, by se takovým hodem krystalisa'ním stala." To je ostatn' mín'ní pisatelovo dosavad, To mín'ní netajené zavdalo podn'et k pov'stem, že se pisateli jedná o rozbití církve reformované.

XV. Kapitola

I vnitřní záležitosti církevní nebraly se vždy klidným chodem.

Tak otázka k tu vržená agitací silou Novotným vady naše musela být zodpovězena. Muselo o ní být jednáno i na konferenci. Bylo to r. 1897, kdy na českoskalické konferenci tři bratři povstali, kteří si přáli, aby otázka k tu v církvi byla řešena, nesouhlasíce se s tímto vlivem některých svobodných církví porýnských (nikoliv baptistických) a odvolávající se zároveň na prohlášení Clarkovo před 10 lety učiněné, že otázka k tu v církvi naší má být volnou. Když tehdy někteří baptisty byli znepokojeni o svém k tu (v římské církvi), prohlásil Clark, že ochoten je k tomu jako dospělý nyní. Debaty konference byly velmi živé. Pro i proti byly sneseny dvě vady. Strana snažila se přivést stranu. Většina převažná však byla pro podržení k tu dětí. Avšak usneseno, že církev zastoupená na konferenci vychází snášenlivě s tím, kteří se svým sv. domím k tu dětí srovnati nemohou a svoluje pro ně k volnosti k tu.

Usnesení to prošlo jmenovitě z bázní před rozkolem, potom také z toho ohledu, že ti, kteří pro sebe volnost nekřesťané žádali, neprohlašovali se za baptisty k tu dětí vůbec neuznávající, nýbrž oni uznávali, že krest dítkám v řídicích rodičích udělován býti může, aniž pro něj někoho soudí, že však pro sebe raději nekřesťané dětí volí. Také i ten ohled tu byl, že kdyby jen baptisté se své strany také k takovéto povolnosti došli, ponechávajíce otázky k tu k vyřízení každému jednotlivému sv. domí, nebylo by potřebí roztržky s nimi, a že by pak mohla tu být toliko jedna svobodná církev.

Pozoruhodné pak je, že všichni ti bratři, kteří tenkrát usnesení konferencí spojili, názor svůj tehdejší opustili a dítky s dobrým svědomím k tí. ⁹⁷

Když povodně sláváno bylo z řízení, nemyslílo se na více sborů a to sborů samostatných. Nebylo také vedoucích lidí. Během času ukázalo se, že rozdílnost vadí, a že misie není dostatečným tmelem pro sbory. Uvažováno, jak po druhé na nezávislost jednotlivých sborů sláznit také sounáležitost. Vznikl proto návrh (V. Huška) na církevní výbor, který by se dlel s misijí o dozor a jakousi správu církve ne sice povahy instituce konsistorní ale poradní, konferenční i sbory ve svých právech omezenou, s plným

⁹⁷ Tato roznost názorů opuštá v této věci, zavedla podnět jednomu listu, aby nám reformovanost zpola upěl. Z stali jsme reformovanými p es to, byt jsme uznávali, že stará symbola jež máme s ref. církvemi společná, nejsou neomylná a že mnohé pravdy mohou snad býti jinak vyjádřeny, než ona je vyjádřeny, však vždy týmiž pravdami zstanou. Jiní upírají nám jméno naše pro naše zřízení. Jakoby zřízení kongregační uení reformované vyloovalo. Jiní rádi by nám jméno to upěl, protože jsme prý nepovstali disruptcí z církve tu stávající. Je pravda, že to disruptce nebyla. ale p es to souvis s ref. církví tu byl a je, jak nás historie pouje. Proslulý polemik nám vytyká "dogmatické spektrum duhovými barvami hrající. Nejsme si toho v domě. Alespo jist ne v té míře, jak se objevuje v kruzích jeho církve. U nás racionalistický Košut nebyl by tak dlouho možný. Táž církevní rada držela jej, která u ebnici o Písmě neschválila pro jistá tvrzení. A jaké pohyby protivy v téže církvi se trpí! Na jedné straně názor na Písmo sv. staroreformovaný, druhá pak ten názor za obskurantismus a petrefakt vyhláuje. Škola Böhlova a "liberální nikodemství" a víc než to mohou být ještě v tší protivy? A nezarážili, že v ref. církvi namnoze se s luterským názorem o k tu a o Ve e i Pán setkáváš? A co "ten ostrý myšlenkový rozpor s dogmatikou církevní i v uení o zjevení v bec i o osobnosti Kristov, který se na schůzi inteligence 2.2. 1905 zjevil, není úkazem, že v ref. i lut. církvi jsou názory, které nesouhlasí s Písmem ani s ev. u ením? Srovnej co Hl. ze S. 2.3. 1905 napsaly. "A si tu orthodoxní theologie soudí jakkoli, nám a myslíme v tšín zástupců náboženství v naší církvi jest dogma skute n symbolem ve smyslu Sabatierov, a naše inteligence m že býti jista, že jí nikterak nemíníme p ekážeti, vyložili si tato symbola ve smyslu svému v dečkém poznání p im eném, by bychom tom i p išli o slávu orthodoxie"! Tu jsou povážlivé rozpory ve věcech podstatných. Toto spektrum je mnohem smutnější než ve svob. ref. církvi zjevující se rozností názorů. V podstatném svornost, v nepodstatném volnost ve všem láska bu !

šet ením autonomie církvi. Návrh však na plze ské konferenci r. 1898 zavržen, a voleni na žádost Clarkovu brat i, s nimiž by se radil v t žších otázkách, tedy výbor povahy osobní. Ale tím otázka ta nezmizela. Nebo dv zásady v pom ru sbor v z stanou vedoucími: zásada autonomie, svéprávnosti, nezávislosti a samostatnosti každého sboru a bratrská sou innost a shoda mezi sbory. K ob ma t mto zásadám pod zorným úhlem lásky Kristovy p íhlížení musí každá konference, kterážto instituce zavedena byla r. 1889.

Otázka zrála od plze ské konference 1898, až uzrála. Na konferenci rovn ž v Plzni odbyvané, r. 1903 v tšina hlas odep ela voliti výbor povahy osobní, tak že misije byla tu bez rádc d v rou sbor pov ených. D sledek toho byl, že Dr. Clark a John S. Porter na radu dr. Schaufflera vybídli sbory, by volili delegáty, kte í by vypracovali spolu s nimi návrhy pro p íští konference. M li býti voleni t i, ale zvoleni byli toliko dva Fr. Urbánek a A. Adlof. Volbu t etího zma íla rozt íst nost hlas . Ti spolu s zástupci misije vypracovali návrh na nové církevní z ízení, v n mž p sobnost konference i církevního výboru byla vyt ena. Návrh byl v as sbor m k úvahám rozeslán a p edložen konferenci smíchovské (9.-12.5. 1904), která odkázala jej zvláštní komisi (Jos. Melichar, Ant. Chráska, Ant. I. Škarda), která spolu s komitétem návrh vypracovavším návrh ješt jednou šet íc mín ní sbor , a jej pak místy pozm n ný nebo dopln ný v plném sezení p edložila a od vodnila. Byla mu pak v nována veliká pé e, nebo zástupcové církvi byli si v domi d ležitosti svého jednání. Konference smíchovská byla z 16 konferencí dosud odbyvaných nejd ležit jší.

Rozmanitost dar a sp sob , která se jeví mezi d lníky církve naší, jeví se také i v p edb žném vzd lání. Jen menší ást má akademické vzd lání, jiní vyšli z ústav Chrischonského u Basileje nebo z Neukirchenského v Porýnsku, nebo Barmenského. Šubert v p íklad a nutná pot eba vedla ke z ízení jakéhosi druhu bohoslovecké školy

v Praze. Z ní vyšla celá řada evangelistů a kazatelů našich. Využívali jsme sami, a k tomu i nápomocni byli faráři Jos. Dobiáš a vikář (nyní také farář) Boh. Baštecký. Ale mnohá naše práce ukázala, že nelze mít také školu, vyjednávání pak s jedním ref. farářem, by on do Prahy se přestěhoval a jen využití se v Praze, se rozbilo. A tak škola hned v 3. roce svého trvání zanikla. Z ní vyšli kazatelé Zelinka, Hušek, Kotouček a zemělané Bejšovec a Wolf, mimo to pak někteří pokračovali v studiích svých v Americe a jsou tam jiní. Zániku této školy ovšem je litovati.

Všecku volnost, jíž se těšíme nyní, třebaže je omezená, museli jsme vybojovat. Znovu byla r. 1886 shromáždění zakázána v sálech na Vinohradech a v Truhlářské ul. v Praze, Tentokrát obrátili jsme se sami deputací k ministru hr. Taaffovi a bar. Gautschovi s výsledkem příznivým. I v Husinci persekuce přestala, když v čer. přinesena byla v parlamentu interpelací posl. Šíla. Jsme vděční za to, že je nám svobody zákonem zaručené od úřadů dopřáno. Úřadové přesto dít se mohly za tu dobu let, že nemáme cíl jiných než duchovní, a že se nám jedná toliko o život z Boha. Tím trapněji muselo dotýkati se nás stanovisko vrchní církevní rady, která 15. 4. 1898 duchovní správce vybídla popřípadě i politické úřady na jinost naši upozorovat!⁹⁸

Studující našich škol dříve využití, mohou studovat volně. I dříve patřící k církvím neuznaným nemohou nyní nuceně býti k náboženskému využití církví uznaných.

Jen dosud třeba neseme výklad jasněho zákona, jak i nejvyšší správní soud pohledu vykládá, že přestup dětí mladších sedmi let do církve naší s rodiči na v domě úřadové bráti nechť, vyloučují se, že přestup k církvi státem neuznané není zmlouvou náboženství! Je to

⁹⁸ Odstavec zní: "Dle okolností mohli by duchovní správce uraditi se i s presbyterstvy, jeho by popřípadě bylo potřeby opatřiti. V případě nutném Žrovn. l. 6. státního základního zákona ze dne 21. 12. 1867 o všeobecných právech státních občanů a l. 7. odst. 2. mezináboženského zákona ze dne 25. 5. 1868 mohlo by i úřadu politickému býti podáno potřebné oznámení."

odkaz eskobrodského hejtmanství, které takto i na nejvyšších místech se svým názorem prorazilo. Ale smíme doufat v Pána, že i v té v ci jasné zn ní zákona zvít zí, a že i nejvyšší správní soud názor sv j zm ní. O to tedy ješt zbývá bojovati. Jsme pak povd ní, že konvent seniorátu pražského na Vinohradech r. 1904 zasedající, návrh far. Sou ka p ijal, v n mž stanovisko ú ad se odmítá, a konvent se vyslovuje, že nemá býti rodi m “bezkonfesijním” brán no bráti dítky své s sebou, nedokonaly-li sedmého roku v ku svého. Tolerantního usnesení toho sluší vd n vzpomenout a uznat je jako církve evangelické d stojné a ji zdobící.

Všecky snahy elící k v tší svobod sv domí, a vycházejí odkudkoli, mají naše vd né uznání a naši podporu. Svobody, jíž sob žádáme, p ejeme i jiným, a toužíme, aby brzo doba p išla, aby i v Rakousku církev odd lena byla od státu, a proklamována byla skute ná svoboda náboženská.

Tyto drobné nesnáze a t žkosti vzbudily ojedinele úvahy, zda-li by církev naše nem la žádati za státní uznání, jehož by jistotn stát neodep el, jak nejednou minist i prohlásili. Ale tužby podobného druhu sdíleny byly nepatrnou vždy jen minoritou. V tšin vždy z stávalo jasné, že církev a stát mají pracovati každý ve svém poslání, a nemásti svých sfér od Boha jim vytknutých. Církev má stát jedine a pouze pod svrchovaným právem Kristovým, a býti závislá pouze na n m. lenové pak církví mají býti nejlepšími ob any státu a leny svého národa, aniž by v duchovních svých povinnostech a právech od Boha jim prop j ených vázati se dali kteroukoli autoritou. Sv domí je zodpov dno Bohu a nem že znásiln no býti mocí jakoukoli. lenové církve modlí se za císa e, vládu a ú ady, a usnad ují svým ádným životem a požehnaným vlivem jejich t žký úkol. Ale svatyn duchovní je jen pro Boha a jeho v li. Církev svobodná žádající za uznání z ekla by se práva existen ního, nebo pak mohla by se p ívt lit k církví reformované uznané a sesílit pozitivní proud v ní, anebo jinam, nebo

otázka z řízení není to nejpodstatnější, což uznáváme i p i svém v domém stanovisku kongrega ním, na n mž z p esv d ení stojíme. Nelze dob e pov díti vše, co vykonáno a co nevykonáno bylo, co tužeb bylo v hrudích našich vzbuzeno aneb pochováno, co vzdech bylo vysíláno, kolik sklamání a slabosti, chyb a nedopat ení bylo v naší práci. I d jiny naší církve jsou d jiny našich chyb a d jiny lásky Boží. Co dobrého tu vykonáno, co dobrého tu vlivu bylo na církve jiné, jmenovit na reformovanou i na luterskou (far. šonovský Janata) skrze církev a práci naši: to je z Boha. Za to budiž veleben B h. Co je zkaženo, je ovšem z nás. Byli jsme nedo kavi asto, ukvapeni v úsudku, netrp livi. Mohli jsme být lepším kvasem, lepší solí, lepším sv tlem. Pán ra iž milostiv zahladiti všecky naše chyby a nau iti nás vid ti lépe, žíti sv t ji, milovat vroucn ji, odpoušt t srde n ji, pracovat moud eji a up ímn ji, v ít mu více a o ekávat na n j d v rn ji než dosud a d kovat mu opravdov ji a radostn ji, a chovat se pokorn ji.

A mnoho vykonáno za ta léta, jsme po ád ješt jako by v za átcích. To každý rok konstatovati nám je jmenovit v tak d ležitě práci, jako je Kes anský spolek mladík v echách se svými 12 filiálkami. (Z řízen 25.3. 1886). P es to budiž oslaveno jméno Boží z toho, co je. Máme 60 kazatelských stanic, 23 sbor svíce než 1500 leny a 700 dítkami, 12 kazatel , 5 evanjelist , více než 12 kolportét , 15 spolků mladík , 1 spolek mládeže, 5 spolků Modrého K íže, 1 spolek dívek, 1 spolek pro všechny, 1 spolek pro záchranu padlých žen a dívek Domovina, Spolek "Betanii" mající ve správ 9 dom pro shromážd ní, Spolek "Podpora" (tedy 26 spolků se stanovami). Na 200.000 biblí a zákonků bylo rozší eno, na 100.000 knih a knížek, na 2,000.000 leták , traktát , písní. Vydáváme 4 asopisy: Betanii, Mladý Kes an, P ítel lidu, Ženský lístek. Mnoho jsme sm li v život uvést v jiných a jiných sm rech. Je sice pravda, že jest mnoho, co by nás zarmoutiti mohlo, pon vadž to vše, co vykonáno, nekryje se

daleko s našimi tužbami a žádostmi, avšak nechť dobro e í duše naše Hospodinu a nezapomíná se na všechna dobrodiní jeho. Je to jeho v c, k níž stojíme, a jeho práce, v níž jsme vešli. B h nám dej v rnost svou, skráp j nás rosou svou a ve nás kup edu.

Jsme pevn p esv d eni, že máme tu v národ našem od samého Boha posláním a v íme, že i vznik hnutí toho, které my representujeme, je áste né vypln ní modlitby našich otc , s nimiž duchovn souvisíme. “Doufáme, že asem se pozná všeobecn , že ne formou udržíme spojení se slavnou dobou reformace eské, ale Duchem a životem z Boha. Jen kdo jsou živi Bohu, jsou d dicové Jednoty eskobratrské. Jsme vd ní za to, co vykonali u nás ameri tí brat i, ale na vývinu práce naší nelze znamenat amerikanismu. Jsme eší, a také sborové naši vyvíjejí se po esku, a mají se také vyvíjeti po esku.⁹⁹

Co vykonáno, je nesmírn málo v pom ru k tomu, co vykonati zbývá. Ješt jsme nenaplnili evanjeliem celou naši vlast a národ. Ješt také nejsme uceleni dost uvnit . Ješt nejsme si všichni v domi velikých svých cíl . “Co jest to mezi tak mnohým?” Ale když to, co jsme a o máme, položíme k nohám Spasitelovým, on m že požehnat a rozmnožit to málo, a m že použít nás (vedle jiných a s jinými) jako nástroje v onom velikém rozvlažení, za n ž prosili otcové naši, za n ž prosíme i my, jehož o ekáváme, jež v íme, že p ijde, jež toužebn vyhlížíme, a k n mu pracujeme.

Historie naše ukazuje, že byly doby, kde jsme byli blízko rozkladu, ale Pán díla svého neopustil, on je znovu obživil. On byl milostiv nám. Budíž jemu est a sláva! Byly stanice, sbory (jmenovit dva), jichž svícnem Pán pohnul, pon vadž opustili první lásku. Dejme se vyst íhat svými neúsp chy a í me pokání. Každý jednotlivý bratr a sestra zodpov dni jsou za celkový stav církve. A jedná-li se nám o to,

⁹⁹ Máme jeden malý sbore ek n mecký v Trutnové a n meckou ást sbore ku v Žyrardov .

abychom byli opravdovým světlým a ne prskavkou úžas snad
vzbuzující ale pomíjející, volejme k Pánu: "Hospodine, dílo své
uprostřed let i životu zachovávej." (Ab. 3, 2) "Zdaliž ty obrát se
neobživíš nás, tak aby se lid tvůj veselil v tobě? Ukaž nám, Hospodine,
milosrdenství své a spasení své dej nám." (Ž 85, 7.8).

A pak můžeme hledat i lepší budoucnosti, než jaká byla
minulost, protože i o nás se řekne: "Hospodin tam!" (Ez 48, 35).

OBSAH:

I. Osobní spasení. - Církev neviditelná. - Církev viditelná. - Církev apoštolské církvemi svobodnými. - Zřízení. - Změna zřízení ku konci I. století. Pevaha biskup. - Církev přestávají být svobodny uvnitř a naproti sobě. - Církev organizací státní. - Papežství. - Kroužky v říších i jednotlivci krutě pronásledováni. - Viklef. Hus. Utrakvism. Jednota Bratrská. - Pro jednotu s Luterány vzdává se své nezávislosti naproti státu. - Svoboda víry ušlapána. - Toleranční patent. - Zřízení event. státem uznaných církví v Rakousku. Str. 5

II. Církev a stát v dobách reformace. - Šád Lambert v. - Lollardi. - Jindřich VIII. a Alžběta – Separatisté a Puritáni. - Robert Browne. - Církev v Scrooby a v Leydenu. - Poutníci otcové a jejich potomci. - Svob. církev v Londýně. - Cromwell a independenti. - Savoyské vyznání víry. - Synoda westminsterská – Synoda Cambridgeská aj. - Bostonská deklarace. - Poměr mezi independenty a presbyteriány. - Nonkoformisté. - Kongregationalism. - Slovo "církev" v bibli. - Henry Burton o církvi. Str. 15

III. Pokus zvestovati evanj. pohanům v dobách poreformačních. - Východoindická sp. obchodní. Poutníci otcové zvestují evanj. Indiánům. - Misijní zájem v Anglii. - Misijní spol. londýnská. - American Board. Str. 31

IV. American Board usnází se konat práci evanjelia i v krajích katolických. - Schaffler v zájem o Rakousko. - Význam Boos v pro rodinu Schafflerovu. - H. A. Schaffler určen od misijní společnosti pro Rakousko. - A. W. Clark. - E. A. Adams Str. 38

V. Schauffler cestuje po Rakousku. - Adamsovi a Clarkovi p íjížd jí do Prahy. - V. Šubert. - Jan Balcar. - Navštívění Pán p ed p íchodem misioná . - Hnutí v ímské církvi. Str. 44

VI. Prohlášení dr. Schaufflera. - Separovaný st l Pán v Krab ících. - Krab ícký ústav. - B. Košut a J. Veselý. – Sál v Bartolom jské ulici a shromážd ní. - Policejní editel Dederá. Str. 61

VII. Ned lní školy. - Rozhod. - Clarkovi a Bissetovi v jižním Rakousku. - Knihkupectví V. Hokého. - K. Motl. Za átky práce v Tábo e. - Jind ích Novotný. - Báze p ed hn vem Božím. V. Vališ. - Hnutí ev. v Ho ících Str. 68

VIII. První obrácení na Žižkov . - Misijní hod. ženské. - První hod lásky. - Za átky ve Stupicích. Str. 75

IX. Úvahy,co s obrácenými. - áslavský návrh. - Rada fará . - První vystoupivší. - J. Hodek. - L. Gulick. - Návrat Clark v do Prahy Str. 78

X. Pronásledování na eskobrodsku. - V Tábo e. - V Brn . - V Praze. - Ve vých. echách. - Ev. Alliance a její zakro ení u císa e Pána. - Císa ova laskavost. - Vylou ení z gymnasia. - Svoboda. Str. 82

XI. Následky deputace Ev. Alliance pro vnit ní povahu hnutí. - Úvahy, má-li být z ízena církev a s jakým ádem. - Vyznání Svob. ref. církve a ustavující sch ze. - Styky Šubertovy menší. - P sobení Schaufflerovo v Brn . Str. 92

XII. Shromážd ní p eneseno ze Skotského sálu do Rybní ul. - Odchod Schaufflerových do Ameriky. - Úmrtí Nelie Clarkové. - Novotný ve Skotsku. - P sobení Adamsovo. - J. Ku erka. - Odchod

Adamsových do Ameriky. - Sp. Betanie. - J. V. Ková . - J. Kostomlatský.
Spory v Tábo e. Str. 95

XIII. Novotného snahy, ordinace, spory, odd lení a p echod k
baptist m. Str. 100

XIV. Krise v církvi p emožena. - Doba rozvlažení. - Snahy po
spojení s jinými. - Sborové. - J.S. Porter. - Pom r k církvi ev. bratrské. -
Pom r k církvi reformované. P estupy od ní. Strm chy. Hr. Lhota.
Polemiky. - Rozdíl v praksi. - Touha po pokoji. Str. 104

XV. Otázka k estní v církvi. - Boje o nápravu církevního z ízení. -
Rozmanitost p edb žného vzd lávání kazatel . - Volnost
vybojovaná. - P estup d tí. - Státní uznání. - P ehled a tužby. Str. 113

2011 © Reformace.cz
www.reformace.cz